

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนารูปแบบการนิเทศ PPDER เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นกระบวนการ PLC สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 20 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ
  - 1.1 ความหมายของรูปแบบ
  - 1.2 องค์ประกอบของรูปแบบ
  - 1.3 การออกแบบและพัฒนารูปแบบ
  - 1.4 การนำเสนอการพัฒนารูปแบบ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา
  - 2.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษา
  - 2.2 ความสำคัญของการนิเทศการศึกษา
  - 2.3 หลักการนิเทศการศึกษา
  - 2.4 บทบาทของศึกษานิเทศก์
  - 2.5 กระบวนการนิเทศการศึกษา
  - 2.6 กิจกรรมการนิเทศการศึกษา
3. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)
  - 3.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning)
  - 3.2 รูปแบบของการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning)
  - 3.3 แนวทางของการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning)
4. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กระบวนการ PLC
  - 4.1 ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
  - 4.2 ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู
  - 4.3 ความสำคัญของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
  - 4.4 แนวทางการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในสถานศึกษา
  - 4.5 องค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
5. วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices)
  - 5.1 วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) คืออะไร
  - 5.2 ความสำคัญของวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices)
  - 5.3 แนวทางการพิจารณาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices)
  - 5.4 องค์ประกอบของการเขียนเอกสารวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices)
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา
  - 6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบ Active Learning

6.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ PLC

6.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices)

7. กรอบแนวคิดการพัฒนา รูปแบบการนิเทศ PPDER เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นกระบวนการ PLC สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

1. ความหมายของรูปแบบ

“รูปแบบ” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Model” ทั้งนี้ นักวิชาการได้นำมา แปล และนำมาใช้แตกต่างกันอยู่หลายคำ เช่น แบบจำลอง ตัวแบบ หุ่นจำลอง รูปหุ่น แบบตุ๊กตา โมเดล เป็นต้น โดยนักการศึกษาได้ให้ความหมายของรูปแบบ ดังนี้

มนต์ชัย เทียนทอง (2548 : 96) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง แนวทาง กระบวนการหรือกลยุทธ์ในการนำเสนอเนื้อหาและ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตาม ขั้นตอนและวิธีการที่มีผู้เชี่ยวชาญคิดค้นขึ้น ซึ่งสังเคราะห์มาจาก หลักการศึกษาและเงื่อนไขการ เรียนรู้

ทิตินา แคมมณี (2557 : 220) ให้ความหมายว่า รูปแบบ (Model) เป็นรูปธรรม ของความคิดที่เป็นนามธรรมซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็น แผนผัง ไดอะแกรมหรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่น สามารถเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น รูปแบบเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบ หาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจใน ปรากฏการณ์ทั้งหลาย รูปแบบเช่นเดียวกับสมมติฐาน ที่บุคคลอาจสร้างขึ้นจากความคิด ประสบการณ์ การใช้อุปมาอุปไมย หรือจากทฤษฎีและ หลักการต่างๆ ได้ แต่รูปแบบไม่ใช่ทฤษฎี

บุญชม ศรีสะอาด (2559 : 19) ให้ความหมายว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างที่ แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ ผู้วิจัย สามารถใช้รูปแบบอธิบาย ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ ที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือในระบบ ต่างๆ อธิบายลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบ หรือกิจกรรมในระบบ

Good (1973, อ้างถึงใน นิพนธ์ บรรพสาร, 2558 : 24) ให้ความหมาย ของ รูปแบบในพจนานุกรมการศึกษาไว้ 4 ความหมาย ดังนี้ 1) เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อเป็น แนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ 2) เป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างใน การออกเสียง ภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ 3) เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติ ซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใด สิ่งหนึ่งหรือหลักการหรือแนวคิด และ 4) เป็นชุดของปัจจัยหรือ ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ ทางระบบสังคมอาจเขียนเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์หรือ บรรยายเป็นภาษาก็ได้

สรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองความคิดหรือโครงสร้างความคิด ประกอบด้วย ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงอย่างเป็นเหตุเป็นผล ได้มาจากแนวคิด หลักการ ทฤษฎี เพื่ออธิบาย ขั้นตอนการทำงานให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและการนำไปใช้

2. องค์ประกอบของรูปแบบ

นักการศึกษาได้นำเสนอองค์ประกอบของรูปแบบ ดังนี้

ประยูร บุญใช้ (2544 : 35) นำเสนอรูปแบบการเรียนการสอน โดยทั่วไปมี องค์ประกอบร่วมที่สำคัญที่ผู้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนควรคำนึงถึง ดังนี้ 1) หลักการของ รูปแบบ 2) จุดมุ่งหมายของรูปแบบการสอน 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมและ ขั้นตอนการดำเนินการ และ 5) การวัดและการประเมินผล

ธีระ รุญเจริญ (2550 : 162-163) พบว่า รูปแบบมี 6 องค์ประกอบ คือ

1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ระบบและกลไกของรูปแบบ 4) วิธีดำเนินงาน ของรูปแบบ 5) แนวทางการประเมินผลรูปแบบ และ 6) เงื่อนไขของรูปแบบ

ยุพิน ยืนยง (2553 : 249-250) สรุปรูปแบบการนิเทศแบบ หลากหลายวิธีการ เพื่อส่งเสริมสมรรถภาพการวิจัยในชั้นเรียนของครู มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการนิเทศ 4) การประเมินผลการนิเทศ และ 5) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้

อรอุมา รุ่งเรืองวณิชกุล (2556 : 191) สรุปรูปแบบการเสริมสร้าง สมรรถนะครู นักวิจัยด้วยการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ มี 8 องค์ประกอบ คือ 1) ความเป็นมาและความสำคัญ 2) หลักการ 3) สารสำคัญ 4) วัตถุประสงค์ 5) โครงสร้างเนื้อหา 6) กระบวนการจัดกิจกรรม 7) สภาพบ่งชี้การบรรลุเป้าหมาย และ 8) การประเมินผล

ทีศนา แคมมณี (2557 : 221-222) นำเสนอรูปแบบการเรียนการสอน จำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญๆ 1) มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อ ที่เป็นพื้นฐาน หรือเป็นหลักการของรูปแบบการสอนนั้นๆ 2) มีการบรรยายหรืออธิบาย สภาพหรือลักษณะของการ จัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ 3) มีการจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบ ให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือ กระบวนการนั้นๆ 4) มีการอธิบายหรือ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ อันจะช่วย ให้กระบวนการเรียนการสอน นั้นๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

วิหαρ พละพร (2558 : 142) สรุปองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนา สมรรถนะ ครู มี 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหาของ รูปแบบ 4) กระบวนการ 5) การวัดและประเมินผล และ 6) แนวทาง/เงื่อนไข การนำรูปแบบไปใช้

สาวิตรี เถาว์โท (2558 : 216) สรุปรูปแบบการเรียนการสอน ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม มีองค์ประกอบ 5 ประการ คือ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 5) การวัดและประเมินผล

นิติธาร ชูทรัพย์ (2559 : 147-152) สรุปรูปแบบการเรียนการสอน รายวิชา คอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐานโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน พบว่า มี 8 องค์ประกอบ คือ 1) ชื่อรูปแบบ 2) ที่มาและความสำคัญของรูปแบบ 3) แนวคิดและ ทฤษฎีพื้นฐาน 4) หลักการ 5) วัตถุประสงค์ 6) เนื้อหา 7) กระบวนการเรียนการสอน และ 8) การวัดและประเมินผล

Joyce and Showers (1992 : 4) กล่าวว่า รูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วยแนวคิด ปรัชญา หลักการ ทฤษฎี ความเชื่อ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา วิธีการสอน หรือเทคนิค การสอนต่างๆ การวัดและประเมินผล เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งแผนแต่ละรูปแบบจะให้แนวทางว่าครูจะต้องเตรียมการสอน อย่างไร ดำเนินการและประเมินผล อย่างไรจึงจะช่วยให้ นักเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบจากแนวคิดนักวิชาการและ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำเสนอตารางวิเคราะห์ความสอดคล้ององค์ประกอบ ของรูปแบบ รายละเอียด ดังตาราง 1

ตาราง 1 การวิเคราะห์ความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบตามแนวคิด ของนักการศึกษา

องค์ประกอบของรูปแบบ	แนวคิดของนักการศึกษา								
	ประยูร บุญใช้ (2544)	ธีระ รุญเจริญ (2550)	ยุพิน ยืนยง (2553)	อรอุมา รุ่งเรืองวงษ์กุล (2556)	วิหาร พละพร (2558)	สวีสรี เถาว์โท (2558)	นิธิธาร์ ชูทรัพย์ (2559)	Joyce and Weil (1992)	ความเห็นที่สอดคล้องกัน
1. ชื่อรูปแบบ							✓		1
2. ที่มาและความสำคัญ				✓			✓		2
3. แนวคิดทฤษฎีพื้นฐาน							✓		1
4. หลักการของรูปแบบ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
5. สารระสำคัญ				✓					1
6. จุดประสงค์/วัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมาย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
7. เนื้อหาสาระการพัฒนา	✓			✓	✓	✓	✓		5
8. ระบบและกลไกของรูปแบบ		✓							1
9. กระบวนการ/วิธีดำเนินงาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
10. สภาพปัจจัยการบรรลุเป้าหมาย				✓					1
11. การวัดผลประเมินผล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
12. เงื่อนไขของรูปแบบ		✓							1
13. แนวทางการนำรูปแบบไปใช้					✓				1

ผู้วิจัยได้พิจารณาความเห็นของนักการศึกษา จำนวน 8 ท่าน โดยมีเกณฑ์ ในการพิจารณา คือมีความคิดเห็นของนักการศึกษาที่สอดคล้องกันตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป (ตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป) สรุป องค์ประกอบของรูปแบบ ได้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการ เป็นความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือหลักการในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ ตามรูปแบบ
2. วัตถุประสงค์ เป็นเป้าหมายที่กำหนดไว้ในการพัฒนาคุณลักษณะ ที่ต้องการให้เกิด ขึ้นกับผู้เรียน
3. เนื้อหา เป็นสาระความรู้ที่กำหนดไว้ให้สัมพันธ์สอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายของ รูปแบบ
4. กระบวนการ เป็นขั้นตอนหรือลำดับของการจัดกิจกรรมการนิเทศ กำหนดบทบาท ของผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศในแต่ละขั้นตอนเพื่อให้การนิเทศบรรลุ ตามจุดมุ่งหมาย

5. การวัดผลประเมินผล เป็นแนวทางในการวัดและประเมินผลการนิเทศ ที่จัดขึ้นตามรูปแบบที่จะชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของรูปแบบและบ่งบอกถึงการบรรลุ จุดมุ่งหมายที่กำหนด

3. การออกแบบและพัฒนารูปแบบ

นักการศึกษาได้นำเสนอการออกแบบและพัฒนารูปแบบ ดังนี้

บุญเลี้ยง ทุมทอง (2556 : 60-61) ได้สรุปขั้นตอนสำคัญ ในการออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจากแนวคิดของ สมพงษ์ สิงหะพล (2543) และทิศนา แคมมณี (2551) และ Joyce & Weil (2000) ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษานำคิด ทฤษฎีและข้อค้นพบ จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันหรือปัญหาต่างๆ จากเอกสารผลการวิจัยต่างๆ หรือการสังเกต การสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. การกำหนดหลักการ เป้าหมายและองค์ประกอบอื่นๆ ของรูปแบบ การสอนให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานและสัมพันธ์กันอย่างเป็นระเบียบ เพื่อจะช่วยให้ ผู้สอนสามารถเลือกรูปแบบการสอนไปใช้ให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของการสอนเพื่อให้ การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสูงสุด

3. การกำหนดแนวทางในการน ารูปแบบการสอนไปใช้ ประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการและเงื่อนไขต่างๆ เช่น ใช้กับผู้เรียนกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มย่อย ผู้สอนจะต้องเตรียมงานหรือจัดสภาพการเรียนการสอนอย่างไร เพื่อให้การใช้รูปแบบ การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การประเมินผลรูปแบบการสอน เป็นการทดสอบความมีประสิทธิภาพ ของรูปแบบการสอนที่สร้างขึ้น โดยทั่วไปจะใช้วิธีการ ดังนี้ 1) ประเมินความเป็นไปได้ในเชิง ทฤษฎีโดยคณะผู้เชี่ยวชาญซึ่งจะประเมินความสอดคล้องภายในระหว่างองค์ประกอบต่างๆ และ 2) ประเมินความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติการโดยการน ารูปแบบการเรียนการสอน ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริงในลักษณะของการวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลอง

5. การปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน มี 2 ระยะ คือ 1) ระยะ ก่อนนำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้โดยใช้ผลจากการประเมินความเป็นไปได้ ในเชิงทฤษฎีเป็นข้อมูลในการปรับปรุง และ 2) ระยะหลังนำรูปแบบการเรียนการสอน ไปทดลองใช้โดยอาศัยข้อมูลจากการทดลองใช้เป็นตัวชี้้นำในการปรับปรุงและอาจมีการน ารูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้ซ้ำจนกว่าจะได้ผลเป็นที่พอใจ

ทิศนา แคมมณี (2557 : 274) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ ว่า กระบวนการเรียนการสอนที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและได้รับการทดลองใช้ เพื่อพิสูจน์ทดสอบประสิทธิภาพแล้วถือว่ารูปแบบการเรียนการสอนหรือเป็นแบบแผน ของการจัดการเรียนการ

สอนที่ผู้อื่นสามารถนำไปใช้แล้วเกิดผลตามวัตถุประสงค์ของ รูปแบบนั้นได้ นับว่าเป็นการช่วยให้แนวทางแก่ผู้ปฏิบัติไม่ต้องเสียเวลาลองผิดลองถูก หากได้รูปแบบที่ดีตรงกับวัตถุประสงค์ในการสอนของตนก็สามารถสอนตามแบบแผน และได้ผลตามที่ต้องการได้

บุญชม ศรีสะอาด (2559 : 2) ได้นำเสนอการสร้างหรือการพัฒนา รูปแบบ ดังนี้

1. สร้างหรือพัฒนารูปแบบตามสมมติฐานโดยการศึกษาค้นคว้า ทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบและผลการศึกษาหรือวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้สามารถ กำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ภายในรูปแบบรวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่าง องค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้นหรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบ การพัฒนารูปแบบนี้จะต้องใช้หลักการของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญและการศึกษา ค้นคว้ามากจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบอย่างยิ่ง ผู้วิจัยอาจคิดโครงร่าง ของรูปแบบขึ้นมาก่อนแล้วปรับปรุงโดยอาศัยข้อสังเกตจากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวคิดหรือผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ซึ่งจำเป็นต้องเก็บรวบรวม ข้อมูลหรือทำการทดลองนำไปใช้ในสถานการณ์จริงเพื่อทดสอบดูว่ามีความเหมาะสมหรือ มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ ช่วยให้ทราบอิทธิพลหรือความสำคัญขององค์ประกอบ ย่อยหรือตัวแปรต่างๆ ผู้วิจัยอาจปรับปรุงใหม่โดยตัดองค์ประกอบหรือตัวแปรที่มีอิทธิพล หรือความสำคัญน้อยออกจากรูปแบบของตน ซึ่งจะทำให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

Eisner (1976, อ้างถึงใน ทิพย์วรรณ เตมียกุล, 2552 : 21) ได้เสนอ แนวคิดของการทดสอบหรือประเมินโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิโดยให้ความเห็นว่าการวิจัยทาง การศึกษาบางเรื่องต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการได้ตัวเลขแล้วน มาสรุปผล จึงได้เสนอแนวคิดการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1. การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิได้เป็นการประเมินที่เน้นสัมฤทธิ์ผล ของเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ตามรูปแบบของการประเมินแบบอิงเป้าหมาย (Goal-based Model) การตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้เกี่ยวข้องตามรูปแบบของการประเมิน แบบสนองตอบ

2. เป็นรูปแบบการประเมินที่เป็นความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมิน ทั้งนี้เพราะองค์ความรู้เฉพาะสาขาวิชานั้นผู้ที่ศึกษา เรื่องนั้นๆ จริงๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

3. เป็นรูปแบบที่ต้องใช้ตัวบุคคลคือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือ ในการประเมิน โดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เที่ยงธรรมและมีดุลยพินิจที่ดี ทั้งนี้ มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่างๆ จะขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความชำนาญ ของผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง

4. มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy Standards) เป็นการประเมินความน่าเชื่อถือและได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามกรอบต้องการ อย่างแท้จริง

Madaus, Scriven and Stufflebeam (1983, อ้างถึงใน ทิพย์วรรณ เตมีย์กุล, 2552 : 20) ได้นำเสนอมาตรฐานการตรวจสอบรูปแบบ ดังนี้

1. มาตรฐานความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) เป็นการประเมิน ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง
2. มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) เป็นการประเมิน การตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ
3. มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) เป็นการประเมิน ความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและศีลธรรมจรรยา
4. มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy Standards) เป็นการ ประเมินความน่าเชื่อถือและได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามกรอบต้องการ อย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า การออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจะต้องได้รับการ พัฒนาอย่างเป็นระบบและได้รับการทดลองใช้ เพื่อพิสูจน์ทดสอบประสิทธิภาพแล้ว ถือว่ารูปแบบการเรียนการสอนหรือเป็นแบบแผนของการจัดการเรียนการสอนที่ผู้อื่น สามารถนำไปใช้แล้ว

4. การนำเสนอการพัฒนารูปแบบ

นักการศึกษานำเสนอการพัฒนารูปแบบ ดังนี้

Joyce & Weil (2000, อ้างถึงใน บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2556 : 61-63) กล่าวว่า การนำเสนอการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเป็นอีกขั้นหนึ่งที่สำคัญเนื่องจาก การนำเสนอ รูปแบบการเรียนการสอนที่ชัดเจนและเข้าใจง่ายจะช่วยให้ครูผู้สอนเกิด ความเข้าใจและสามารถนำ รูปแบบการเรียนการสอนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพการนำเสนอ รูปแบบการเรียนการสอน มีขั้นตอน ดังนี้

1. เสนอเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยสรุป องค์ประกอบ รวมทั้งการนำเสนอว่าประกอบด้วยทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดสนับสนุน วิธีการตรวจสอบในเชิงการ นำไปใช้ในสถานการณ์จริงเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไข
2. ที่มาของรูปแบบการเรียนการสอน เป็นการอธิบายความสัมพันธ์ ของสิ่ง ต่างๆ ซึ่งเป็นที่มาของรูปแบบการสอน ประกอบด้วยเป้าหมายของรูปแบบ ทฤษฎี หลักการและ แนวคิดสำคัญที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอน ตลอดจนการศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ปัจจุบันหรือปัญหาจากเอกสารผลการวิจัยหรือการสังเกต สอบถาม ผู้เกี่ยวข้อง
3. รูปแบบการเรียนการสอน เป็นการอธิบายถึงรูปแบบ การจัดการเรียน การสอนโดยละเอียดตามหัวข้อต่อไปนี้

3.1 ขั้นตอนการสอน เป็นการให้รายละเอียดเกี่ยวกับลำดับ ขั้นตอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งแต่ละรูปแบบจะมีขั้นตอนที่แตกต่างกันออกไป

3.2 รูปแบบของปฏิสัมพันธ์ เป็นการอธิบายถึงบทบาทของผู้สอน และผู้เรียน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนหรือระหว่างผู้เรียนด้วยตนเอง ซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละรูปแบบ

3.3 หลักการของการตอบสนอง เป็นการบอกถึงวิธีการแสดงออก ของผู้สอนต่อผู้เรียน การตอบสนองต่อการกระทำของผู้เรียน เช่น การให้รางวัลแก่ผู้เรียน การให้อิสรภาพ ในการแสดงความคิดเห็น การไม่ประเมินว่าถูกหรือผิด เป็นต้น

3.4 ระบบการสนับสนุนการเรียนการสอน เป็นการอธิบายถึง เงื่อนไขหรือสิ่งจำเป็นที่จะทำให้การใช้รูปแบบนั้นได้ผล เช่น รูปแบบการสอนแบบทดสอบ ในห้องปฏิบัติการ ต้องใช้ผู้นำการทดลองที่ผ่านการฝึกฝนมาอย่างดีแล้วรูปแบบการสอน แบบฝึกทักษะผู้เรียนจะต้องได้รับการฝึกทำงานในสถานการณ์และใช้อุปกรณ์ที่ใกล้เคียง สภาพการทำงานจริง เป็นต้น

4. การประเมินรูปแบบการสอน เป็นการทดสอบความมีประสิทธิภาพ ของรูปแบบที่สร้างขึ้น โดย 1) ประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎีโดยผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องภายในระหว่างองค์ประกอบต่างๆ และ 2) ประเมินความเป็นไปได้ ในเชิงปฏิบัติการโดยนำรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ทดลองในสถานการณ์จริง ในลักษณะของการวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลอง

5. การปรับปรุงรูปแบบการสอน มี 2 ระยะ คือ 1) ระยะก่อนนำรูปแบบการสอนไปทดลองใช้ โดยใช้ผลจากการประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎี เป็นข้อมูลในการปรับปรุง และ 2) ระยะหลังนำรูปแบบการสอนไปทดลองใช้ โดยอาศัย ข้อมูลจากการทดลองใช้เป็นตัวชี้้นำในการปรับปรุงและอาจมีการนำรูปแบบการสอน ไปทดลองใช้และปรับปรุงซ้ำจนกว่าจะได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

6. การนำรูปแบบการสอนไปใช้ เป็นการให้คำแนะนำและตั้งข้อสังเกต เกี่ยวกับการนำรูปแบบการสอนไปใช้ให้ได้ผล เช่น ควรใช้กับเนื้อหาประเภทใดและควรใช้กับผู้เรียนระดับใด เป็นต้น

7. ผลที่ได้จากการใช้รูปแบบการสอน เป็นการระบุถึงผลของการใช้ รูปแบบการสอนที่คาดว่าจะเกิดแก่ผู้เรียนทั้งผลทางตรงซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของรูปแบบ การสอนนั้นและผลทางอ้อม ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากการใช้รูปแบบการสอนนั้น ซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับครูในการพิจารณาและเลือกรูปแบบการสอนไปใช้

สรุปได้ว่า การนำเสนอการพัฒนาการเรียนการสอนนำเสนอเกี่ยวกับ องค์ประกอบ ทฤษฎีหลักการหรือแนวคิดสนับสนุน วิธีการตรวจสอบในเชิงการนำไปใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไข ที่มาของรูปแบบ รูปแบบการเรียนการสอน การประเมินรูปแบบการสอน การปรับปรุงรูปแบบการสอน การนำรูปแบบการสอนไปใช้ และผลที่ได้จากการใช้รูปแบบการสอน

แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา

1. ความหมายของการนิเทศการศึกษา

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษา ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548 : 16) ได้ให้ความหมายว่าการนิเทศ การสอน เป็นคำประสมระหว่างการนิเทศและการสอนโดยมุ่งพัฒนาการสอนของครู ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างครูและผู้นิเทศ รวมทั้ง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา เพื่อที่จะช่วยเหลือครูในการพัฒนาทักษะวิชาชีพ ให้สูงขึ้น

กรองทอง จิตรเดชากุล (2550 : 4) ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศ เป็นการช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือการสร้างเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทุกด้านทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญาให้เต็มตามศักยภาพ

วัชรรา เล่าเรียนดี (2550 : 3) ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานร่วมกันด้วยการช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมระหว่าง ผู้ให้การนิเทศ หรือผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ เพื่อที่จะพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพ การจัดการเรียนการสอนของครู ต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายเพื่อเป้าหมาย เดียวกัน คือ คุณภาพการศึกษาและคุณภาพผู้เรียน

สมเดช สีแสง (2551 : 751) ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการให้คำแนะนำและการชี้ช่องทางในลักษณะที่เป็นกันเองแก่ครูและผู้เรียน เพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่พึงประสงค์

ฉันทนา จันทร์บรรจง (2554 : 32) ให้ความหมายว่า การนิเทศ เป็นกระบวนการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ

Carl D. Glickman (1985, อ้างถึงใน สุทฤษฎี ศรีไสย์, 2555 :3) ได้ให้ความหมายการนิเทศการศึกษา หมายถึง หน้าที่ของทางโรงเรียนที่จะต้องปรับปรุง การสอนรวมทั้งการให้ความช่วยเหลือโดยตรงกับครู การพัฒนาหลักสูตร การให้บริการ เสริมวิชาการ การพัฒนากลุ่มและการสนับสนุนให้ครูทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อนำข้อมูล มาปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ผู้นิเทศจะต้องเป็นบุคคลที่มีส่วนรับผิดชอบ งานการนิเทศซึ่งเป็นงานหลักของตน

สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการการช่วยเหลือครูให้ประสบ ผลสำเร็จ ในการปฏิบัติกิจกรรมการสอน และการพัฒนาทักษะวิชาชีพให้สูงขึ้น โดยมี เป้าหมายปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่พึงประสงค์เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือ ซึ่งกันและกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ

2. ความสำคัญของการนิเทศการศึกษา

นักการศึกษาได้นำเสนอความสำคัญของการนิเทศการศึกษา ดังนี้

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2523, อ้างถึงใน พิทยา เข้มแข็ง, 2550 : 16-17) ได้กล่าวถึงความสำคัญที่จะต้องมีการนิเทศการศึกษา ดังนี้

1. สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ การศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย ศึกษานิเทศก์จึงเป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในองค์การที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
2. การนิเทศศึกษามีความจำเป็นต่อความเจริญงอกงามของครู แม้ว่าครูจะได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดีแล้วก็ตามแต่ครูก็ต้องปรับปรุงฝึกฝนอยู่เสมอ ในขณะทำงานในสถานการณืจริง
3. การนิเทศศึกษามีความจำเป็นต่อการช่วยเหลือครูในการเตรียมการสอนเนื่องจากครูต้องปฏิบัติงานในกิจกรรมต่างๆ กันและต้องเผชิญกับภาวะ ที่ค่อนข้างหนักครูจึงไม่อาจสละเวลาได้มากเพียงพอต่อการเตรียมการสอน การนิเทศ การศึกษาจึงสามารถลดภาระของครูได้ในกรณีดังกล่าว
4. การนิเทศศึกษามีความจำเป็นต่อการทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ ทำให้เกิดการพัฒนาทางการศึกษาทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ข้อเสนอแนะ ที่ได้จากการวิเคราะห์และจากการอภิปราย จากการค้นพบของการวิจัยมีความจำเป็น ต่อการเจริญเติบโต ดังกล่าวการนิเทศการศึกษาสามารถให้บริการได้
5. การนิเทศศึกษามีความจำเป็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาชีพ แบบประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาสามารถให้ประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ยังสามารถรวมพลังของทุกคนที่ร่วมอยู่ในกระบวนการทางการศึกษาด้วย

สุทธนู ศรีไสย์ (2555 : 7-9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการนิเทศ การศึกษามีพื้นฐานมาจากการวิจัยและเกี่ยวข้องโดยตรงกับโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพสูง ส่วนมากจะเกี่ยวข้องอยู่กับทัศนคติ ความเชื่อ ความรับผิดชอบ การเร้าหรือกระตุ้นให้ครู ปรับปรุงตนเอง ประโยชน์ที่ครูควรจะได้รับจากการนิเทศสรุปได้ ดังนี้

1. การนิเทศช่วยให้ครูมีความเชื่อมั่นในตนเอง ถ้าครูยังคงมีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ในห้องเรียนครูก็จะเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ได้สมบูรณ์แบบ และจะมี ความเข้มแข็งในการปฏิบัติงานทุกด้าน
2. การนิเทศสนับสนุนให้ครูสามารถประเมินผลการท างานได้ด้วย ตนเอง ครูสามารถมองเห็นด้วยตนเองว่าตนเองนั้นประสบผลสำเร็จในการสอนได้มากน้อย เพียงใดและการปฏิบัติงานภายในโรงเรียนของครูส่วนมากจะเกี่ยวข้องอยู่กับวิธีการควบคุม มากกว่าการจัดการ ดังนั้น

ในการควบคุมสิ่งใดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในห้องเรียนครูจะต้อง มีอำนาจอย่างแท้จริงจึงจะสามารถควบคุมสิ่งนั้นได้เหมาะสมกับสถานการณ์และมองเห็น ความสามารถของตนเองได้อย่างชัดเจน

3. การนิเทศช่วยครูได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ครูผู้สอนแต่ละคนสามารถสังเกตการทำงานหรือการสอนของครูคนอื่นๆ เพื่อปรับปรุง การสอนของตน นอกจากนี้ จะมีการแลกเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์การสอนและรับเอาวิธีการ สอนใหม่ๆ จากครูคนอื่นไปทดลองใช้ รวมทั้งเรียนรู้วิธีการช่วยเหลือให้การสนับสนุน แก่ครูคนอื่นๆ ด้วย

4. การนิเทศช่วยกระตุ้นครูให้มีการวางแผนจัดทำจุดมุ่งหมาย และแนวปฏิบัติไปพร้อมๆ กัน ครูแต่ละคนสามารถให้ความช่วยเหลือเพื่อนครูด้วยกัน เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาการสอนอย่างกว้างๆ ภายในโรงเรียน การวางแผนฝึกหรือ ให้บริการเสริมวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรและการกระตุ้นให้ครูผู้สอนท างานวิจัยเกี่ยวกับ ชั้นเรียน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของครูกับกลุ่มจะชี้ให้เห็นความสามารถ ในการควบคุมและจัดการ ความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจของครูคนนั้นได้เป็น อย่างดี

5. การนิเทศจะเป็นกระบวนการที่ท้าทายความสามารถของครู ให้มีความคิดเชิงนามธรรมสูงขึ้น ในขณะที่ปฏิบัติงานครูผู้สอนจะได้รับข้อมูลย้อนกลับซึ่งเป็น ผลมาจากการประเมินผล ข้อมูลเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นข้อดีและข้อเสียของการปฏิบัติงาน รวมทั้งแนวคิดหลายแนวทางซึ่งวิธีการดังกล่าวจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะท้าทายและช่วยพัฒนา แนวคิดเชิงนามธรรม (Abstract Thinking) ของครูให้สูงขึ้นได้อีกด้วย

Ben Harris (1975, อ้างถึงใน สุพรรณศรีไสย์, 2555 : 10) ได้กล่าวว่า บทบาทของผู้นิเทศจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการช่วยเหลือครูในเรื่องการปรับปรุงการสอน และเกี่ยวข้องทางอ้อมกับการสอนนักเรียน ดังนั้นการนิเทศจึงต้องเน้นอยู่ที่การปรับปรุง การสอนของครูเพื่อให้นักเรียนบรรลุผลตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้นิเทศ คุณภาพของครูในแต่ละโรงเรียนหรือแต่ละแห่งจะขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้อง กับการนิเทศเป็นสำคัญ โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในทุกด้านเราจะเห็นว่าส่วนหนึ่ง จะมา จากโปรแกรมการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั่นเอง

สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา มีความสำคัญในการช่วยเหลือครูให้ปรับปรุง การเรียนการสอนและการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้นักเรียนบรรลุผลตามเป้าหมาย ที่กำหนดไว้ ผลจากการนิเทศจะเป็นข้อมูลสะท้อนให้เห็นข้อดีข้อเสียของการปฏิบัติงาน เพื่อช่วยให้ครูได้รับการฝึกฝนปรับปรุงการทำงาน ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน หรือการสอนและช่วยให้ครูมีความเชื่อมั่นในตนเอง

3. หลักการนิเทศการศึกษา

นักการศึกษาได้อธิบายหลักการนิเทศการศึกษา ดังนี้

สงัด อุทรานันท์ (2530 : 11-12) ได้สรุปหลักการนิเทศการศึกษา ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาเป็น “กระบวนการ” ทำงานร่วมกันระหว่าง ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ การทำงานเป็นขั้นตอน มีความต่อเนื่อง ไม่หยุดนิ่งและ มีความเกี่ยวข้อง ปฏิสัมพันธ์ ในหมู่ผู้ปฏิบัติงานซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะที่พึงประสงค์ ของการนิเทศที่ดี
2. การนิเทศศึกษามี “เป้าหมาย” อยู่ที่คุณภาพของผู้เรียน แต่การ ดำเนินงานนั้นจะกระทำโดยผ่าน “ตัวกลาง” คือครูและบุคลากรทางการศึกษา ดังนั้น เป้าหมายของ การนิเทศการศึกษาคือคุณภาพผู้เรียนไม่ใช่ผลประโยชน์ที่ครูพึงจะได้ หลังจากมีการประชุม สัมมนา อบรมเชิงปฏิบัติการต่างๆ ที่จัดโดยหน่วยงานต้นสังกัด ของบุคลากรนั้นๆ เป็นการทำงานร่วมกับครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้บุคคลเหล่านั้น ได้พัฒนาความรู้ ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติงาน การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อคุณภาพในการเรียนของผู้เรียนในชั้นปลาย

3. การนิเทศการศึกษานับบรรยากาศแห่ง “ความเป็นประชาธิปไตย” หมายถึง บรรยากาศแห่งการทำงานร่วมกัน การยอมรับซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนบทบาท ในฐานะ ผู้นำและผู้ตาม ตลอดจนความรับผิดชอบต่อผลงานร่วมกันด้วย ซึ่งผลงานที่เกิดขึ้น จากการนิเทศไม่ว่า จะดีหรือไม่ดีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน โดยเท่าเทียมกัน ดังนั้น การนิเทศแบบ ประชาธิปไตยจะช่วยสร้างความร่วมมือและ บรรยากาศที่ดีในการทำงานได้เป็นอย่างมาก

กมล ภูประเสริฐ (2545, อ้างถึงใน จันทรพิมพ์ วงศ์ประชารัตน์, 2556 : 47)

ได้กล่าวถึงหลักการของการนิเทศการศึกษา ดังนี้

1. มุ่งที่คุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ แม้ว่าการนิเทศจะเป็น การพัฒนา บุคลากรในโรงเรียน สิ่งที่จะพัฒนาจะต้องไปสู่คุณภาพผู้เรียนทั้งสิ้น
2. อาศัยความร่วมมือภายในโรงเรียน บุคลากรในโรงเรียนต้อง ตระหนักถึง ความสำคัญของการนิเทศ ร่วมมือร่วมใจ ร่วมคิดร่วมทำเพื่อให้บุคลากร แต่ละคนพัฒนาตนเองได้ อย่างมีคุณภาพและหลายกรณีอาจต้องเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ จากภายนอกมาช่วยให้คำแนะนำด้วย
3. อาศัยวิธีการที่หลากหลายที่จะเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นความสนใจ และความ ร่วมมือในการดำเนินการแต่ละวิธีมีจุดเด่นจุดด้อยที่จะช่วยเสริมประสิทธิภาพ ของกันได้
4. กระทำอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพจนสร้างความรู้สึกว่าการ กระบวนการนี้เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ กลายเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานภายในโรงเรียน ซึ่งเป็นการ สร้างอุปนิสัยของการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
5. ใช้กระบวนการที่เป็นระบบเพื่อให้มั่นใจได้ว่างานนิเทศภายใน โรงเรียนจะ สามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้

ชาญชัย อาจิมสมาจาร (2547, อ้างถึงใน รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2552 : 143-144) ได้นำเสนอหลักการนิเทศการศึกษาที่ดี ควรมีดังต่อไปนี้

1. การนิเทศการศึกษาจะต้องสัมพันธ์กับการบริหาร การนิเทศ การศึกษาถือว่าเป็นส่วนสำคัญของการบริหาร

2. การนิเทศการศึกษาควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญา หมายความว่านโยบาย แผน ค่านิยม และความหมายของการนิเทศการศึกษาควรถูกกำหนด โดยแนวทางของปรัชญาชีวิตในสังคมซึ่งเราจะให้การศึกษาแก่บุคคลในสังคมนั้น จุดหมาย เป้าหมาย นโยบายและแผนจะถูกตรวจสอบโดยวิธีการทางปรัชญาโดยให้สอดคล้องกับ ชีวิตในชุมชน

3. การนิเทศการศึกษาควรเป็นวิทยาศาสตร์ กิจกรรม แผน วิธีการ และเทคนิคต่างๆ ควรตั้งอยู่บนเจตคติและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ การนิเทศการศึกษา ควรเน้นเรื่องการทดลอง การสังเกต การวินิจฉัยและความเชื่อถือได้ ควรใช้วิธีการค้นพบ ทางการวิจัย

4. การนิเทศการศึกษาควรเป็นประชาธิปไตย ควรเป็นเรื่องของ ความร่วมมือ ซึ่งทุกคนมีสิทธิในการร่วมมือในการเลือกอุปกรณ์และวิธีสอนเป็นสิทธิ ของครูทุกคน

5. การนิเทศการศึกษาควรเป็นการสร้างสรรค์ ควรส่งเสริมให้ทุกคน แสดงออกอย่างเสรีโดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการอภิปรายเพื่อการแก้ปัญหา ความคิด สร้างสรรค์ หมายถึง การให้คำแนะนำ สร้างวิธีการใหม่เพื่อการประดิษฐ์และการผลิต

6. การนิเทศการศึกษาควรส่งเสริมความเจริญก้าวหน้า ส่งเสริม ความเจริญงอกงามของผู้เรียนและครูและให้เขาได้ปรับปรุงสังคมอีกต่อหนึ่ง ควรส่งเสริม ภาวะผู้นำที่จะก่อให้เกิดการต่อเนื่องเกี่ยวกับแผน นโยบายและกระบวนการทางการศึกษา

7. การนิเทศการศึกษาควรเป็นวิชาชีพที่ถือเป็นการบริการอย่างหนึ่งก็เหมือนกับวิชาชีพอื่นๆ ซึ่งจะต้องมีการประเมินผลตัวเองอยู่เสมอในด้านเป้าหมายและ จุดมุ่งหมายนอกจากนี้ยังควรประเมินแผน วิธีการและบุคลากรเพื่อที่จะได้พัฒนามาตรฐาน และความรู้พิเศษ ทักษะ ตลอดจนเทคนิคต่างๆ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548 : 24) ให้แนวคิดว่า หลักการนิเทศ การศึกษามีเป้าหมายหลักอยู่ที่คุณภาพของผู้เรียน การนิเทศการสอนจึงต้องผ่านครูและ บุคลากรทางการศึกษา เพื่อจะไปสู่ผู้เรียน หลักการนิเทศการสอนจึงมุ่งที่ครูเพื่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น พฤติกรรมของครูที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้เรียน หากครูได้แสดงถึงความรู้ความสามารถและมีพฤติกรรมที่เหมาะสมแล้วคุณภาพผู้เรียน ก็จะต้องดีไปด้วย

อดุลย์ วงศ์ก้อม (2552 : 40) ได้สรุปแนวคิดของ Burton and Brukner (1997 : 11); Briggs and Jusman (1952 : 12); Adams and Dickey (1953 : 1); Marks and Stoops (1973 : 93) และ Stergiovanni and Starate (1993 : 119) เป็นหลักการนิเทศ ดังนี้

1. หลักการประชาธิปไตย เป็นการนำเอาปรัชญาและแนวคิดเรื่อง ประชาธิปไตย มาใช้ในการปฏิบัติงานนิเทศ โดยเฉพาะการนิเทศแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็น กระบวนการนิเทศที่ ต้องการให้เกิดความช่วยเหลือกัน ยอมรับกันทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตาม ร่วมรับผิดชอบด้วยกันในการทำงานจะร่วมกันวางแผน มิใช่เป็นการสั่งการจากผู้มีอำนาจ ฝ่ายเดียว กระบวนการนิเทศการศึกษา มิได้คำนึงถึงบรรยากาศในการทำงานร่วมกันเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการยอมรับบทบาทของกันและกันที่ เปลี่ยนในฐานะผู้นำและผู้ตาม โดยถือ หลักการ ดังนี้ ต้องไว้วางใจซึ่งกันและกัน เคารพซึ่งกันและกัน ร่วมมือช่วยเหลือกันและกัน ต้องยึดวิธีการแห่งปัญญาในการตกลง ตัดสินหรือไตร่ตรองในเรื่องที่ทั้งปวง

2. หลักวิทยาศาสตร์ หลักการนิเทศเชิงวิทยาศาสตร์ที่ได้นำมาใช้ทำให้ความสัมพันธ์ ระหว่างครูกับผู้นิเทศเปลี่ยนไปคือแทนที่ผู้นิเทศจะแนะนำครูเรื่องวิธีการ สอนโดยทั่วไป ผู้นิเทศต้อง ค้นหาวิธีที่เหมาะสมเพื่อให้ครูนำไปปฏิบัติหรือค้นหาวิธี ที่เหมาะสมด้วยตนเองโดยมีผู้นิเทศเป็นผู้ ช่วยเหลือ ปัจจุบันแนวคิดดังกล่าวได้เปลี่ยนไป การนิเทศเชิงวิทยาศาสตร์ได้กลายเป็นการเน้นหนัก เรื่องวิจัยและกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์ ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือในการปรับปรุงการเรียนการสอน ได้ดีขึ้นเพราะ หลักวิทยาศาสตร์ในการนิเทศคือกระบวนการค้นหาความจริงในการรวบรวมข้อมูล ต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการนิเทศและปรับปรุงการสอน

3. หลักการสร้างสรรค์ เป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้คนและงานได้ มีการเปลี่ยนแปลงและ พัฒนาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย การนิเทศเชิงสร้างสรรค์ได้ ก่อให้เกิดแนวคิดในการนิเทศหลาย ประการ คือ 1) การนิเทศเป็นทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ หรือกระบวนการกลุ่ม 2) การนิเทศเป็นการ แนะนำ 3) การนิเทศเป็นการจัดและปรับปรุง หลักสูตร 4) การนิเทศโดยทีมการสอน เป็นการสร้างความ เป็นผู้นำในการนิเทศให้กับ ครูแม่แบบเพื่อพัฒนางานนิเทศของตนต่อไป

4. หลักภาวะผู้นำ งานด้านการนิเทศการศึกษาก่อให้เกิดแนวคิด การนิเทศแบบ ภาวะผู้นำร่วมกัน ซึ่งเป็นการนิเทศที่เน้นให้เกิดภาวะผู้นำขึ้นในกลุ่มและ ใช้ภาวะผู้นำที่เกิดขึ้นในแต่ละคนผลักดันให้งานบรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้โดยใช้ภาวะผู้นำ ที่ทุกคนมีอยู่และได้พัฒนานั้นมา ร่วมกันทำงานและความคิดนี้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป นับเป็นแนวโน้มประการหนึ่งของการนิเทศ การศึกษาในปัจจุบัน

5. หลักการติดต่อสื่อสาร ความสำคัญของการติดต่อสื่อสารเป็น กระบวนการหนึ่ง ของการนิเทศการศึกษาที่ศึกษานิเทศก์จะต้องให้ความสำคัญและจะต้อง สร้างให้เกิดขึ้น ไม่ใช่ในฐานะ ผู้ส่งสารและผู้รับข่าวสารเท่านั้นแต่ในฐานะของผู้อำนวย ความสะดวก นักพัฒนา ผู้ดูแลและผู้มีส่วนร่วม ในระบบติดต่อสื่อสาร

สุทนต์ ศรีไสย์ (2555 : 55) มีข้อเสนอเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา ในการพัฒนาครูนั้น คือปรับปรุงการสอนในชั้นเรียนและในโรงเรียน โดยให้ ความช่วยเหลือครูผู้สอนพัฒนาความสามารถ มีแนวความคิดและยึดมั่นอยู่กับการปฏิบัติงาน ในอาชีพครูตลอดได้ มี 2 ประการ ดังนี้

1. การนิเทศที่มีประสิทธิภาพควรจะต้องตอบสนองต่อการพัฒนาครู ให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอน ครูแต่ละคนไม่จำเป็นต้องมีแรงจูงใจหรือมีแนวคิดเหมือนกัน ทุกคน นอกจากนี้การนิเทศไม่ควรช่วยเหลือกลุ่มครูให้มีลักษณะเดียวกันทุกกลุ่ม

2. การนิเทศที่มีประสิทธิภาพจะต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง วิถีชีวิตในวัยผู้ใหญ่ของครู การกระตุ้นให้ครูมีความกระตือรือร้นและรับผิดชอบเพิ่มขึ้น ควรกระทำอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอจากวัยเริ่มเป็นผู้ใหญ่จนถึงวัยกลางคน สำหรับวัยผู้ใหญ่ ตอนปลายครูควรจะได้รับ การลดความรับผิดชอบลงมาให้ครูมีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพ

สรุปได้ว่า นิเทศการศึกษาเป็นการพัฒนาครูที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ นักเรียนควรเป็นไปตามความต้องการของครู ควรเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของงานวิจัย และพยายามให้ครูศึกษางานวิจัยเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ขณะเดียวกัน ต้องมีการประเมินผลการนิเทศ ทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเพื่อทราบถึงปัญหาอุปสรรค และต้องรีบแก้ไขปัญหานั้นที่พบด้วย ควรตั้งอยู่บนหลักการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีจุดหมายที่ชัดเจน มีการวางแผนงานอย่างเป็นระเบียบเป็นประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่นให้โอกาสทุกคนได้แสดงความสามารถอย่างสร้างสรรค์ ทั้งด้านความคิดและ การกระทำ ซึ่งการปฏิบัตินิเทศต้องยึดหลักการมนุษยสัมพันธ์รวมทั้งให้ขวัญและกำลังใจ แก่ผู้ปฏิบัติงานด้วย

4. บทบาทของศึกษานิเทศก์

นักการศึกษานำเสนอบทบาทของศึกษานิเทศก์ ดังนี้

ชาลี มณีศรี (2538, อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน, 2555 : 15) ได้สรุปบทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ ดังนี้ 1) ช่วยเหลือแนะนำ โรงเรียนในด้านวิชาการ และการบริหาร 2) เสนอแนะข้อคิดเห็นต่อกรมในด้านวิชาการและ การบริหาร 3) ทำหน้าที่เป็นสื่อสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายวิชาการกับฝ่ายบริหาร 4) ตรวจโรงเรียน ในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ 5) ดำเนินการนิเทศและอบรมครูโรงเรียนในสังกัด 6) ผลิตและ เผยแพร่เอกสารทางวิชาการและ อุปกรณ์การศึกษา 7) ค้นคว้า ทดลอง วิจัยงานทางการ ศึกษา 8) ประสานงานระหว่างศึกษานิเทศก์ ครูเจ้าหน้าที่บริหารการศึกษาและหน่วยงาน อื่นๆ และ 9) ประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนที่เกี่ยวข้อง

สุทธนู ศรีไสย์ (2555 : 11) กล่าวว่า ภารกิจของผู้นิเทศที่จะต้อง ปฏิบัติช่วยพัฒนาครูเป็นดังนี้ ให้ความช่วยเหลือโดยตรงกับครูวิชาการช่วยพัฒนา กลุ่ม และสนับสนุนให้ครูทำวิจัยเชิงปฏิบัติการที่จะต้องสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์การและ ความต้องการของครูผู้สอนเพื่อ การปรับปรุงการเรียนรู้ของนักเรียนและจะช่วยสนับสนุน ในด้านความรู้และทักษะให้กับครูนำไปปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ศูนย์พัฒนาการนิเทศและเร่งรัดคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555 : 9-11) นำเสนอบทบาทของศึกษานิเทศก์ ดังนี้

- 1) เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง ต้องนิเทศระบบโดยเอาโรงเรียนเป็นฐาน นำผลการประเมิน คุณภาพ การศึกษามาพัฒนาโรงเรียน
- 2) เป็นนักปฏิรูป ต้องสร้างความเข้าใจ ทำให้เกิด การปฏิรูปในโรงเรียน ต้องรู้ว่าการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นอย่างไร ต้องรู้ว่าครูไม่เปลี่ยนการสอนเพราะอะไร ทำวิจัยต้อง รู้จักหาทรัพยากรสนับสนุน คน หน่วยงาน ให้กับโรงเรียน ทำให้เห็นว่าโรงเรียนควรพัฒนาจุดไหน อย่างไร

ศึกษานิเทศก์ทำงานร่วมกับครูผู้บริหาร ผู้เรียน ผู้ปกครอง

สรุป บทบาทของศึกษานิเทศก์ ผู้นิเทศทางการศึกษาจะต้องมีลักษณะพิเศษ บางประการที่จะเกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบต่องาน การให้ ความช่วยเหลือแก่ครู เพื่อปรับปรุงการสอนให้มีคุณภาพโดยมีลักษณะพื้นฐานของผู้นิเทศ ที่ควรจะมีคือ พื้นฐานความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และทักษะเฉพาะในการนิเทศการศึกษา

5. กระบวนการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาเพื่อให้เกิดผลสำเร็จมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการตามลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่องกัน ซึ่งนักการศึกษา ได้นำเสนอกระบวนการนิเทศ ดังนี้

นพพงษ์ บุญจิตราดุล (2527, อ้างถึงใน จันทร์พิมพ์ วงศ์ประชารัตน์, 2556 : 55-56) ได้อธิบายว่าขั้นตอนการนิเทศมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นวางแผน เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างขององค์ประกอบ คือ 1) ตั้งเป้าหมายหรือหลักการ 2) กำหนดความจำเป็นหรือความต้องการ 3) วางวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน และ 4) กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ
2. ขั้นจัดการออกแบบรูปแบบองค์ประกอบของโครงการ มีขั้นตอนย่อยดังนี้ 1) คัดเลือกผู้เข้ารับการนิเทศ 2) นิเทศหรือสรรหาผู้ทำหน้าที่นิเทศ 3) กำหนดเนื้อหาการนิเทศ 4) จัดสรรงบประมาณ 5) เลือกรูปแบบ กิจกรรมและเครื่องมือ ที่จะดำเนินการ และ 6) มอบหมายงานด้านอำนวยความสะดวกและกำหนดสถานที่
3. ขั้นดำเนินการตามโครงการ ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ดังนี้ 1) แก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด 2) จัดกิจกรรมประกอบเมื่อเห็นว่าเกิดความเครียด ความกลัวหรือเบื่อหน่าย และ 3) สร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในกลุ่ม
4. ขั้นประเมิน ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ดังนี้ 1) ใช้เครื่องมือประเมินผลให้ถูก 2) วิเคราะห์ผลและตีความหมายให้เห็นชัด และ 3) สรุปผลหาข้อบกพร่อง เพื่อแก้ไขในการดำเนินงานครั้งต่อไป
5. ขั้นวางแผนใหม่ ถ้ามีโครงการต่อเนื่อง

สังกัด อุทรานันท์ (2530 : 84-88) ได้เสนอกระบวนการนิเทศ การศึกษาที่ เรียกว่า PIDRE ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. วางแผนการนิเทศ (Planning-P) เป็นการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อให้ได้มา ซึ่งสภาพปัญหาความต้องการที่จะนิเทศ วางแผนการปฏิบัติงานการนิเทศ
2. ให้ความรู้ความเข้าใจในการทำงาน (information-I) เป็นการให้ความรู้ความเข้าใจถึงสิ่งที่จะดำเนินการ ขั้นตอนในการดำเนินการมีความจำเป็นสำหรับ การนิเทศ อย่างไร ผลจะเป็นอย่างไรเพื่อให้ความรู้ในการปฏิบัติที่ถูกต้อง
3. การปฏิบัติงาน (Doing-D) เป็นการปฏิบัติงานใน 3 ลักษณะ คือ 1) การปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศ เป็นขั้นที่ผู้รับการนิเทศลงมือในการปฏิบัติงานตาม ความรู้ ความสามารถที่ได้รับมาจากการให้ความรู้ในสิ่งที่ทำ 2) การปฏิบัติงานของผู้นิเทศ ขั้นนี้ผู้นิเทศจะทำการนิเทศและควบคุมคุณภาพให้งานสำเร็จออกมาตามกำหนดเวลา และมีคุณภาพสูง และ 3) การปฏิบัติงานของผู้สนับสนุนการนิเทศในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้ต่างๆ ที่จะช่วยให้การปฏิบัติงาน บรรลุผล
4. การสร้างขวัญและกำลังใจ (Reinforcing-R) เป็นการเสริมกำลังใจ ของผู้บริหารเพื่อให้ผู้รับการนิเทศมีความมั่นใจและเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
5. การประเมินผลผลิตและกระบวนการดำเนินงาน (Evaluating-E) ผู้นิเทศจะประเมินผลการดำเนินงานเพื่อรวบรวมผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค และ ปรับปรุง ผลงาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) (2535, อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555 : 46) ได้กำหนด กระบวนการนิเทศการศึกษา ออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ เป็นขั้นตอน สำคัญ ที่ต้องดำเนินการในขั้นตอนแรกของการนิเทศเพื่อให้ผู้นิเทศได้ทราบสภาพที่ว่ามี ปัญหาหรือความต้องการอย่างไรซึ่งจะเป็นข้อมูลในการวางแผนและกำหนดทางเลือกต่อไป
2. การวางแผนและกำหนดทางเลือก โดยนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ ประกอบกับทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อจัดลำดับความสำคัญและวางแผนว่าจะกำหนดทางเลือก ในการ นิเทศอย่างไร เพื่อให้ได้ทางเลือกที่ดีที่สุดที่คิดว่าจะสนองวัตถุประสงค์ได้ผลสูงสุด และเหมาะสมกับ ทรัพยากรที่มีอยู่
3. การสร้างสื่อ เครื่องมือและพัฒนาวิธีการ เป็นการผลิตสื่อ ที่ใช้ในการ ปฏิบัติงานการนิเทศเพื่อแก้ปัญหาและการปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศ ส่วนเครื่องมือนี้ใช้ในการ ตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศเพื่อให้ทราบที่มา ของปัญหา ความต้องการและ

การวางแผนแก้ปัญหาได้ถูกต้อง

4. การปฏิบัติการณ์เทศ เป็นการนำสื่อหรือเครื่องมือที่เตรียมไว้แล้ว มาดำเนินการไปในคราวเดียวกันกับการออกไปปฏิบัติการควบคุม กำกับดูแล

5. การประเมินผลและรายงานผลการนิเทศ เป็นขั้นตอนสุดท้าย ของกระบวนการนิเทศ การประเมินผลกระทำได้หลายวิธีและนำผลจากการประเมินมาสรุป และรายงานผล นอกจากนี้ยังใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อใช้ประกอบการศึกษา สภาพปัญหาและการวางแผนการปฏิบัติการณ์ดำเนินการต่อไปอีกด้วย

สุภาภรณ์ กิตติรัชชานนท์ (2550 : 140) สรุปกระบวนการนิเทศ มี 6 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างความตระหนัก 2) การวางแผนการนิเทศ 3) การสร้างเครื่องมือ สื่อการนิเทศ

4) การนิเทศการเรียนการสอน 5) การประเมิน ติดตามผล 6) การขยายผล สร้างวัฒนธรรมคุณภาพ

เกรียงศักดิ์ สังข์ชัย (2552 : 77) ได้สรุปกระบวนการนิเทศการเรียนการสอน ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญๆ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนดำเนินการนิเทศ และขั้นตอนการวัดประเมินผลการนิเทศ

วชิรา เครือคำอ้าย (2552 : 355) สรุปรูปแบบการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ 1) เตรียมความรู้/เทคนิคการจัด การเรียนรู้ 2) เตรียมวางแผนการนิเทศ 3) ดำเนินการนิเทศ และ 4) ประเมินผลการนิเทศ

ยุพิน ยืนยง (2553 : 249-250) สรุปรูปแบบการนิเทศแบบ หลากหลายวิธีการเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพการวิจัยในชั้นเรียนของครู มีกระบวนการนิเทศ มี 4 ขั้นตอน คือ 1) การคัดกรองระดับความรู้ความสามารถ ทักษะที่สำคัญเกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้และการวิจัยในชั้นเรียน 2) การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ 3) การดำเนิน การนิเทศ และ 4) การประเมินผลการนิเทศ

วิชรา เล่าเรียนดี (2553 : 27-28) สรุปกระบวนการนิเทศการศึกษา มี 7 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ 2) เลือกประเด็น หรือเรื่องที่น่าสนใจจะปรับปรุงและพัฒนา 3) นำเสนอโครงการพัฒนาและขั้นตอนการปฏิบัติ 4) ให้ความรู้หรือแสวงหาความรู้จากเอกสารต่างๆ และจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เกี่ยวกับเทคนิคการสังเกตการสอนในชั้นเรียนและความรู้เกี่ยวกับวิธีสอนและนวัตกรรม ใหม่ๆ ที่สนใจ 5) จัดทำแผนการนิเทศ กำหนดวัน เวลาที่จะสังเกตการสอน ประชุม ปรึกษาหารือเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ 6) ดำเนินการตามแผน โดยครูและผู้นิเทศ และ 7) สรุปและประเมินผลการปรับปรุงและพัฒนา รายงานผลสำเร็จ

ชญากาญจน์ ศรีเนตร (2558 : 124-125) สรุปรูปแบบการนิเทศ ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มีกระบวนการ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การสำรวจความต้องการและความจำเป็น 2) การวางแผนการนิเทศ 3) การดำเนินการนิเทศ 4) การประเมินผลและรายงานผลการนิเทศ และ 5) การขยายผล ยกย่องและเชิดชูเกียรติ

Harris (1985, อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555 : 17) ได้กำหนดขั้นตอนของกระบวนการนิเทศการศึกษาไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) ได้แก่ การคิด การตั้งวัตถุประสงค์ การคาดการณ์ล่วงหน้า การกำหนดตารางงาน การค้นหาวิธีปฏิบัติงานและการวางแผน โปรแกรมงาน
2. การจัดโครงการ (Organizing) ได้แก่ การตั้งเกณฑ์มาตรฐาน การรวบรวมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมดและวัสดุอุปกรณ์ ความสัมพันธ์แต่ละขั้นการมอบหมายงาน การประสานงาน การกระจายอำนาจตามหน้าที่โครงสร้างขององค์กรและการพัฒนานโยบาย
3. การนำเข้าสู่การปฏิบัติ (Leading) ได้แก่ การตัดสินใจ การเลือกสรรบุคลากร การเร้าใจให้มีกำลังใจคิดริเริ่มอะไรใหม่ๆ การสาธิต การจูงใจ ให้ คำแนะนำ การสื่อสาร การกระตุ้นส่งเสริมกำลังใจ การแนะนำนวัตกรรมใหม่ๆ และให้ ความสะดวก ในการทำงาน
4. การควบคุม (Controlling) ได้แก่ การสั่งการ การให้รางวัล การลงโทษ การให้ออกาส การตำหนิ การไล่ออกและการบังคับให้กระทำตาม
5. การประเมินผล (Appraising) ได้แก่ การตัดสินใจการปฏิบัติงาน การวิจัยและการวัดผลการปฏิบัติงาน กิจกรรมที่สำคัญ คือ พิจารณาผลงานในเชิงปฏิบัติ ว่าได้ผลมากน้อยเพียงใดและวัดผลด้วยการประเมินอย่างมีแบบแผน มีความเที่ยงตรง

จากการกระบวนการนิเทศการศึกษาตามแนวคิดของนักการศึกษา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แยกแยะรายละเอียดเพื่อหาความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกัน แสดงรายละเอียด ดังตาราง 2

ตาราง 2 การวิเคราะห์ความสอดคล้องของกระบวนการนิเทศการศึกษา ตามแนวคิดของ
นักการศึกษา

กระบวนการนิเทศ	แนวคิดของนักการศึกษา								
	สังด์ อุพรานันท์ (2530)	สพช. (2535)	สุภาภรณ์ กิตติรัชดานนท์ (2550)	เกรียงไกร สังข์ชัย (2552)	วชิรา เครือคำอ้าย (2558)	วัชรก เล่าเรียนดี (2553)	ยุพิน ยืนยง (2553)	ชญการจธ์ ศรีเนตร (1998)	ความเห็นที่สอดคล้องกัน
1. การสร้างความตระหนัก			✓				✓		1
2. ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ		✓		✓				✓	3
3. การคัดกรองระดับความรู้ความสามารถ							✓		1
4. การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ	✓			✓		✓	✓		4
5. การวางแผน/การจัดทำแผนการนิเทศ	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	7
6. การสร้างเครื่องมือ/สื่อ/พัฒนาวิธีการ		✓	✓						2
7. เลือกประเด็นหรือเรื่องที่สนใจจะปรับปรุงและพัฒนา						✓			1
8. นำเสนอโครงการพัฒนาและขั้นตอนการปฏิบัติ						✓			1
9. เตรียมความรู้เทคนิคการจัดการเรียนรู้					✓				1
10. การปฏิบัติการนิเทศ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
11. การสร้างเสริมกำลังใจในการนิเทศ	✓							✓	2
12. การประเมินผลและรายงานผลการนิเทศ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
13. การขยายผลการนิเทศ			✓						1

จากการวิเคราะห์แนวคิดของนักการศึกษา จำนวน 8 ท่าน ผู้วิจัยได้ คัดเลือก
ความเห็นของนักการศึกษาที่มีความเห็นความสอดคล้องกันร้อยละ 50 ขึ้นไป (ตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป)
สรุปกระบวนการนิเทศมี 5 ขั้น คือ 1) การวางแผนการนิเทศ 2) การเตรียมการนิเทศ
3) การปฏิบัติการนิเทศ 4) การวัดและประเมินการนิเทศ และ 5) การรายงานผลการนิเทศ

6. กิจกรรมการนิเทศการศึกษา

จากการศึกษากิจกรรมการนิเทศการศึกษาของ สัจด์ อุทรานันท์ (2530 : 91) ได้แบ่งกิจกรรมการนิเทศการศึกษออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กิจกรรมที่ผู้นิเทศ เป็นผู้ปฏิบัติ 2) กิจกรรมที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศปฏิบัติร่วมกัน และ 3) กิจกรรมที่ผู้รับ การนิเทศเป็นผู้ปฏิบัติ ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) (2533, อ้างถึงใน สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555 : 21-23) ได้เสนอกิจกรรมที่ใช้ในการนิเทศไว้ 11 กิจกรรม และ Harris (1985, อ้างถึงใน จันทรพิมพ์ วงศ์ประชารัฐ, 2556 : 60-62) ได้แบ่งประเภทกิจกรรมการ นิเทศได้ 23 กิจกรรม ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปกิจกรรมการนิเทศที่มีความสอดคล้องกันรวมเป็นกิจกรรม เดียวกัน สรุปได้ 21 กิจกรรม ดังนี้

1. การบรรยาย เป็นกิจกรรมที่เน้นการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ของผู้ นิเทศไปสู่ผู้รับการนิเทศใช้เพียงการพูดและการฟังเท่านั้น แบ่งเป็น 1) การบรรยาย โดยใช้สื่อ ประกอบซึ่งจะช่วยให้ผู้ฟังมีความสนใจมากยิ่งขึ้น และ 2) การบรรยายเป็นกลุ่ม เป็นกิจกรรมการให้ ข้อมูลเป็นกลุ่มที่มีจุดเน้นที่การให้ข้อมูลตามแนวความคิดหรือแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
2. การให้ดูภาพยนตร์หรือโทรทัศน์เป็นการใช้เครื่องมือที่เป็นสื่อทางสายตา ได้แก่ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วีดีโอเทป เพื่อให้ผู้รับการนิเทศได้รับความรู้ และเกิดความสนใจมากขึ้น
3. การฟังคำบรรยายจากเทปวิทยุหรือเครื่องบันทึกเสียง เป็นการใช้เครื่อง บันทึกลงเพื่อนำเสนอแนวความคิดของบุคคลหนึ่งไปสู่ผู้ฟังคนอื่น
4. การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับวัสดุและเครื่องมือต่างๆ เป็นการนำความรู้ ข่าวสาร ผลงานมาจัดแสดงในรูปแบบต่างๆ กัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในด้ำน การทำการใช้สื่อต่างๆ ในรูปแบบ กระบวนการ เทคนิควิธีการต่างๆ และเพื่อกระตุ้นให้คณะครูเกิด การพัฒนาตนเอง
5. การสังเกตในชั้นเรียน/การสังเกตการณ์สอนโดยให้บุคคลหนึ่ง ที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการเรียนการสอนมาสังเกตพฤติกรรมของครูในขณะ ท การสอนในสถานการณ์ จริงเพื่อให้สามารถพัฒนาหรือปรับปรุงการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพโดยใช้ข้อมูลย้อนกลับของ ผู้นิเทศซึ่งจะช่วยให้ทราบจุดดีหรือจุดบกพร่อง ของบุคลากรเพื่อใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงาน หรือใช้ในการพัฒนาบุคลากร
6. การสาธิต เป็นกิจกรรมการให้ความรู้ที่มุ่งให้ผู้อื่นเห็นกระบวนการ และ วิธีดำเนินการคล้ายสถานการณ์จริง โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อให้ดูการสาธิต การสอนนำ ประโยชน์ที่ได้มาปรับปรุงการเรียนการสอนและพัฒนาตนเอง 2) เพื่อเป็น การเสริมแรงให้กับผู้สาธิต การสอน และ 3) เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้สาธิตการสอน ที่อยู่ในโรงเรียนเดียวกันโดยการ ยกย่องชมเชย

7. การสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 1) การสัมภาษณ์แบบมี ที่กำหนดจุดประสงค์ชัดเจนเพื่อให้ได้ข้อมูลต่างๆ ตามต้องการ 2) การสัมภาษณ์เฉพาะเรื่อง เป็นกิจกรรม การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างโดยจะทำการสัมภาษณ์เฉพาะที่ผู้ตอบมีความสามารถ จะตอบได้เท่านั้น และ 3) การสัมภาษณ์แบบไม่ชี้แนะ เป็นการพูดคุยและอภิปรายหรือ การแสดงแนวความคิดของบุคคลที่สนทนาด้วยตามความสนใจกับปัญหาและความสนใจ ของผู้รับการสัมภาษณ์
8. การสนทนาทางวิชาการ/การอภิปราย เป็นกิจกรรมที่ผู้นิเทศและ ผู้รับการนิเทศปฏิบัติร่วมกันซึ่งเหมาะสมกับกลุ่มขนาดเล็ก มักใช้ร่วมกับกิจกรรมอื่นๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจแนวทางการปฏิบัติงาน
9. การอ่าน เป็นกิจกรรมที่ใช้มากกิจกรรมหนึ่งสามารถใช้ได้กับคน จำนวนมาก เช่น การอ่านข้อความจากวารสาร มักใช้ร่วมกับกิจกรรมอื่น
10. การวิเคราะห์ข้อมูลและการคิดคำนวณ เป็นกิจกรรมที่ใช้ใน การติดตามประเมินผล การวิจัยเชิงปฏิบัติการและการควบคุมประสิทธิภาพการสอน
11. การระดมสมอง/ระดมความคิด เป็นการประชุมเพื่อรับฟังปัญหาความคิดเห็นข้อเสนอแนะ แนวความคิดวิธีการแก้ปัญหาหรือให้ข้อเสนอแนะต่างๆ และข้อมูลใหม่ๆ จากสมาชิกของที่ประชุมโดยให้สมาชิกแต่ละคนแสดงความคิดอย่างเสรี ไม่มีการวิเคราะห์หรือวิพากษ์แต่อย่างใด
12. การบันทึกวิดีโอและการถ่ายภาพ มีประโยชน์ในการประเมินผลงาน และการประชาสัมพันธ์ วิดิทัศน์ เป็นเครื่องมือที่แสดงให้เห็นรายละเอียดทั้งภาพและเสียง ส่วนการถ่ายภาพมีประโยชน์มากในการจัดนิทรรศการ
13. การจัดทำเครื่องมือและแบบทดสอบ กิจกรรมนี้เกี่ยวข้องกับการใช้แบบทดสอบและแบบประเมินต่างๆ
14. การประชุม/การประชุมกลุ่มย่อย หมายถึง การประชุมปรึกษาหารือ ชี้แจงสั่งการหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อให้ผู้เข้าประชุม มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการปฏิบัติงานโดยสามารถนำไปพัฒนางานให้มีคุณภาพขึ้น มุ่งเน้นการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มมากที่สุด
15. การจัดทัศนศึกษา/การศึกษาดูงาน เป็นการพาบุคลากรเดินทาง ไปสถานที่แห่งอื่นเพื่อไปศึกษาค้นคว้า ดูงานที่สัมพันธ์กับงานที่ตนปฏิบัติเพื่อเพิ่มพูน ประสบการณ์ให้บุคลากรพัฒนาตนเองและพัฒนางานให้มีคุณภาพ
16. การเยี่ยมเยียน หมายถึง การที่ผู้นิเทศพบและสังเกตการทำงาน ของครูในชั้นเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สสำรวจความต้องการของครู 2) ศึกษาปัญหา ของครู 3) ประเมินผลการสอนของครู 4) กระตุ้นให้ครูปรับปรุงการสอน และ 5) ให้คำปรึกษา แนะนำกับครู

เพื่อร่วมกันพัฒนาการทำงานให้มีคุณภาพ

17. การแสดงบทบาทสมมติ เป็นกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นความรู้สึก นึกคิด ของบุคคล กำหนดสถานการณ์ขึ้นแล้วให้ผู้ทำกิจกรรมตอบสนองหรือปฏิบัติตนเอง ไปตามธรรมชาติที่ ควรจะเป็น

18. การบันทึกข้อมูล/การเขียน เป็นกิจกรรมที่ใช้เป็นสื่อกลางในการนิเทศ เกือบทุกชนิด เช่น การเขียนโครงการนิเทศ บันทึกข้อมูล เขียนรายงาน ฯลฯ

19. การให้คำปรึกษาแนะนำ/การปฏิบัติตามคำแนะนำ เป็นกิจกรรม ที่เน้นการ ปฏิบัติในขณะที่ปฏิบัติมีการดูแลช่วยเหลือมีการพบปะกันระหว่างผู้นิเทศ กับผู้รับการนิเทศ มักใช้กับ รายบุคคลหรือกลุ่มขนาดเล็กซึ่งอาจกระทำได้หลายวิธี

20. การให้ศึกษาเอกสารทางวิชาการ หมายถึง การมอบหมายเอกสาร ให้ผู้รับ การนิเทศไปศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วนำ ความรู้นั้นไปถ่ายทอดให้แก่คณะครู โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้ผู้รับการนิเทศมีโอกาสได้ศึกษาหาความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง จากเอกสารทางวิชาการ เพิ่มขึ้น และ 2) เป็นการเสริมแรงให้ผู้รับการนิเทศสนใจศึกษาหา ความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติมเพื่อ เตรียมตัวไปถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่น

21. การอบรม หมายถึง การให้ครูได้เข้าศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ในวิชาชีพ ส่วนการสัมมนา หมายถึง การประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับ เรื่องที่สนใจร่วมกันเพื่อ เป็นการกระตุ้นให้ครูมีการตื่นตัวทางวิชาการและนำความรู้ ความสามารถที่ได้จากการอบรมสัมมนา ไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ และเพื่อสรุปความคิดเห็นหาแนวทางในการ ปฏิบัติงานร่วมกัน

สรุปได้ว่า กิจกรรมการนิเทศการศึกษาของมีหลากหลายกิจกรรมทั้งกิจกรรม ที่ผู้ นิเทศเป็นผู้ปฏิบัติ กิจกรรมที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศปฏิบัติร่วมกันและกิจกรรมที่ผู้รับการนิเทศเป็นผู้ ปฏิบัติ การเลือกใช้กิจกรรมนิเทศขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการนิเทศ และจำนวนผู้รับการนิเทศ อาจใช้กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือใช้กิจกรรมการนิเทศหลายๆ กิจกรรมร่วมกันได้ ในการพัฒนา รูปแบบการนิเทศ PPDER เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นกระบวนการ PLC สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ผู้วิจัยได้ สังเคราะห์กิจกรรมการนิเทศที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์และจำนวนผู้รับการนิเทศ เพื่อนำมาใช้ใน กระบวนการนิเทศแบบ PPDER ในขั้นที่ 3 ปฏิบัติการนิเทศ (DO) เป็น 4 กิจกรรม คือ 1) กระตุ้น เตือน 2) เยือนถึงถิ่น 3) ยลยินการสอน 4) ออชอนผลงาน

การเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning)

1. ความหมายการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning)

การเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) เป็นการเรียนรู้ ที่เน้นด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็น สำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสนใจรวมถึงความถนัดของผู้เรียนทำให้ได้ ลงมือปฏิบัติมีโอกาสในการคิดและตัดสินใจในการทำกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการพูด (talk) การฟัง (listen) การอ่าน (read) การเขียน (write) การสะท้อน (reflect) แนวความคิดและความรู้ที่ได้รับไป แล้วการแก้ปัญหาและการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จากผู้สอนสร้างสถานการณ์กระตุ้นเป็นแรงหนุน และอำนวยความสะดวก

ปรีชาญ เดชศรี (2545 : 53) สรุปว่า การเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) หมายถึง การจัดการเรียน การสอนที่มีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติทั้งในเชิงทักษะต่างๆ เช่น การทดลอง การสำรวจ ตรวจสอบและการปฏิบัติเพื่อพัฒนาเขavnปัญญา วิเคราะห์วิจารณ์หรือการตัดสินใจเรื่องต่างๆ เพื่อแทนที่การเรียนการสอนที่ครูบอกเล่าให้ผู้เรียนได้ฟังเพียงด้านเดียว

ศิริพร มโนพิเชษฐวัฒนา (2547 : 27) สรุปว่า การเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีบทบาทในการรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองอย่างกระปรี้กระเปร่า โดยการลงมือทำ และคิดสิ่งที่ตนกำลังกระทำ จากข้อมูลหรือกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้รับผ่านทาง การอ่าน พูด ฟังคิด เขียน อภิปราย แก้ปัญหาและมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เพื่อทดแทนการสอนแบบบรรยาย จากแนวคิดการเรียนรู้ แบบเชิงรุก (Active Learning) ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับ ประสบการณ์ตรงจากการที่ผู้เรียนได้ทำ กิจกรรมต่างๆ มีโอกาสคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน รวมถึงการให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝนและทำซ้ำบ่อยๆ ทำให้รู้ ความสามารถและศักยภาพของตนเองซึ่งนำไปสู่การพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการและการ สร้างแรงจูงใจให้ตนเองได้ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ และเป็นความรู้ที่ยั่งยืนจากธรรมชาติของ การเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในบทบาทการเรียนรู้ ของตนเอง เป็นสำคัญและมีกิจกรรม การเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองเกิด ความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและทักษะต่างๆ

บอนเวลล์ (Bonwell. 1995 อ้างถึงใน ศิริพร มโนพิเชษฐวัฒนา. 2547 : 25) สรุปว่า ธรรมชาติของการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) นั้น ประกอบด้วยลักษณะสำคัญต่อไปนี้

1. เป็นการเรียนรู้ ที่มุ่งลดการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนสู่ผู้เรียนให้น้อยลง และพัฒนา ทักษะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน
2. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนโดยลงมือกระทำมากกว่านั่งฟังเพียงอย่างเดียว
3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น อ่าน อภิปราย และเขียน
4. เน้นสำรวจเจตคติและคุณค่าที่มีอยู่ในผู้เรียน

5. ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดระดับสูงในการวิเคราะห์สังเคราะห์และประเมินผลการนำไปใช้

6. ทั้งผู้เรียนและผู้สอนรับข้อมูลป้อนกลับจากการสะท้อนความคิดเห็นอย่างรวดเร็ว
 แบรินเดส และจินิกินิส (Brandes & Ginnis. 1986 อ้างถึงในศิริพร มโนพิเชษฐวัฒนา. 2547 : 27) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ในฐานะการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสรุป ความแตกต่างระหว่างกรเรียนรู้ แบบเชิงรุก (Active Learning) กับการเรียนที่ผู้สอนเป็นศูนย์กลางโดยผู้เรียน เป็นฝ่ายรับความรู้ฝ่ายเดียว (Passive learning) ไว้ดังนี้เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนหลักสูตรเน้นการเรียนรู้ ระหว่างผู้เรียนการทำงานเป็นกลุ่ม เรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้เรียนต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน โดยผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะ ประสพการณ์อำนวย ความสะดวกในการเรียนรู้ และใช้วิธีการเรียนรู้ ที่หลากหลายทำให้ผู้เรียนต้องมีความวินัยในตนเองเป็นสำคัญ จากงานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) พบว่า ประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับมีมากมาย ซึ่งศูนย์เทคโนโลยีการศึกษาแห่งบัฟฟาโล (Buffalo Education Technology Center. 2001)

ซาเลมี (Salame. 2001 อ้างถึงในศิริพร มโนพิเชษฐวัฒนา. 2547 : 27) ได้สรุปประโยชน์ของการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ไว้อย่างสอดคล้องกัน ดังนี้

1. ผู้เรียนมีความเข้าใจในมโนทัศน์ที่สอนอย่างลึกซึ้งและถูกต้องเกิดความคงทนและการถ่ายโยงความรู้ได้ดีการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ทำให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำกิจกรรมที่มีความสนุกท้าทายและเร้าใจให้ติดตามอยู่เสมอ มีโอกาสใช้เวลาว่างสร้างความคิดกับงานที่ลงมือกระทำมากขึ้น สามารถใช้มโนทัศน์ที่สำคัญในการแก้ปัญหาพัฒนาคำตอบของตนเอง บูรณาการและพัฒนา มโนทัศน์ที่กำลังเรียนอย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดความเข้าใจในมโนทัศน์อย่างชัดเจนมีความสามารถ และทักษะทั้งใช้เชิงความคิด และเทคนิควิธีที่จะใช้ปฏิบัติงานและแก้ปัญหาในชีวิตจริง

2. ทั้งผู้เรียนและผู้สอน ได้รับประโยชน์จากข้อมูลป้อนกลับผู้เรียนสามารถแก้ไขและปรับความเข้าใจมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนได้ทันทีจากการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) เพราะได้ใช้มโนทัศน์ พูดคุยและเขียนสื่อสารซึ่งกันและกัน วิเคราะห์โต้แย้งระหว่างเพื่อนและผู้สอน นอกจากนี้ผู้เรียนยังสามารถจัดระบบการคิด และสร้างวินัยต่อกระบวนการแก้ปัญหา รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและรู้ว่าสิ่งที่เรียนนั้นคืออะไรผู้สอน จะได้รับประโยชน์จากข้อมูลป้อนกลับอย่างสม่าเสมอว่าผู้เรียนเข้าใจหรือไม่เข้าใจอะไร ซึ่งการได้รับข้อมูลป้อนกลับนี้จะช่วยให้ผู้สอนสามารถปรับการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้

3. ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากแบบการสอนที่หลากหลาย การเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ทำได้ดีในชั้นเรียนที่มีผู้เรียนทั้งเก่งและอ่อน โดยผู้สอนใช้วิธีการที่แตกต่างกันเพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคน เข้าใจและสามารถมอบหมายให้ผู้เรียนที่เรียนได้เร็วกว่าอธิบายความเข้าใจให้เพื่อนฟัง เป็น

การสอนโดยเพื่อนช่วยเพื่อน

4. ส่งเสริมเจตคติทำงบวกต่อการเรียน การเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ช่วยให้ผู้สอนสามารถ ปรับเจตคติผู้เรียนต่อการเรียนรู้ได้ถึงแม้จะสอนในชั้นเรียนขนาดใหญ่ เนื่องจากผู้เรียนได้รับความ พอใจจากเนื้อหาและแบบฝึกหัดที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ทำให้เห็นความสำคัญเกิดความพยายาม และความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้มากขึ้น อันเนื่องจากการเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ที่ตนเองได้ลง มือปฏิบัติจริง

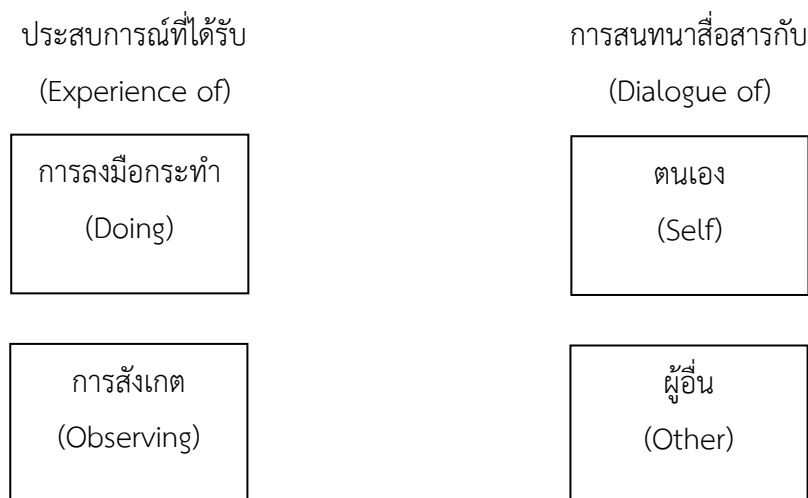
5. ผู้เรียนได้ประโยชน์จากการมีปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนกับเพื่อน ผู้เรียนมีโอกาสตั้งคำถาม ตอบโต้วิพากษ์วิจารณ์และชื่นชม การทำงานที่มีวิธีการและมุมมองที่แตกต่างกันของแต่ละคนและ แต่ละกลุ่ม สร้างความท้าทาย จูงใจทั้งผู้เรียนและผู้สอนให้สนุกสนาน นำต้นตอผู้เรียนพัฒนา ประสพการณ์ทางสังคมและได้เรียนรู้วิธีการเรียนด้วยตนเอง สามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีมี มนุษยสัมพันธ์อันดีต่อกัน

สรุปได้ว่ากิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้เรียนจะต้องควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเองในการลงมือปฏิบัติ กิจกรรมต่างๆ ทำให้มีโอกาสคิดและตัดสินใจ เกี่ยวกับการพูด การฟัง การอ่าน การเขียนการสะท้อน แนวความคิดและ ความรู้ที่ได้รับจากการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและผู้สอน ตลอดจนมีการทบทวน ความรู้และซักซ้อม การตอบข้อคำถามโดยผู้สอนสร้างสถานการณ์กระตุ้น ชี้นำรับฟังความคิดเห็น และอำนวยความสะดวก

2. รูปแบบการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning)

ในการจัดการเรียนการสอนได้มีผู้เสนอรูปแบบการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ไว้ดังนี้

ฟิงค์ (Fink. 1999 อ้างถึงใน ศิริพร มโนพิเชษฐวัฒนา. 2547 : 27 - 28) ได้กล่าวไว้ว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ที่นำเสนอสู่กระบวนการเรียนรู้ไว้ เพื่อช่วยให้ ผู้สอนออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสม ดังภาพ

ภาพที่ 1 รูปแบบของการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning)

ที่มา : ฟิงค์ (Fink. 1999 : 1)

รูปแบบของการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ดังกล่าว ได้เสนอแนะว่ากิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด จะรวมถึงชนิดของประสบการณ์ที่ได้จากการลงมือกระทำและการสังเกต ตลอดจนการสนทนา สื่อสารทั้งกับตนเองและกับผู้อื่น ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

1. การสนทนาสื่อสารกับตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนจะได้คิดสะท้อน ถามตนเองว่าคิดอะไร มีความรู้สึกอย่างไร โดยบันทึกการเรียนรู้ (Journal) หรือพัฒนาเพิ่มสะสมงานที่กำลังเรียนอะไร เรียนอย่างไร สิ่งที่เรียนนี้มีบทบาทอย่างไรในชีวิตประจำวัน

2. การสนทนาสื่อสารกับผู้อื่น การอ่านตำราหรือฟังคำบรรยายในการสอนแบบเดิมนั้น ผู้เรียนจะถูกจำกัดความคิดไม่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น ขาดความกระตือรือร้นในการสนทนาสื่อสาร หากผู้สอนมอบหมายให้อภิปรายกลุ่มย่อยในหัวข้อที่น่าสนใจในการเรียนรู้ แบบเชิงรุก (Active Learning) จะช่วยสร้างสรรค์สถานการณ์ในการสนทนาสื่อสารให้มีชีวิตชีวาได้

3. ประสบการณ์ที่ได้จากการลงมือกระทำเป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการออกแบบการทดลองหรือทางอ้อมจากกรณีศึกษาบทบาทสมมติกิจกรรมสถานการณ์จำลอง ฯลฯ

4. ประสบการณ์ที่ได้จากการสังเกตการที่ผู้เรียนเฝ้ามองหรือฟังคนอื่นในสิ่งที่สัมพันธ์กับหัวข้อที่กำลังเรียนอาจเป็นการสังเกตโดยตรงจากสิ่งที่เกิดขึ้นจริง หรือจากการสังเกตสถานการณ์จำลองจะทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่า

ซาเลมิ (Salemi. 2001 อ้างถึงใน ศิริพร มโนพิเชษฐวัฒนา. 2547 : 27) ได้แนะนำข้อควรคำนึง ในการนำการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ไปใช้ในชั้นเรียน ดังนี้

1. ผู้สอนสร้างสรรค์กิจกรรมหลากหลาย เพื่อขยายประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนในการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) อีกทั้งผู้เรียนมีพื้นฐานและความสนใจต่างกัน ผู้สอนควร

พิจารณากิจกรรมที่ส่งเสริมประสบการณ์และการสนทนาสื่อสารให้มากขึ้น

2. นำวิธีการปฏิสัมพันธ์มาก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดประสบการณ์ที่ได้รับจากการลงมือกระทำจากการสังเกตกับการสนทนาสื่อสารกับตนเองและผู้อื่นอันเป็นการพัฒนาคุณค่าในตัวเองสามารถนำมาใช้ให้มากขึ้น เพื่อเพิ่มความหลากหลายและความสนใจของผู้เรียนโดยการจัดลำดับกิจกรรมให้เหมาะสมกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับกิจกรรม

3. สร้างศักยภาพระหว่างประสบการณ์กับการสนทนาสื่อสารซึ่งเป็นหลักการปฏิสัมพันธ์ข้างต้น ช่วยสร้างศักยภาพระหว่างองค์ประกอบหลักของรูปแบบการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) กล่าวคือ ประสบการณ์ใหม่ (ทั้งจากการลงมือกระทำ และการสังเกต) มีศักยภาพที่จะให้ผู้เรียนได้รับมุมมองใหม่ว่าสิ่งใดมีเหตุผลที่อธิบายได้หรือไม่ได้มีศักยภาพที่จะช่วยผู้เรียนสร้างความหมาย ต่อการเรียนรู้ที่เป็นไปได้มากมายทำให้ผู้เรียนเกิดการรู้แจ้งและรับประสบการณ์ใหม่เพิ่มขึ้นและลึกซึ้งขึ้น

3. แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning)

อุปสรรคในการส่งเสริมการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) อาจเกิดจากหลายสาเหตุ อาทิ เช่น ความเคยชินกับการสอนแบบเดิมของทั้งผู้สอนและผู้เรียน ความไม่พร้อมของผู้เรียนที่จะมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เนื่องจากข้อผูกมัดในเรื่องเวลาที่ต้องปฏิบัติงานและประชุมกลุ่ม ลักษณะและวิธีการ เรียนรู้ของผู้เรียนที่ชอบแยกตัวจากเพื่อนหรือมีนิสัยขี้อาย ตลอดจนประเด็นปัญหาจากกิจกรรมของ ผู้สอน (Shenker, Goss & Bermstein. 1996; Hartel. 2002) ดังนั้น ผู้สอน (Shenker, Goss & Bermstein. 1996; Hartel. 2002) มากกว่าการเรียนรู้ แบบผู้เรียนเป็นฝ่ายรับ ส่วนศูนย์ความเป็นเลิศด้านการสอนของมหาวิทยาลัย แคนซัส (Center for Teaching Excellence, University of Kansas.2000 : 1 - 3; Drake. 2000 : 1 - 3) ได้กำหนดแนวการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) หรือการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในชั้นเรียน ไว้ดังนี้

1. ผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะผู้เรียนการเรียนรู้เริ่มต้นจากความรู้เดิมของผู้เรียน ไม่ใช่ความรู้ของผู้สอน ผู้สอนมีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริมและกระตุ้นแรงจูงใจของผู้เรียน สนับสนุนและวินิจฉัยการเรียนรู้ ของผู้เรียน โดยต้องปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างให้เกียรติและเท่าเทียมกัน ให้การยอมรับและสนับสนุนความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมาย ผู้สอนเป็นผู้จัดหาจุดมุ่งหมายที่สำคัญ ให้แก่ผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างหรือเลือกจุดมุ่งหมายเพิ่มเติม

3. บรรยากาศในชั้นเรียนมีลักษณะเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน และสนับสนุนช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่องผู้เรียนทุกคนรู้ จักกันเป็นอย่างดีและเคารพในภูมิหลัง สถานภาพความสนใจ และจุดมุ่งหมายของกันและกัน ผู้สอนจะใช้การสอนที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนอภิปราย ทำงานกลุ่มและร่วมมือ

กันปฏิบัติงานอย่างกระตือรือร้น

4. กิจกรรมการสอนยึดปัญหาเป็นสำคัญ และแรงขับเคลื่อนในการเรียนรู้เกิดจากผู้เรียน การเรียนเริ่มจากปัญหาที่แท้จริงซึ่งเกี่ยวข้องกับจุดหมายและความสนใจของผู้เรียน ผู้เรียนมีความ ยึดหยุ่นในการเลือกปัญหาจัดระบบการปฏิบัติงานและตารางเวลาเพื่อความก้าวหน้าด้วยตนเอง ผู้สอนจะเริ่มสอนตั้งแต่ปัญหาง่ายๆ เพื่อให้เกิดมโนทัศน์รูปแบบของกิจกรรมต้องลดความซ้ำซ้อนของ ภาระงานที่ไม่จำเป็นให้อยู่ในระดับต่ำสุด ส่งเสริมและกำหนดให้ผู้เรียนปฏิบัติงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

5. สนับสนุนให้มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านการประเมินผลนั้น ควรทำการประเมินผลอย่างต่อเนื่องระหว่างการเรียนการสอนโดยเน้นที่การป้อนข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) การประเมินผลทั้งหมดควรอิงเกณฑ์ (Criterion - referenced) มากกว่าอิงกลุ่ม (Norm) และให้ครอบคลุมข้อเท็จจริง มโนทัศน์และการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นการ ประเมินตามสภาพจริง (Authentic) อย่างสม่ำเสมอ ผู้เรียนได้รับอนุญาตให้แก้ไขงาน ปรับปรุงงาน ใหม่หากการปฏิบัติงานนั้นไม่ได้มาตรฐาน โดยระดับผลการเรียนพิจารณาจากงานที่มีการปรับปรุง แก้ไขแล้วผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทในการช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จ เกิดความภาคภูมิใจใน ความสำเร็จและความสามารถของตนเองให้คำแนะนำ โดยเน้นให้ผู้เรียนปรับปรุงงานให้ดีขึ้น มากกว่า ระบุข้อผิดพลาดเพื่อกล่าวโทษ

6. การสอนพัฒนามากกว่าชี้นำ หรือ การนำเสนอการสอนเน้นที่ความเข้าใจและการ ประยุกต์ใช้ความรู้มากกว่าการจดจำและการทำซ้ำโดยให้ความสำคัญกับวิธีวิทยาศาสตร์ยอมรับ คำตอบที่หลากหลายมากกว่าคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว เน้นการใช้เทคโนโลยีสื่อและวิธีการใหม่ๆ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนชี้นำตนเอง และมีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงานผู้เรียนเป็นผู้มีความ กระตือรือร้น ในการเสริมสร้างความรู้รวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลจากการเรียนรู้ ไปใช้ประโยชน์ช่วย ให้ผู้เรียนเข้าใจรูปแบบและวิธีเรียนและช่วยผู้เรียนแก้ปัญหาด้านการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ผู้สอนจึง เป็นผู้แนะแนวทางไม่ใช่ผู้กำหนดขั้นตอนกิจกรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติตามทุกขั้น แต่ต้องเน้นและสอนให้ ผู้เรียนเกิดความคิดเชิงวิเคราะห์ (metacognition) ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้แบบ เชิงรุก (Active Learning)

ไผท สิทธิสุนทร (2543 : 24 -27) ได้กล่าวถึง บทบาทของผู้เรียนและผู้สอนที่จะส่งเสริม การเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ให้ดำเนินไปด้วยดีไว้ ดังนี้ ผู้สอนต้องยอมรับฟังความ คิดเห็นของผู้เรียนและค้นหาสิ่งที่ผู้เรียนสนใจเรียนรู้ส่วนผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ใน กระบวนการเรียนรู้การเผชิญปัญหาจากประสบการณ์จริง และร่วมประเมินตนเอง นอกจากนี้ พฤติกรรมของผู้เรียนที่สามารถ ตรวจสอบได้ว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น และ สร้างการเรียนรู้ของตนเอง

อีเวลล์ (Ewell. 1997 : 6) ได้สรุป ไว้ดังนี้

1. ตอบสนองต่อการเรียนรู้เกี่ยวข้อง ผูกพันและมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น (Active participant)กับกิจกรรมการเรียนการสอน
2. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์พร้อมที่จะนำเสนอทางแก้ปัญหาและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เรียนรู้มาแล้วกับสภาพแวดล้อมใหม่
3. มุ่งมั่นกับการเรียนรู้สามารถประยุกต์ใช้สิ่งที่เรียนรู้ในสถานการณ์ที่กำหนด
4. แสดงพฤติกรรมการสร้างความรู้ด้วยตนเอง

มันส์ บุญประกอบและคณะ (2543 : 12 - 13) กล่าวว่า บทบาทผู้เรียนที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่กระตือรือร้น ไว้ดังนี้

1. มีส่วนร่วมและผูกพันกับการเรียนรู้
2. ตัดสินใจเกี่ยวกับผลลัพธ์ของงาน
3. มีความรู้สึกเป็นเจ้าของผลงานตนเอง
4. ได้ทดสอบแนวความคิดของตนเองอย่างสม่ำเสมอ
5. ได้วางแผนและออกแบบการทดลองของตนเอง
6. ได้รายงานผลงานต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียน
7. ได้ประเมินผลงานของตนเอง
8. มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง
9. อภิปรายและมีการปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มอย่างมีเป้าหมาย

1.) สะท้อนผลงานและสร้างแนวคิดใหม่ๆ

ในขณะเดียวกัน หากต้องการให้ผู้เรียนแสดงบทบาทมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ แบบเชิงรุก (Active Learning) ผู้สอนจะต้องกระตุ้นความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ ของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้คิดด้วย ตนเอง ตลอดจนเสนอโอกาสในการเรียนรู้อย่างหลากหลายและเสนอกิจกรรมที่นำไปสู่สถานการณ์ การเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning)

จะพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบเชิงรุก (Active Learning) เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่บูรณาการเชื่อว่าการศึกษาที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจะ นำไปสู่การค้นพบการแก้ปัญหา ซึ่งบูรณาการ เรียกว่าวิธีการเรียนรู้ โดยการค้นพบซึ่งมีความแตกต่างจากการเรียนรู้ด้วยการสอบสืบ (Inquiry learning) ตรงที่การเรียนรู้ โดยการค้นพบด้วย ตนเองผู้สอนเป็นผู้จัดสิ่งแวดล้อมและให้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และ วัตถุประสงค์ของบทเรียนพร้อมด้วยคำถาม เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบด้วยตนเอง ส่วนการเรียนรู้ด้วยการ สอบสืบมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถชี้ว่าปัญหาคืออะไร จากข้อมูลที่มีอยู่และหาวิธีว่าจะ แก้ปัญหาได้อย่างไรโดยใช้ข้อมูลที่มีอยู่ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกระตือรือร้นได้นำแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ มาผสมผสานกัน ดังนี้

1. ขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน ครูกระตุ้นและเร้าความสนใจโดยทบทวนความรู้ เดิมแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ สร้างแรงจูงใจและแนะแนวทางการทำกิจกรรมเพื่อนำไปสู่ขั้นการสร้างประสบการณ์ในขั้นนี้ได้บูรณาการทฤษฎีการเรียนรู้ ของกานเย่ ทฤษฎีการเรียนรู้ โดยการค้นพบ ของบรุนเนอร์ ซึ่งทำให้นักเรียนได้ระลึกถึงความรู้ เดิมเพื่อใช้เป็นพื้นฐานของการเรียน เพื่อ เตรียมพร้อมสำหรับเชื่อมโยงความรู้ เก่ากับความรู้ใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้น การแจ้งจุดประสงค์การ เรียนรู้ ของการเรียนในช่วงนี้เพื่อจะได้เห็นประโยชน์และแนวทางของการเรียนทำให้บรรลุตาม เป้าหมายและ สนทนาเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียน เพื่อสร้างบรรยากาศในการเรียน สร้างแรงจูงใจให้กับ นักเรียนทำให้ กระตุ้นนักเรียนต้องการที่จะเรียนรู้ ในขั้นต่อไปการประเมินผล ผู้สอนจะประเมิน ผู้เรียนจากการตอบ คำถาม และการแสดงความคิดเห็น

2. ขั้นการสร้างประสบการณ์นักเรียนลงมือทำกิจกรรมซึ่งทำให้เกิดกระบวนการคิด ในการ แก้ปัญหาและรู้ว่ามีเนื้อหาอะไรระหว่างการทำกิจกรรม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและ ร่วมกันรับ ผิดชอบ งานที่ได้รับมอบหมายโดยผู้สอนจัดกิจกรรมและอำนวยความสะดวกให้แก่ นักเรียน ในขั้นนี้ มีการบูรณาการทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ทฤษฎีการเรียนรู้ ของกานเย่และ ทฤษฎีการสร้างความรู้ ด้วยตนเอง สัมพันธ์กันตรงที่ นักเรียนได้ลงมือทำกิจกรรมการอ่านที่ กระตือรือร้น ได้แก่ การเน้นคำ การเว้นคำ การตั้งคำถามเป็นต้น การอภิปรายกลุ่มย่อยและการ ทดลองร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำให้นักเรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเองแต่อาจไม่สมบูรณ์โดยครุมีใบงาน ซึ่ง ประกอบด้วยความรู้ และกิจกรรมในการแก้ปัญหาเพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ซึ่ง สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้โดยการค้นพบของบรุนเนอร์ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดมี ปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายการประเมินผล ครูจะประเมินผู้เรียนโดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในขณะที่ทำกิจกรรมภายในกลุ่ม

3. ขั้นการแบ่งปันความรู้ ผู้เรียนจะได้แลกเปลี่ยนความรู้ปรับโครงสร้างความรู้และ สรุปล ความคิดรวบยอด โดยกานเย่เสนอหน้าชั้นเรียนในขั้นนี้ใช้ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบ รุนเนอร์ ซึ่งสอดคล้องกับการบูรณาการ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ทฤษฎีการเรียนรู้ ของกานเย่และทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองตรงที่ร่วมกันอภิปราย แสดงความคิด จนในที่สุด จะ มีการปรับโครงสร้างและจัดระเบียบความรู้ ใหม่และสามารถสร้างความรู้ ด้วยตนเองได้อย่าง สมบูรณ์ และเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ภายใต้การอำนวยความสะดวกของครูในการชี้แนะแนวทางเพื่อ นำไปสู่การสร้างความรู้ด้วยตนเองการประเมินผล ครูจะประเมินนักเรียนโดยพิจารณา จากการแสดง ความคิดเห็นในการร่วมอภิปราย การตอบคำถามและการตรวจใบงานของนักเรียน

4. ขั้นการทบทวนความรู้ ผู้เรียนได้สะท้อนเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกของตนเองเป็น หลักภายใต้การจัดกิจกรรมและบรรยากาศของครูในขั้นนี้มีการบูรณาการทฤษฎีพัฒนาการทาง สติปัญญาของบรุนเนอร์ และทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ตรงที่กระตุ้นและเร้าความสนใจ ด้วย

การสนทนาให้ผู้เรียนนำความรู้เก่าและความรู้ใหม่มาเชื่อมโยงทำให้ความรู้ที่ได้สมบูรณ์และสอดคล้องกับทฤษฎีของกานเยตรงที่ครูให้ผู้เรียนได้ทบทวนการเรียนรู้ที่ผ่านมา เพื่อส่งเสริมความแม่นยำและมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ฝังแน่น โดยจัดกิจกรรมการเขียนที่กระตือรือร้น ได้แก่ การเขียนหนังสือพิมพ์การเขียนจดหมาย สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติและการเขียนบันทึกประจำวัน เป็นต้น เป็นผลให้เกิดเจตคติที่ดีและได้สะท้อนความคิด ความรู้สึกของตนเองต่อการเรียนรู้การประเมินผล ครูจะประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากการแสดงออก การแสดงความคิดเห็น การเขียนบันทึกประจำวันของผู้เรียน

5. ขั้นการนำไปใช้ ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นว่าควรนำความรู้ ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้อย่างไร ในขั้นนี้มีการบูรณาการทฤษฎีการเรียนรู้ ของกานเยและทฤษฎีการเรียนรู้ โดยการค้นพบ ของบรูเนอร์ ตรงที่กระตุ้นให้นักเรียนคิดและนำความรู้มาประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันโดยครูตั้งคำถาม ถ้าเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นจริง ผู้เรียนจะแก้ปัญหาและนำความรู้มาใช้ อย่างไรซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการสร้างความรู้ ด้วยตนเองตรงที่ได้แสดงความคิดเห็นจากการ นำไปใช้ใน ชีวิตจริงการประเมินผล ครูจะประเมินผู้เรียน จากการตอบคำถามและการแสดงความคิดเห็น

สรุปได้ว่า ผู้เรียนที่เรียนรู้ ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ แบบเชิงรุก (Active Learning) จะต้องกำหนดแนวทางในการเรียนรู้มีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน สามารถควบคุมการเรียนรู้ ด้วยตนเอง (Self - regulated learner) จัดการกับตนเองและบริหารเวลาได้และมีแรงจูงใจภายใน สามารถเปลี่ยนเจตคติ และความสนใจในวิชาความรู้ ที่ตนเองต้องการศึกษา ได้เรียนรู้ ร่วมกับเพื่อน และสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนได้เป็นอย่างดี ตลอดจนมีการทบทวนความรู้ โดยมีผู้สอนเป็นผู้ กระตุ้น ชี้แนะ รับฟังความคิดเห็นและเตรียมแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้เรียน การเรียนรู้แบบกระตือรือร้น เป็นวิธีการที่มีความหมายกว้างครอบคลุม วิธีการสอนหลากหลายเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สอนและ ผู้เรียน สู่สถานการณ์การเรียนรู้แบบกระตือรือร้นได้ โดยมีจุดเน้นอยู่ที่การให้ผู้เรียนเป็นสำคัญและเกิดการ เรียนรู้ด้วยตนเอง คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งสังเคราะห์จากทฤษฎีการค้นพบ ของบรูเนอร์ทฤษฎีพัฒนาการเชอว์นปัญญาของเพียเจต์และทฤษฎีการเรียนรู้ ของกานเย

มันส์ บัญประกอบ และคณะ (2543) ได้เสนอวิธีการสอนและเทคนิคการสอนเพื่อการ เรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ไว้ดังนี้

1. การอภิปรายกลุ่ม (Group discussion) เป็นกลวิธีที่จัดให้มีขึ้นด้วยเจตนาร่วมกันที่จะ พิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยนำปัญหา และแง่คิดต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องนั้นมากล่าวให้ช่วยกันแสดง ความคิดเห็นหรือช่วยขบคิดเกี่ยวกับข้อปัญหานั้น เพื่อหาข้อสรุปทุกคนมีส่วนร่วมในการพูดออกความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการแยกผู้พูดและผู้ฟังเป็นวิธีที่ทำให้เกิดผลดีมากมาย เพราะเป็นการเริ่มจากความรู้พื้นฐานของผู้เรียนไปสู่ประสบการณ์ใหม่ ช่วยพัฒนาเจตคติยกระดับความสนใจ

และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนทุกคนจากการทำงานเป็นกลุ่ม ใช้กระบวนการที่นำผู้เรียนให้คิดและ
แบ่งปันความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์ต่อกันอาจจำแนกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆได้แก่

1.1 การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small group discussion) เป็นกลวิธีการสอนที่มี
ประสิทธิภาพที่สุดอย่างหนึ่งที่สามารถใช้ได้กับการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ทุกบทเรียนในกรณี
ต้องการให้มีการแสดงความคิดเห็นกันอย่างทั่วถึง

1.2 การอภิปรายทั้งชั้นเรียน (Whole class discussion) เป็นการอภิปรายที่มักมี
ผู้สอนเป็นผู้นำในการอภิปรายมักใช้เร้าความสนใจให้ผู้เรียนเริ่มแสดงความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
อาจเป็นการนำเข้าสู่บทเรียนหรือสรุปบทเรียน เทคนิคที่ดีเทคนิคหนึ่งสำหรับการอภิปรายกลุ่มที่ช่วย
ให้การลงสรุปแนวความคิดรวดเร็ว คือ การระดมสมอง (Brainstorming) หากใช้วิธีระดม สมองได้
อย่างเหมาะสมจะกระตุ้นแนวคิดใหม่ และส่งเสริมการแก้ปัญหาที่ต้องการความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์
และที่มีจุดมุ่งหมายบ่งชี้ชัดเจนว่าไม่ต้องการคำตอบถูกผิด แต่ต้องการแนวทางแก้ปัญหาหลาย
แนวทาง ซึ่งระหว่างการระดมสมองทุกคนมีอิสระที่จะพูดและเสนอความคิดเห็นที่แตกต่างได้

2. เกม (Games) หมายถึง กิจกรรมที่ใช้ผู้เล่นหนึ่งคนหรือมากกว่า เป็นการแข่งขันที่มี
กฎเกณฑ์ หากเป็นเกมวิทยาศาสตร์ต้องใช้ทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องช่วยให้
ผู้เรียนสนุก ตื่นเต้น มีส่วนร่วมและกระตุ้นให้เรียนรู้ ช่วยพัฒนาทักษะแก้ปัญหา สื่อสารการฟัง ความ
ร่วมมือซึ่งกันและกัน ผู้สอนสามารถใช้เกมในการเสริมแรง ทบทวน สอนข้อเท็จจริงทักษะ และมีโน
ทัศน์ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนสนใจบทเรียน ผู้เรียนอ่อนและเก่ง สามารถ
ทำงานร่วมกันได้ดีทำให้ผู้เรียนอ่อนเกิดกำลังใจในการเรียนมากขึ้น ทั้งอาจใช้เป็นการประเมินผลการ
เรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ เกมมีหลายประเภท เช่น การจับคู่การทายคำ โดมิโน ปริศนาอักษรไขว้
และไพ่ เป็นต้น

3. การแสดงบทบาทสมมติ (Role playing) เป็นกลวิธีที่ตีตมมาก เมื่อผู้สอนต้องการสำรวจ
ความเข้าใจที่คนละ เจตคติทางวิทยาศาสตร์หรือต้องการให้ผู้เรียนรู้ชัดว่า บุคคลที่อยู่ในสถานการณ์
หนึ่งๆ นั้นรู้ สึกอย่างไร และเพื่อเป็นการให้ข้อมูลสำหรับอภิปรายต่อไป โดยจัดให้มีการแสดงใน
สถานการณ์ที่คล้ายชีวิตจริง ผู้เรียนสวมบทบาทเป็นผู้เกี่ยวข้องที่อยู่ในสถานการณ์นั้น เช่น เป็นตัว
ละครในประวัติศาสตร์ของวิทยาศาสตร์ ทั้งนักวิทยาศาสตร์ นักข่าว ผู้ป่วย ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ
โดยให้ตัวละครแสดงความคิดเห็นและสนทนาเกี่ยวกับจริยธรรมของการทดลองหรือการทดลองที่ไม่ได้
ได้รับความยินยอมจากมหาชน เป็นต้น (Austin. 1997 : 182 - 183; Solomon.1991 : 95 - 103 อ้าง
ถึงใน ศิริพร มโนพิเชษฐวัฒนา. 2547 : 34) สิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดความรู้ความ เข้าใจ เจตคติและ
ค่านิยม คือ การอภิปรายหลังการแสดง นอกจากการเป็นผู้สังเกตการณ์แล้ว ผู้สอนจะเป็นผู้นำ
อภิปราย ผู้กำหนดบทบาท ผู้ควบคุมเวลา และช่วยแก้ไขปัญหที่อาจเกิดขึ้น ระหว่างการแสดง
บทบาทสมมติโดยองค์ประกอบหลักของการแสดงบทบาทสมมติจะประกอบด้วย บุคคลที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นปัญหาที่จะทำความเข้าใจ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เวลา และ สถานที่ที่เกิดเหตุการณ์

4. การแสดงละคร (Drama) คล้ายคลึงกับการแสดงบทบาทสมมติกล่าวคือเป็นวิธีการที่ผู้เรียนเป็นผู้แสดงบทบาทตามที่ได้รับ ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเรื่องราวที่แสดงแต่ใช้เวลา มากกว่าบทบาทสมมติจึงเหมาะสำหรับใช้สอนในเนื้อหาที่ยาก

5. การใช้กรณีศึกษา (Case study) เป็นวิธีหนึ่งที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์สถานการณ์แวดล้อมเฉพาะเรื่อง “กรณี” อาจเป็นเรื่องสมมติขึ้นหรือชีวิตจริงที่อธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชน มักจะเกี่ยวกับปัญหาที่ผู้หนึ่งหรือหลายคนกำลังประสบอยู่ การใช้กรณีจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมพิจารณาแสดงความรู้สึกเพื่อสรุปปัญหา แนวคิดและแนวทางแก้ปัญหา การประยุกต์ ความรู้เดิมสร้างความเชื่อมั่นว่าการตัดสินใจของตนเองมีความสำคัญและเชื่อถือได้ และสร้าง แรงจูงใจที่จะเรียนสิ่งอื่นต่อไป

6. การสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation techniques) หมายถึง การสอนที่มีการเลียนแบบสภาพเหตุการณ์ หรือสมมติสถานการณ์ให้มีความคล้ายคลึงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในชีวิตจริงและสอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน จากนั้นเสนอเป็นกิจกรรมการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ทดลองฝึกปฏิบัติออกความคิดเห็น หรือตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหาจากสถานการณ์นั้น ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในสภาพที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างความเข้าใจหลักการทางวิทยาศาสตร์ และกระบวนการต่างๆ ที่ไม่เห็นเป็นรูปธรรม ผู้เรียนมีความรู้สึกร่วมต่อเหตุการณ์ได้ดีอีกทั้งยังสามารถถ่ายโยงการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติจริงได้ต่อไป โดยผู้สอนต้องเตรียมอุปกรณ์ บัตรกำหนดบทบาท และสถานที่ ตลอดจนกล่าวนำและ อธิบายบทบาทของผู้เรียนให้เข้าใจตรงกัน ลักษณะของสถานการณ์จำลองที่ดีจะต้องมีความเที่ยงตรง ที่จะสามารถใช้เป็นตัวแทนของสถานการณ์ในชีวิตจริง รวมทั้งมีความครอบคลุม ต่อสิ่งสำคัญที่ควรเน้น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตที่สามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย ไม่ซับซ้อนเกินไป 30 เป็นประโยชน์ต่อการทดลองที่ผู้เรียนสามารถทดลอง อภิปราย สรุปได้และต้องมีส่วนสำคัญที่ เชื่อมโยงให้นำไปใช้ใน ชีวิตจริงได้

7. การอ่านที่กระตือรือร้น (Active reading) เป็นกลวิธีการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ดีขึ้น ไม่ใช่การอ่านอย่างคร่ำครวญ หรืออ่านไปเรื่อยๆ เหมือนการอ่านทั่วไป แต่เป็นการอ่านที่มีวัตถุประสงค์เพื่อหาคำตอบหรือตั้งคำถาม โดยประมวลความคิดจากสิ่งที่อ่าน เพื่อให้มั่นใจว่าผู้เรียนได้รับสาระจากการอ่านอย่างต่อเนื่อง ทั้งได้ใช้วิจารณ์ญาณ พินิจ พิศราะห์เรื่องที่อ่าน เป็นการอ่านเนื้อหาอย่างสนใจ และก่อให้เกิดความสนใจค้นคว้าเพิ่มเติมด้วย ตัวผู้เรียนเอง โดยใช้เทคนิคต่างๆ ที่ช่วยส่งเสริมผู้เรียนในการอ่านและทำความเข้าใจเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ได้ ดังนี้

7.1 การเน้นคำ (Emphasizing) เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเลือกคำ วลีประโยคหรือข้อมูลออก จากเนื้อหาที่กำหนด เพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้เห็นคำหลักหรือมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ที่สำคัญ ทำได้หลายวิธีเช่น ชีตเส้นใต้ระบายสีวงรอบข้อมูล เป็นต้น

7.2 การเว้นคำ (Clozing) เป็นกิจกรรมเชิงคาดคะเน โดยลบคำที่สำคัญ (Keyword) ในเนื้อหาออกบางส่วน แล้วให้ผู้เรียนเติมเนื้อหาให้สมบูรณ์ผู้สอนอาจกำหนดคำสำหรับเติมหรือไม่กำหนดก็ได้

7.3 การเรียงลำดับ (Sequencing) เป็นกิจกรรมตัดแบ่งเนื้อหาความรู้ออกเป็นส่วนๆ สลับ คละกัน แล้วให้ผู้เรียนจัดเรียงลำดับเชิงเหตุผล ของเหตุการณ์ตามเนื้อหาให้ถูกต้อง

7.4 การระบุชื่อ (Labeling) ให้ผู้เรียนตัดชิ้นส่วนของข้อความที่เตรียมให้แล้วนำไปติดบน แผนภาพที่กำหนดเพื่อตรวจสอบความรู้ที่ถูกต้องในการค้นหาชื่อ หรือคำที่เหมาะสมกับแผนภาพ และใช้แผนภาพเป็นเครื่องช่วยจำและแยกแยะเนื้อหาการเขียน

7.5 แผนภาพ (Drawing diagrams) ให้ผู้เรียนเขียนแผนภาพหรือแผนภูมิลำดับความคิด จากเนื้อหาที่อ่าน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นภาพ ตรวจสอบและบันทึกความเข้าใจมโนทัศน์ที่กำหนดให้อ่าน อ่านเนื้อความแล้วตั้งคำถาม (Devising question) ผู้สอนเตรียมเนื้อหาให้ผู้เรียนอ่านแล้วตั้งคำถามแลกเปลี่ยนคำถามกัน เพื่อค้นหาคำตอบ หรืออภิปรายร่วมกัน

7.6 การผสมภาพหรือสัญลักษณ์กับคำ (Pictogram) เป็นการแลกเปลี่ยนคำถามหรือพยัญชนะบางตัวของข้อมูลให้เป็นรูปภาพ หรือสัญลักษณ์แทน ผู้เรียนทำความเข้าใจข้อมูลที่กำหนดจากการอ่านเรียงลำดับภาพสัญลักษณ์และคำต่างๆ คล้ายปริศนาภาพ เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนสนุก กระตุ้นการอ่านการเก็บข้อมูลและคัดเลือกข้อมูล

8. การเขียนที่กระตือรือร้น (Active writing) เป็นกลวิธีกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงออกเชิงความรู้ความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์โดยใช้เทคนิคต่างๆ ที่ช่วยส่งเสริมผู้เรียนในการเขียน ดังนี้

8.1 บันทึกประจำวัน (Dairy) เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองอย่างอิสระโดยสื่อสารแนวความคิดของตนเองด้วยการเขียน

8.2 รายงานหนังสือพิมพ์ (Newspaper reports) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเขียน สาระเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในรูปแบบของบทความ บทสัมภาษณ์ สำหรับตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ หรือเลือกบทความจากวารสาร หนังสือพิมพ์ เพื่อนำมาเขียนรายงานข้อเท็จจริงหรือ ประเด็นทางวิทยาศาสตร์

8.3 การเขียนร้อยแก้ว โคลง กลอน (Phrase & poet) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างสรรค์งานเขียนที่นำไปสู่มโนทัศน์ หรือการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ การบรรยายประสบการณ์หรือความรู้สึกของผู้เรียน การเขียนรายงานโครงการ หรือรายงานการทดลองทางวิทยาศาสตร์

8.4 บทละคร (Drama) ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการเขียนบทละครโดยใช้เนื้อหาทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก ให้ผู้เรียนเขียนสะท้อนความรู้แนวคิด ความคิดเห็น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

8.5 การเขียนจดหมาย (Letter) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสื่อสารสิ่งที่ได้เรียนรู้ โดยการเขียนจดหมายโต้ตอบกับผู้ใกล้ชิด หรือนักวิทยาศาสตร์เพื่อทบทวน พัฒนาและเสริมความเข้าใจ มโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์

8.6 การนำเสนอ (Presentation) เป็นการรายงานผลการค้นคว้าของผู้เรียนให้ผู้อื่น ทราบ อาจอยู่ในรูปแบบของการทำโปสเตอร์แผ่นพับ

9. การทำงานกลุ่ม (Small group work) เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนทำงานกลุ่มย่อยๆ พุดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น วิธีนี้จะประสบผลเมื่อ ผู้เรียนมีเวลาสะท้อนความคิดในสิ่งที่เรียนหรือประสบการณ์ที่ได้รับและเมื่อผู้สอนชี้จุดสำคัญของ กิจกรรม

10. การเรียนแบบร่วมแรงร่วมใจ (Cooperative learning) จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson & Johnson. 1997 : 24 - 31) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของการเรียนแบบร่วมมือ ร่วมใจ ที่จะให้การเรียนประสบผลสำเร็จ 5 ประการ คือ

10.1 มีความสัมพันธ์ที่ีระหว่างสมาชิก (Positive interdependence)

10.2 มีการปฏิสัมพันธ์โดยตรงของสมาชิก (Face to face interaction)

10.3 มีความรับผิดชอบและการตอบสนองของผู้เรียนเป็นรายบุคคล (Individual accountability & personal responsibility)

10.4 มีทักษะทางมนุษยสัมพันธ์และทักษะการทำงานกลุ่มย่อย (Interpersonal & small group skills)

10.5 เป็นกระบวนการทำงานกลุ่ม (Group processes)

การเรียนแบบร่วมแรงร่วมใจ นอกจากจะมีลักษณะตามที่จอห์นสันและจอห์นสันได้กล่าวไว้ ยังมีลักษณะที่สำคัญและจำเป็นที่คาแกน (Kagan. 1990) ได้อธิบายไว้ ดังนี้

1. มีการรวมเป็นกลุ่ม / ทีม

2. มีการจัดการในกลุ่ม (Management)

3. มีความเต็มใจที่จะร่วมมือกันเรียนและทำงาน (Willing)

4. มีทักษะทางสังคมและการสื่อสาร (Skills)

5. มีหลักการพื้นฐาน 4 ประการ ที่เรียกรย่อว่า PIES เป็นตัวบ่งชี้การเรียนแบบร่วม แรงร่วม

ใจ คือ

5.1 มีการสร้างความรู้สึกร่วมกัน (Positive interdependence)

5.2 มีความรับผิดชอบของสมาชิก (Individual accountability)

5.3 มีส่วนร่วมที่เท่าเทียม

5.4 มีปฏิสัมพันธ์ไปพร้อมกัน (Equal participation & Simultaneous interaction)

6. มีโครงสร้างหรือเทคนิคในการจัดกิจกรรม (Structures) ที่ได้ออกแบบให้เหมาะสมกับเป้าหมายจะเห็นได้ว่า การเรียนแบบร่วมแรงร่วมใจ (Cooperative learning) เป็นกลวิธีหนึ่ง que ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มเล็กแบบความสามารถ จนบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มจากความรับผิดชอบของแต่ละคน และการพึ่งพาช่วยเหลือกันในกลุ่ม

สลาวิน และคณะ (Slavin. 1995 : 19 - 48) ได้ทบทวนและรายงานการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมแรงร่วมใจในทุกเนื้อหาวิชากับผู้เรียนระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาทั้งใน เขตเมืองและชนบท จำนวน 45 งานวิจัย ในช่วงปี ค.ศ. 1972 -1986 ได้ผลตรงกันว่าเป็นการเรียนรู้ ที่กระตุ้นให้มีการพัฒนาทักษะทางด้านสติปัญญา ทักษะสังคมและความมีเหตุผล นอกจากนี้ยัง เป็นการเพิ่มความสำเร็จในการเรียนและการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (Armstrong. 1994 : 27 อ้างถึงใน ศิริพร มโนพิเชษฐวัฒนา. 2547 : 37) เทคนิคการเรียนแบบร่วมแรงร่วมใจมี หลายแบบที่สามารถเลือกนำมาประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนได้ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนและ ลักษณะของเนื้อหาวิชา ดังนี้ (Kagan. 1990 : 1 - 28 chapter 13; Slavin. 1995 : 4 - 13, 71 - 140 : Jacob, Lee & Ball. 1996 : 11 -54; สุขมณฑา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา . 2540 : 30 - 32, นาดยา ปิรันธนา นนท์. 2542 : 1 - 18; สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 55 - 131)

1. อ่อนเก่งเร่งงานกลุ่ม (Student Teams - Achievement - Division : STAD) ของสลาวิน และคณะ (Slavin et. al) เป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการเรียนความรู้พื้นฐานเน้นการจูงใจให้ ผู้เรียน ช่วยเหลือและถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจแก่กันโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1.1 ผู้สอนสอนและชี้แจงภาระงาน

1.2 เข้ากลุ่มปฏิบัติกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมายภายในเวลาที่กำหนดด้วยความ รับผิดชอบและช่วยเหลือกัน

1.3 ทดสอบย่อยเป็นรายบุคคลนำคะแนนแต่ละคนมารวมเป็นคะแนนกลุ่ม

2. ต่อเติมเสริมสร้างและต่อเติมเสริมสร้าง 2 (Jigsaw & Jigsaw II) ของอิลเลียต อารอนสัน และสลาวิน และคณะ (Elliot Aronson. Et al. & Slavin et.al) ตามลำดับเพื่อศึกษาหัวข้อย่อยของ หน่วยการเรียนรู้ใหญ่ แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเพิ่มเติมความรู้ซึ่งกันและกันในกลุ่ม สรุปเป็นสาระการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้ใหญ่และนำเสนอต่อชั้นเรียน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มเดิม (Home group) รับมอบหมายให้ศึกษาเนื้อหาที่ แตกต่างกันตามความเหมาะสม โดยผู้เรียนจากทุกกลุ่มมารวมเป็นสมาชิกกลุ่มใหม่ เรียกว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert group)

2.2 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญร่วมกันศึกษาเนื้อหาจนเข้าใจ โดยอาศัยสื่อวัสดุ อุปกรณ์ เอกสารเสริมความรู้สารสนเทศ และนวัตกรรม ที่จัดไว้ให้ในกลุ่ม

2.3 สมาชิกในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแยกย้ายกลับเข้ากลุ่มเดิมเพื่อเสนอความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดกับกลุ่มในส่วนที่ตนรับผิดชอบ ตามที่ได้ศึกษาจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

2.4 ทดสอบรายบุคคล คะแนนสมาชิกมารวมเป็นคะแนนกลุ่ม หมายเหตุ: ความแตกต่างของต่อเติมเสริมสร้างและต่อเติมเสริมสร้าง 2 อยู่ที่สื่อการเรียนการสอน โดยทุกคนที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษาเรื่องย่อยใด ในแต่ละกลุ่มของกิจกรรมต่อเติมเสริมสร้าง 2 จะได้สื่ออย่างเดียวกัน ส่วนกิจกรรมแบบต่อเติมเสริมสร้าง ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษาหัวข้อใด ของแต่ละกลุ่ม แม้จะศึกษาหัวข้อเดียวกันจะได้รับสื่อต่างกัน การมารวมตัวกันศึกษาจะทำให้ หัวข้อนั้นสมบูรณ์ขึ้น

3. อ่อนเก่งแรงแข่งขัน (Team Games Tournament : TGT) ของสลาวินและคณะ (Slavin et.al) เป็นวิธีการจัดให้มีการแข่งขันทางวิชาการระหว่างกลุ่ม เน้นการร่วมมือช่วยเหลือกัน ภายในกลุ่ม โดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้สอนทบทวนบทเรียน และมอบหมายงานให้ศึกษา

3.2 แต่ละทีมศึกษาหัวข้อ (Team study) จนสมาชิกทุกคนมีความเข้าใจและเชี่ยวชาญเท่าเทียมกัน สำหรับออกไปแข่งขันนอกกลุ่ม

3.3 แยกสมาชิกจากกลุ่มเดิม (Home group) ไปเข้ากลุ่มแข่งขันปัญหาทางวิชาการในกลุ่มใหม่ตามความสามารถ (Competition group)

3.4 ผู้เรียนกลับมากลุ่มเดิมรวมแต้มโบนัสของทุกคน เป็นคะแนนของกลุ่ม ทีมใดได้แต้มสูงสุดจะได้รางวัล

4. อ่อนเก่งร่วมแข่งขัน (Team Assisted Tournament individualization : TAI) ของสลาวินและคณะ (Slavin et.al) ที่นำเสนอรูปแบบของอ่อนเก่งแรงงานกลุ่ม และอ่อนเก่งแรงแข่งขันมาปรับเข้าด้วยกัน เดิมใช้กับการสอนคณิตศาสตร์แต่วิชาอื่นสามารถนำไปปรับใช้ได้เป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่นำกิจกรรมการแข่งขันหรือการแก้ปัญหาให้สมาชิกแต่ละกลุ่มปฏิบัติ เป็นรายบุคคล ตามระดับความสามารถ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

4.1 ผู้สอนและผู้เรียนร่วมสรุปบทเรียน ทดสอบและจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มที่มีระดับความสามารถใกล้เคียงกัน (Homogeneous group) ไว้อีกแบบหนึ่งนอกเหนือจากกลุ่มเดิมที่คละความสามารถ (Heterogeneous group)

4.2 ผู้เรียนทุกคนในกลุ่มเดิมจับคู่ร่วมกันคิดและปฏิบัติแบบฝึกผลัดกันตรวจ แลกเปลี่ยนคำถามซึ่งกันและกัน พร้อมให้เหตุผลสนับสนุน

4.3 หลังจากแต่ละคู่ปฏิบัติครบทุกชุดแล้ว ให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มเดิม ต่างคนต่างทำใบงานชุดใหม่แลกเปลี่ยนกันตรวจ ประกอบกับดูคำตอบที่ผู้สอนจัดเตรียมไว้ถ้าทำได้ไม่ถึง

เกณฑ์ให้ทำแบบฝึกเพิ่มจนกว่าจะถึงเกณฑ์และพร้อมที่จะรับการทดสอบ

4.4 ในระหว่างทำงานกลุ่มผู้สอนจะทยอยเรียกผู้เรียนที่มีความสามารถใกล้เคียงกัน จากกลุ่มต่างๆ มารวมเป็นกลุ่มตามที่จัดไว้ล่วงหน้ามาให้คำแนะนำอธิบายในเรื่องที่ผู้สอน รวมทั้งชั้นแล้ว โดยใช้ระยะเวลาสั้นๆ จากนั้นให้แยกย้ายกลับกลุ่มเดิมเพื่อทำงานกลุ่มต่อไป

5. สืบค้นกลุ่ม (Group Investigation : GI) ของซาแรน และคณะ (Sharan et.al) ซึ่งต่อมา คาแกน (Kagan) ได้นำมาดัดแปลงเป็นสืบเสาะค้นหามารวมกลุ่ม (Co - op Co -op) เป็นวิธีส่งเสริมการค้นคว้าและสืบเสาะหาความรู้ในเรื่องที่สนใจร่วมกันโดยใช้กระบวนการกลุ่ม มีขั้นตอนดังนี้

5.1 สมาชิกกลุ่มวางแผนการศึกษาในหัวข้อที่กลุ่มเลือกหรือได้รับมอบหมาย

5.2 ดำเนินการตามแผนโดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลผู้สอนกำกับดูแลให้คำปรึกษา

6. ร่วมเรียน – ร่วมรู้ (Learning Together : LT) ของเดวิด จอห์นสันและโรเจอร์ จอห์นสัน (David Johnson และ Roger Johnson) เป็นวิธีที่เหมาะสมกับการเรียนที่ต้องการให้ผู้เรียนทำ โครงการหรือโครงการ โดยมีส่วนตอน ดังนี้

6.1 สมาชิกกลุ่มเลือกโครงการที่ตนเองสนใจกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิก ในฐานะผู้สังเกต ผู้ปฏิบัติผู้บันทึก ฯลฯ

6.2 ปฏิบัติงาน ร่วมอภิปราย และนำเสนอผลงานกลุ่ม

6.3 ผู้สอนประเมิน

7. ร่วมหัวร่วมคิด (Numbered Heads Together) ของคาแกน (Kagan) นิยมใช้ในการทบทวนหรือตรวจสอบความเข้าใจ มีขั้นตอนดังนี้

7.1 ผู้สอนกำหนดประเด็นใหญ่ที่ศึกษา ให้ผู้เรียนศึกษาจากแหล่งข้อมูลสารสนเทศที่เตรียมไว้

7.2 ผู้สอนตั้งคำถามเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดหาคำตอบ

7.3 จากนั้นผู้สอนเรียกคนใดคนหนึ่งจากกลุ่มช่วยกันคิดหาคำตอบ

8. คู่คิดคู่สร้าง (Think - Pair - Share) ของคาแกน (Kagan) มักใช้ในระหว่างที่ผู้สอนกำลัง สอนอยู่แล้วเปิดประเด็นคำถามให้ผู้เรียนได้อภิปรายคำตอบ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน มีขั้นตอน ดังนี้

8.1 ผู้สอนมอบประเด็นปัญหาให้ผู้เรียนจับคู่กับเพื่อนที่นั่งข้างๆ แล้วอภิปรายร่วมกันให้ได้คำตอบใช้เวลาสั้นๆ แต่ละคนอาจคิดคำตอบของตัวเองก่อนแล้วค่อยนำมาแลกเปลี่ยนกับเพื่อน

8.2 ผู้สอนให้แต่ละคนนำเสนอความคิดเห็น อภิปรายแลกเปลี่ยนกันทั้งชั้น บางครั้งผู้สอนอาจให้นำผลการอภิปรายของเดิมมาแลกเปลี่ยนร่วมกันกับอีกคู่หนึ่งที่นั่งอยู่ใกล้กัน เพื่อ

ปรับคำตอบให้ดีขึ้นอีก วิธีนี้เรียกคิดคู่สลับคู่คิด (Think - pair - Square)

จากเทคนิควิธีเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ ที่กล่าวข้างต้น เป็นเพียงตัวอย่างที่พบว่ามีกรนำมาใช้และหากพิจารณาขั้นตอนของเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ แต่ละแบบจะเห็นว่าห้องเรียนแบบร่วมแรงร่วมใจจะสะท้อนให้เห็นสภาพจริงในสังคม ที่มีประโยชน์และคุณค่าหลายประการ ดังนี้

1. ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เป็นไปอย่างกว้างขวาง
2. ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเป็นการเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับชีวิตจริง

4. ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ฝึกช่วยเหลือและความเป็นประชาธิปไตย
5. ผู้เรียนสามารถจดจำในสิ่งที่เรียนได้นาน
6. ฝึกทักษะทางสังคม
7. ส่งเสริมความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม
8. ส่งเสริมให้ได้รู้จักและเห็นคุณค่าของตนเอง
9. ผู้เรียนอ่อนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น

(Lang, et al. 1995 : 355 และ Huft. 1997 : 434. อ้างถึงใน สุมณฑา พรหมบุญ.2541 : 38 - 39) ปรีชาญ เดชศรี (2545ก. : 53 - 55; 2545ข. : 48 - 49) ได้กล่าวถึง กิจกรรมการเรียนการสอนแบบเชิงรุก (active Learning) ซึ่งสามารถนำไปใช้สำหรับผู้เรียนเป็นรายบุคคล เป็นคู่และเป็นกลุ่ม ดังนี้

กิจกรรมเรียนรู้เป็นรายบุคคล

แบบที่1 การฝึกหัดการเรียน การโต้ตอบและการคิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสำรวจตนเอง ทั้งความรู้เจตคติและคุณค่าของการเรียนรู้กิจกรรมที่ใช้ได้เหมาะสม ได้แก่ การหยุดเรียนชั่วคราว หลังจากการบรรยายไปแล้วประมาณ 10 - 15 นาทีเพื่อทำความเข้าใจ หลังจากจบบทเรียนแต่ละเรื่องให้ผู้เรียนเขียนสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้และก่อนจบแต่ละชั่วโมง ให้ผู้เรียนเขียนเรื่องที่เข้าใจดีที่สุดและเขาใจน้อยที่สุดภายใน 5 นาที ให้แสดงความคิดเห็น คติวิเคราะห์เพื่อตอบสนองต่อการสอน ของผู้สอน ทำเป็นบันทึกการเรียนรู้ หรือการตั้งคำถามสั้นๆ เมื่อเริ่มต้นเรียน และให้เวลาอภิปรายปัญหานั้น เป็นต้น

แบบที่ 2 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับคำถาม คำตอบ เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจ ส่งเสริมความคิดวิเคราะห์วิจารณ์กระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างข้อสรุปด้วยตนเอง และให้ข้อมูลป้อนกลับทันทีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน กิจกรรมที่ใช้ได้เหมาะสม ได้แก่ การให้เวลารอคำตอบ ให้ผู้เรียนตอบคำถามเอง โดยผู้สอนไม่ต้องทวนคำตอบ ส่งเสริมให้ฟังอย่างตั้งใจโดยให้ผู้เรียนคนหนึ่งตอบอีกคนหนึ่งสรุป

ความรู้ที่ได้จากคำตอบของเพื่อนโดยใช้คำตอบของตนเอง หรือการทดสอบแบบสั้นๆ เป็นต้น

แบบที่ 3 กิจกรรมการให้ข้อมูลย้อนกลับทันทีเพื่อเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียน เพิ่มพูนความรู้ ในเรื่องที่กำลังเรียน และส่งเสริมให้เกิดการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ กิจกรรมที่ใช้ได้เหมาะสม คือ การให้ผู้เรียนตอบโดยใช้สัญญาณมือ โดยผู้สอนเขียนคำถามหรือปัญหาบนป้ายกระดาษ เช่น คำถาม แบบ 4 ตัวเลือก อาจกำหนดให้แต่ละนิ้วแทนข้อของตัวเลือกให้ผู้เรียนวางมือบนอกของตนเอง และแสดงนิ้วที่เป็นคำตอบของตนโดยไม่ต้องส่งเสียง ผู้สอนจะเป็นผู้เห็นคำตอบเพียงคนเดียว เป็นต้น

แบบที่ 4 การกระตุ้นให้เกิดการคิด วิเคราะห์วิจารณ์ เพื่อส่งเสริมการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เพิ่มความสามารถด้านการประยุกต์ใช้ของผู้เรียน มีกิจกรรมที่ใช้ได้เหมาะสม ได้แก่ ให้ผู้เรียนใช้ประสบการณ์เดิมเขียน คาดการณ์รายละเอียดล่วงหน้าถึงเรื่องที่จะเรียน โดยผู้สอนถามนำ และประเมินว่าตนเองจะได้ความรู้มากน้อยเพียงใดเมื่อเรียนจบ หรือผู้สอนใช้ปัญหาหรือข้อโต้แย้งให้ผู้เรียนคิดพิจารณา เป็นต้น

กิจกรรมเรียนรู้ทำเป็นคู่

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการคิด กระตุ้นการสร้างความรู้ด้วยตนเอง สำรวจ เจตคติ และ คุณค่าที่เกิดขึ้นกับตนเอง ตลอดจนส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น มีกิจกรรมที่ใช้ได้ อย่างเหมาะสม ได้แก่ การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม (3 - 5 คน) กลุ่มแสดงวิธีแก้ปัญหามน กระดานดำ การทบทวนสิ่งที่เรียนมา การทำแผนผังมโนทัศน์ทำกิจกรรมต่อเติมเสริมสร้าง (Jigsaw) การแสดงสถานการณ์สมมติการระดมความคิดด้วยการเขียน การเล่นเกม การอภิปรายแบบมีผู้นำ หรือการโต้เถียง เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

1. ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม (2550 : 32) ได้ให้ความเห็นว่า สังคมแห่งการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการทางสังคมที่เกื้อหนุนส่งเสริมให้บุคคลหรือสมาชิกในชุมชนหรือสังคมเกิดการ เรียนรู้โดยผ่านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ แหล่งเรียนรู้ องค์ความรู้ต่างๆ จนสามารถสร้างความรู้และ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทุกภาคส่วนในสังคม ทำให้เกิดพลังสร้างสรรค์ และใช้ความรู้เป็นเครื่องมือใน การเลือกตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างเหมาะสมทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมือง

บุตรี ถิ่นกาญจน (2552 : 43) ได้ให้ความเห็นว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง ชุมชนนักปฏิบัติ เป็นกลุ่มคนที่มารวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการ มีวัตถุประสงค์เพื่อ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น ส่วนใหญ่การ รวมตัวกันในลักษณะนี้มักจะมีมาจากคนที่อยู่ในกลุ่มงานเดียวกันหรือมีความสนใจในเรื่องเดียวกันหรือมี

ความสนใจเรื่องใดหนึ่งร่วมกันซึ่งความไว้วางใจและความเชื่อมั่นในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน จะ เป็นสิ่งสำคัญ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553 : 8) ได้ให้ความหมายของสังคมแห่งการเรียนรู้ ใวว่า สังคมแห่งการเรียนรู้ หมายถึง ลักษณะของหน่วยงานหรือชุมชนที่ดำเนินการเรื่องใด เรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องพร้อมๆ กัน เกี่ยวกับการอนุรักษ์ บำรุง รักษา ฟื้นฟู ปกป้อง คุ้มครอง พิทักษ์ ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ สืบสาน พัฒนา เผยแพร่ และปลูกจิตสำนึกให้แกสมาชิกได้ เรียนรู้ด้วย วิธีการผ่านผู้รู้ สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและจากองค์ ความรู้ต่างๆ ซึ่ง ทำให้สมาชิกสามารถสร้างความรู้ สร้างทักษะและมีระบบการจัดการความรู้ที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้ เป็นเครื่องมือในการเลือกและตัดสินใจในการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาการดำเนินชีวิตให้ มีความ เหมาะสมกับสภาพของหน่วยงานหรือชุมชนนั้นๆ ดังนั้นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง การ รวมตัวของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อ ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ในการพัฒนาวิชาชีพ

2. ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู

ภัทรา เสี่ยมในเมือง และคณะ (2552 : 19) ได้ให้ความเห็นว่า ชุมชนการเรียนรู้ทาง วิชาชีพ คือ ขบวนการสร้างคนเพื่อให้มีความรู้ มีทักษะ มีเจตคติ มีโลกทัศน์ และมีวิธีคิดในลักษณะ ของ “บุคคลแห่งการเรียนรู้” ที่สามารถเกิดขึ้นได้เอง เป็นการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) อย่าง สร้างสรรค์รูปแบบหนึ่ง ภายใต้ค่านิยมและความเชื่อที่สอดคล้องกันของกลุ่มในการพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียน

กัมพล ไชยนันท์ (2554 : 21) ได้ให้ความเห็นว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู หมายถึง ชุมชนที่มีกระบวนการทางสังคมที่เกื้อหนุนส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเป็นบุคคลแห่งการ เรียนรู้ ที่มีการเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนและมีการเรียนรู้ผ่านแหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีการสร้างองค์ความรู้ให้เกิดในชุมชนด้วยกระบวนการจัดการความรู้ในชุมชน

สุภาพ ยืนคำพะเนา (จุลลี ศรีชะโคตร. 2557 : 28 ; อ้างอิงมาจากสุภาพ ยืนคำพะ เนาว์. 2555 : 37) ได้ให้ความเห็นว่า ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสถานศึกษา ระดับเครือข่ายและระดับชาติ โดยแต่ละระดับจะแบ่ง ชุมชนการเรียนรู้ทาง วิชาชีพย่อย (Learning Community) ดังนี้

1. ระดับสถานศึกษา (School Level) คือชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ ขับเคลื่อน ในบริบทสถานศึกษา หรือโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ระดับนักเรียน (Student Level) ระดับผู้ประกอบวิชาชีพ (Professional Level) ซึ่งประกอบด้วยครูผู้สอนและผู้บริหารของโรงเรียน โดยใช้ฐานของ “ชุมชนแห่งวิชาชีพ” เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ของชุมชน จึงเรียกว่า “ชุมชนการเรียนรู้ ทาง วิชาชีพ” และระดับการเรียนรู้ของชุมชน (Learning Community Level) จะครอบคลุมถึง ผู้ ปกครอง สมาชิกชุมชนและผู้นำชุมชน

2. ระดับกลุ่มเครือข่าย (Cluster Level) คือ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ขับเคลื่อนในลักษณะการรวมตัวกันของครูวิชาชีพจากองค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ ที่มุ่งมั่นร่วมกันสร้างชุมชน เครือข่ายภายใต้วัตถุประสงค์ร่วม ประกอบด้วย กลุ่มเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบัน และกลุ่มเครือข่ายความร่วมมือของสมาชิกวิชาชีพครู

3. ระดับชาติ (The National Level) คือ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เกิดขึ้นโดยนโยบายของรัฐที่มุ่งจัดเครือข่ายชุมชนการเรียนรู้ของชาติเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพ ของวิชาชีพโดยความร่วมมือของสถานศึกษา และครู ที่ผนึกกำลังร่วมกันพัฒนาวิชาชีพภายใต้การ สนับสนุนของรัฐ

วรลักษณ์ ชูกำเนิด (2557 : 93 - 102) ได้ให้ความเห็นว่า ชุมชนการเรียนรู้ทาง วิชาชีพ คือ การรวมตัวรวมใจและการรวมพลังของครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนเพื่อ พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยยกตัวอย่างคำกล่าวของ Sergiojanni ที่ว่า ชุมชนการเรียนรู้ทาง วิชาชีพเป็นสถานที่สำหรับ “ปฏิสัมพันธ์” ลด “ความโดดเดี่ยว” ของมวลสมาชิกวิชาชีพครูใน โรงเรียนเพื่อปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียนหรืองานวิชาการของโรงเรียน

วิจารณ์ พานิช (2556 : 51) ได้ให้ความเห็นว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ การรวมตัวกันของครู ซึ่งการรวมตัวดังกล่าวมีคุณค่าและมีนัยแสดงถึงการเห็นผู้นำร่วมกันของครู รวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ครูเป็น “ประธาน” ในการเปลี่ยนแปลงมีวิสัยทัศน์ระยะเรียนรู้ร่วมกัน และการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ การรวมตัวในรูปแบบนี้เป็นเสมือนแรงผลักดัน โดยเกิดจากความต้องการและความสนใจของสมาชิกในชุมชนเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ สู่มาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก หรือเรียกอย่างมีคุณค่า ก็คือ การพัฒนาวิชาชีพให้เป็น “ครูเพื่อศิษย์”

ศักดิ์ชัย ภูเจริญ (2556 : เว็บไซต์) มองว่า ชุมชนการเรียนรู้ของครู คือ กระบวนการเรียนการสอนแบบ PLC หรือกระบวนการเรียนรู้แบบชุมชนทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการทำงานของครู เพราะ PLC เป็นการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในระดับจิตสำนึก ซึ่งเป็นหัวใจของการเปลี่ยนแปลง ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากการปฏิบัติ ครูสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับผู้เรียน โดยการลงมือทำร่วมกันกับผู้เรียน ดังนั้น ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง การรวมตัวของครูในสถานศึกษา ในลักษณะทีมเรียนรู้ โดยครูเป็นผู้นำร่วมกัน ส่วนผู้บริหารเป็นผู้ดูแลสนับสนุนบนพื้นฐานวัฒนธรรม ความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร ที่มีวิสัยทัศน์เป้าหมาย และภารกิจร่วมกัน มีการดำเนินการแบบทีม ร่วมเรียนรู้ มีการจัดการความรู้และพัฒนาวิชาชีพ ภายใต้สภาพการณ์ที่สนับสนุนเพื่อเปลี่ยนแปลง คุณภาพตนเองสู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู หมายถึง การดำเนินงานของสถานศึกษา เกี่ยวกับการรวมตัวกันของครูเพื่อพัฒนาวิชาชีพและคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งวัดจากความคิดเห็นของ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา

3. ความสำคัญของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ประสาทรพร สมิตะมาน (2552 : เว็บไซต์) ได้ให้ความเห็นว่า ชุมชนการเรียนรู้ทาง วิชาชีพของครูในโรงเรียน มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะในมาตรฐานการศึกษาของชาติมาตรฐานที่ 3 ได้กำหนดแนวทางในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้หรือสังคมแห่งความรู้ รวมทั้งการสร้างวิธีการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ให้เข้มแข็งทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก ให้คนไทยเป็นคนเก่ง คนดี และ มี ความสุข ซึ่งเป็นนโยบายที่สถานศึกษาต้องยึดถือและปฏิบัติตาม

วิจารณ์ พานิช (2555 : 136) ได้ให้ความเห็นว่า ชุมชนเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ มีความ จำเป็น อย่างมากต่อการพัฒนาศิษย์ การเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดการเรียนรู้โดยเริ่มจาก “การเรียนรู้ของ ครู” เป็นตัวตั้ง ครูควรเรียนรู้ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พัฒนาการจัดการเรียนรู้ ของตนเอง เพื่อผู้เรียน เป็นสำคัญ และครูควรมอง “ศิษย์ของเรา” มากกว่า “ศิษย์ของฉัน” ซึ่งการ รวมตัว เพื่อการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ อาจเป็นเรื่องยากที่จะทำเพียงลำพังแล้วหวังผลให้ เกิดการขับเคลื่อนทั้ง ระบบโรงเรียน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องสร้างความเป็นชุมชน เพื่อการเรียนรู้ทาง วิชาชีพ ซึ่งความเป็น โรงเรียนย่อมมีความเป็นชุมชนอยู่แล้วโดยพื้นฐาน

ศักดิ์ชัย ภูเจริญ (2556 : 36) ได้ให้ความเห็นว่า กระบวนการเรียนรู้แบบชุมชนการเรียนรู้ ทางวิชาชีพของครู (Professional Learning Community) มีความจำเป็นอย่างมากต่อการ เรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 เพราะการศึกษาของเด็กไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงไป โดยการจัดการเรียนการสอน ในชั้น เรียนต้องเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสม เด็กมีสิทธิและโอกาสที่จะรับ การศึกษา อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ในอดีตหน้าที่ของผู้สอน หรือครู มีบทบาทในด้านการเป็น ศูนย์กลางแห่ง การเรียนรู้ ครูเป็นผู้พูด ผู้เรียนต้องเป็นผู้ฟัง ครูเป็นคนสั่ง ผู้เรียนต้องทำตามแต่ ในยุคศตวรรษที่ 21 หากครูรู้จักผู้เรียนของตนเองมากเท่าไร ครูยังสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิด กระบวนการการเรียนรู้ได้เร็ว ขึ้นมากเท่านั้น ซึ่งครูที่เป็นที่ต้องการของผู้เรียนก็คือ ครูที่มีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ มีนวัตกรรม หรือสื่อในการเรียนการสอนผู้เรียนที่หลากหลาย ซึ่งเป็นผลทำให้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนดี ขึ้น

วรลักษณ์ ชูกำเนิด (2557 : 93 - 102) ได้ให้ความเห็นว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ถือเป็นกลยุทธ์ในการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ มีหลายพื้นที่ได้นำแนวทางของชุมชนการ เรียนรู้ทางวิชาชีพครูไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้และโรงเรียน โดยเฉพาะช่วงแห่งการปฏิรูปการศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 ซึ่งส่งผลให้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปการจัดการ เรียนรู้ของกลุ่มครูและนักการศึกษา ยกตัวอย่างการปฏิรูปการศึกษาสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของ

ประเทศอเมริกาและประเทศสิงคโปร์ ที่ได้นำกลยุทธ์ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนดำเนินการจนเกิดผลที่น่าพอใจ รวมถึงประเทศไทยที่มีการพัฒนาวิชาชีพครูในสถานศึกษา ในลักษณะที่คล้ายกันกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เช่น ชุมชนการเรียนรู้ของสถาบันอาศรมศิลป์ และโรงเรียนรุ่งอรุณและโครงการ “ครูเพื่อศิษย์” ของมูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์ ที่พัฒนาวิชาชีพครู โดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

อภิวัฒน์ สิริรัตนจิตต์ (2556 : 31) ได้ให้ความเห็นว่า การปฏิรูประบบพัฒนาคุณภาพครู รัฐต้องสนับสนุนให้เกิดระบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู (Professional Learning Community) โดยรัฐปรับบทบาทจากผู้จัดทำมาเป็นผู้กำกับดูแลคุณภาพและส่งเสริมการจัดการความรู้ ให้โรงเรียนเป็นหน่วยพัฒนาหลัก ให้ได้รับการจัดสรรงบประมาณและมีอำนาจในการตัดสินใจ เช่น การเลือกหลักสูตรและผู้อบรมเอง และให้ความสำคัญกับการนำความรู้สู่การปฏิบัติจริง

สรุปได้ว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู มีความสำคัญทั้งเชิงนโยบายระดับประเทศ จนกระทั่งถึงระดับปฏิบัติ ซึ่งผู้บริหารต้องให้ความสนใจและขับเคลื่อนองค์การ สู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ให้ครูได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาตนเองเพื่อสร้างลูกศิษย์ที่มีคุณภาพ สำหรับเป็นพลเมืองไทยและพลโลกที่มีคุณค่าต่อไป

4. แนวทางการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษา

นืออน พิณประดิษฐ์ และคณะ (2551 : 5) ได้ให้ความเห็นว่า การส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครู ต้องดำเนินการโดยยึดหลักการที่ว่า การศึกษาและการเรียนรู้เป็นกลไกสำคัญต่อการแก้ปัญหาและการพัฒนาการเรียนรู้ อันจะส่งผลต่อการดำรงชีพและการปฏิบัติงานครู

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 : 12) ได้กำหนดมาตรฐาน ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. การสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา
2. การกำกับติดตามนิเทศและประเมินผล
3. การสนับสนุนผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษารวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
4. การสรุปองค์ความรู้ที่จำเป็น
5. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

กัมพล ไชยพันธ์ (2554 : 21 - 23) ให้แนวทางในการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทาง วิชาชีพของครูไว้ว่า ควรมีการกำหนดนโยบายชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูที่ชัดเจน รมรณรงค์สร้างความรู้ ความเข้าใจ หากจุดเริ่มต้นในชุมชน จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน สร้างความสนใจในวงกว้างพัฒนาบุคลากรที่จะเป็นผู้ดำเนินงาน วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ จัดทำแผนและ กำหนด ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน วิเคราะห์สภาพปัญหาความต้องการ จัดทำแผนและกำหนด ยุทธศาสตร์

ในการดำเนินงาน วิเคราะห์ศักยภาพของหุ้นส่วน ดำเนินการตามแผนกิจกรรม ติดตามประเมินผล ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงาน สร้างเครือข่ายและหามาตรการในการระดมทุนจากแหล่งต่างๆ

วิจารณ์ พานิช (2556 : 135 - 136) ได้ให้ความเห็นว่า การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ครูเพื่อศิษย์ ครูอาจเรียนรู้อารมณ์ร่วมกันในกลุ่มสาระของตนเองในโรงเรียน หรือเรียนรู้ออกไปนอกโรงเรียนก็ได้ โดยการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้หรือจับคู่บัดดี้เพื่อให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันและผู้บริหารโรงเรียนต้องมีใจจดจ่ออยู่ที่ Learning Outcome โดยหาทางส่งเสริมการวัด Learning Outcome เป็นระยะๆ สร้างเป้าหมายขึ้นชมหรือเฉลิมฉลองเมื่อโรงเรียนสามารถบรรลุเป้าหมายในแต่ละระยะ และส่งเสริมสนับสนุน รวมทั้งแสวงหาทรัพยากรในพื้นที่เพื่อให้การสร้าง PLC ประสบผลสำเร็จ

แสวงหา เรื่องพยัคฆ์ (2555 : เว็บไซต์) ได้ให้ความเห็นว่า การสร้างชุมชนการเรียนรู้ของครู สามารถทำได้โดย

1. สถานศึกษาและชุมชนจะต้องมีการผสมผสานความร่วมมือในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ความร่วมมือแบบหุ้นส่วนและการมีส่วนร่วม
2. สร้างโอกาสการเข้าถึงการเรียนรู้ของครู
3. ส่งเสริมการสร้างกลไกเพื่อการเรียนรู้
4. สร้างและพัฒนาเครือข่าย ส่งเสริมและสร้างกลไกเพื่อการเรียนรู้
5. พัฒนาระบบการบริการความรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ
6. แสวงหาภาคีเครือข่าย การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้วยการสำรวจ วิเคราะห์ และจำแนกประเภทเครือข่ายเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการประสานความร่วมมือ เพื่อให้สามารถทำกรอบ และแผนงาน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
7. สร้างแรงจูงใจด้วยการยกย่องและให้รางวัล

ศักดิ์ชัย ภูเจริญ (2556 : เว็บไซต์) ได้ให้ความเห็นว่า การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครู เริ่มจาก

1. เปลี่ยนจากคำว่าครูสอน มาเป็น ครูฝึก
2. เปลี่ยนจากห้องที่สอนมาเป็นห้องทำงาน
3. เปลี่ยนจากเน้นการสอนของครู มาเป็นเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. เปลี่ยนจากเรียนเป็นรายบุคคล มาเป็นการเรียนร่วมกันเป็นกลุ่ม
5. เปลี่ยนจากการเรียนแบบแข่งขัน มาเป็นเรียนแบบช่วยเหลือและแบบปน
6. เปลี่ยนจากการบอกเนื้อหา มาเป็นสร้างแรงบันดาลใจ
7. เน้นการสอนออกแบบโครงการให้ผู้เรียนลงมือทำ

โดยเสนอแนวทางการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับโรงเรียนไวดังนี้

1. กำหนดความต้องการของโรงเรียนและความพร้อมในการเปลี่ยนแปลง คือ ระบุ สิ่ง
ที่ขัดขวางหรืออุปสรรค

2. สร้างทีม คือ หาคนมาแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ โดยเริ่มต้นจากการแลกเปลี่ยน แนวคิด

3. กำหนดกรอบการดำเนินงาน

4. พิจารณาจุดที่ต้องการเปลี่ยนแปลงจากจุดเล็กๆ โดยเริ่มต้นจากบางสิ่งบางอย่างที่
สามารถมองเห็นได้ชัดเจนจากภายนอก เช่น การประดับตกแต่งห้องโถง หรือทางเดินหน้าโรงเรียน

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2556 : เว็บบไซต์) ได้ให้ความเห็นว่า ในการสร้างชุมชนแห่งวิชาชีพ
หรือชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถานศึกษาควรประกอบด้วย

1. การจัดกิจกรรมที่จำเป็นต่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อให้ครูได้
แลกเปลี่ยนระหว่างกัน มีการปฏิสัมพันธ์ในหมู่ครูผู้สอนมากขึ้น ลดความรู้สึกโดดเดี่ยว

2. การสร้างค่านิยมและบรรทัดฐานร่วมกัน เพื่อเป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกัน

3. ปรับโครงสร้างใหม่ ให้สามารถรองรับการเกิดชุมชนแห่วิชาชีพพร้อมที่จะรองรับ
ต่อการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นตลอดเวลาโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อความเป็นไปได้ ของชุมชนแห่ง
วิชาชีพที่จะเกิดขึ้นในโรงเรียน

4. ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์การ (Professional Community Culture) เช่นลด
ความเป็นองค์การที่ยึด “วัฒนธรรมแบบราชการ หรือ Bureaucratic Culture” ไปสู่ “วัฒนธรรม
แบบกัลยาณมิตรทางวิชาการ หรือ Collegial Culture” สร้างเสริมวัฒนธรรมแห่ง “ความไว้วางใจ
(Trust) และความนับถือ (Respect)” ต่อกันในมวลหมู่สมาชิกของชมรมแห่งวิชาชีพ สร้างวัฒนธรรม
การใช้ทักษะด้านการคิดและใช้สติปัญญาเป็นฐาน (A cognitive Skill Base)

วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง (Professional) ที่ต้องใช้ความรู้ การคิดและการใช้
สติปัญญาเป็นเครื่องมือสำคัญในการประกอบวิชาชีพ ครูผู้สอนจึงต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาเปลี่ยน
พฤติกรรมจากผู้อ่านทอดความรู้ไปเป็นผู้จัดสรรประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายให้กับผู้เรียน
สร้างวัฒนธรรมการริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ (Open to Innovation) โดยเฉพาะองค์ความรู้ใหม่
(Knowledge Creation)

สรุปได้ว่า การสร้างชุมชนการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา ต้องอาศัยความร่วมมือจาก
ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กร ต้องทุ่มเทความรู้
ความสามารถอย่างเต็มที่ในการขับเคลื่อนให้สถานศึกษาเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ภายใต้การมีส่วนร่วม
ร่วมของทุกคน

5. องค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

นีออน พิณประดิษฐ์ และคณะ (2551 : 8) ได้ให้ความเห็นว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพคือองค์ประกอบหลักที่สำคัญ ได้แก่ บุคคลแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้พอเพียง และเหมาะสม องค์ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกและการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 : เว็บไซต์) ได้เปรียบเทียบมาตรฐานการจัดการศึกษาตามกรอบมาตรฐานการศึกษาของชาติทั้งมาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือ สมศ. และมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือ สพฐ. เกี่ยวกับการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งพบว่าการจัดการศึกษาทุกระดับให้ความสำคัญกับชุมชนการเรียนรู้ทั้งในระดับครูผู้สอน และระดับผู้เรียน ซึ่งมีหลักการและแนวทางคล้ายๆ กัน สรุปได้ว่าชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามกรอบมาตรฐานการศึกษาของชาติและมาตรฐานการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) ทีมเรียนรู้ 2) แหล่งเรียนรู้ 3) กระบวนการ เรียนรู้ 4) เครือข่าย และ 5) เทคโนโลยีสารสนเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (2554 : เว็บไซต์) ได้ให้มุมมองเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบในการทำให้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูประสบผลสำเร็จได้ 6 ประการ คือ

1. วิสัยทัศน์ โดยจะต้องมีผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ โปร่งใส ความสามารถในการบริหารจัดการ การประสานงาน และการกระตุ้นให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา
2. ความร่วมมือ คือ สมาชิกที่มีคุณภาพและมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เขามาร่วมคิด ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบในกระบวนการ
3. กระบวนการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง คือ จะต้องมีการเรียนรู้เพื่อใช้แก้ปัญหาและการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งต้องมีการถ่ายทอดความรู้ระหว่างชุมชน อย่างสม่ำเสมอ
4. สมรรถนะและศักยภาพความพร้อม คือ จะต้องมีความเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้และมีความสามารถในการแข่งขัน โดยการพัฒนาสมรรถนะและทักษะความพร้อม ใช้ความรู้ในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้เกิดกรรมวิธีการหรือสิ่งใหม่ๆ หรือพัฒนาให้ดีกว่าเดิม
5. การจัดการความรู้ คือต้องมีระบบการเก็บความรู้ทั้งความรู้ที่มีอยู่ภายในชุมชน และความรู้ภายนอกชุมชนอย่างเป็นระบบและเข้าใจง่ายรวมทั้งต้องรู้จักสร้างและนำความรู้ที่มีอยู่มาใช้ ในการพัฒนาด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง
6. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในและนอกชุมชน คือ ต้องมีความร่วมมือ ในหลายๆ ด้าน เช่น ทุน กิจกรรม วิชาการ มีการจัดการกลุ่มและเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพให้เกิด

การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประสานเกี่ยวเนื่อง ครอบคลุมในทุกบริบท

วิจารณ์ พานิช (2556 : 51 - 56) ได้ให้ความเห็นว่า ชุมชนเรียนรู้อุทิศเพื่อศิษย์

(Professional Learning Community) ประกอบด้วย

1. ผู้นำมีวิสัยทัศน์
2. การกำหนดเป้าหมาย
3. ความเชื่อและค่านิยม
4. แนวปฏิบัติ
5. การสนับสนุน เช่น การสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ การละลายพฤติกรรม การส่งเสริมความสุภาพ การฉลองความสำเร็จ
6. เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อทำให้ความเป็นชุมชนแน่นแฟ้นขึ้น เช่น Facebook
7. การสร้างทีม โดยทำให้ทุกคนเข้าร่วมเป็นสมาชิกและมีความเข้มแข็ง
8. การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

สิวรี พิศุทธิ์สินธพ (2553 : 89 - 91) ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสถาบันอุดมศึกษาทอลิก พบว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ประกอบด้วย

1. ภาวะผู้นำ โดยเฉพาะภาวะผู้นำแบบสนับสนุนและภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การแบ่งปันอำนาจ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการส่งเสริมพัฒนาภาวะผู้นำ
2. วิสัยทัศน์ร่วมและค่านิยม ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์และค่านิยม เพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและเพื่อการทำงานร่วมกันของบุคลากร
3. การเรียนรู้ร่วมกันและประยุกต์การเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย การเรียนรู้ร่วมกัน และการประยุกต์ความรู้เพื่อประโยชน์ของผู้เรียน
4. สภาพการณ์ที่สนับสนุนโครงสร้างทางกายภาพและโครงสร้างทางกายภาพ และโครงสร้างทางทรัพยากรบุคคล
5. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการให้ข้อมูลย้อนกลับ
6. การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

สุภาพ ยืนคำพะเนาว์ (2555 : 107 - 112) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการคิด โรงเรียนสองนครพิทยาคม องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก 13 องค์ประกอบย่อย ได้แก่

1. โครงสร้างและสิ่งสนับสนุน ประกอบด้วย ด้านเวลา สิ่งอำนวยความสะดวก การสร้างวัฒนธรรมความไว้วางใจและการนับถือ
2. ค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วม ประกอบด้วย ค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและเพื่อการทำงานร่วมกันของบุคลากร
3. การเรียนรู้ร่วมกันและการประยุกต์ความรู้เพื่อประโยชน์ของนักเรียน ประกอบด้วย การเรียนรู้ร่วมกัน การประยุกต์ความรู้เพื่อประโยชน์ของผู้เรียน
4. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดี และการสะท้อนผลการปฏิบัติ
5. การร่วมมือ ประกอบด้วย การเรียนรู้ของนักเรียน และความก้าวหน้าทางวิชาชีพ
6. เป้าหมาย ประกอบด้วย ครูมืออาชีพ ผลการเรียนรู้ของนักเรียน และการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการคิด 3 ระดับ คือ ระดับพื้นฐาน ระดับกลาง และระดับสูง

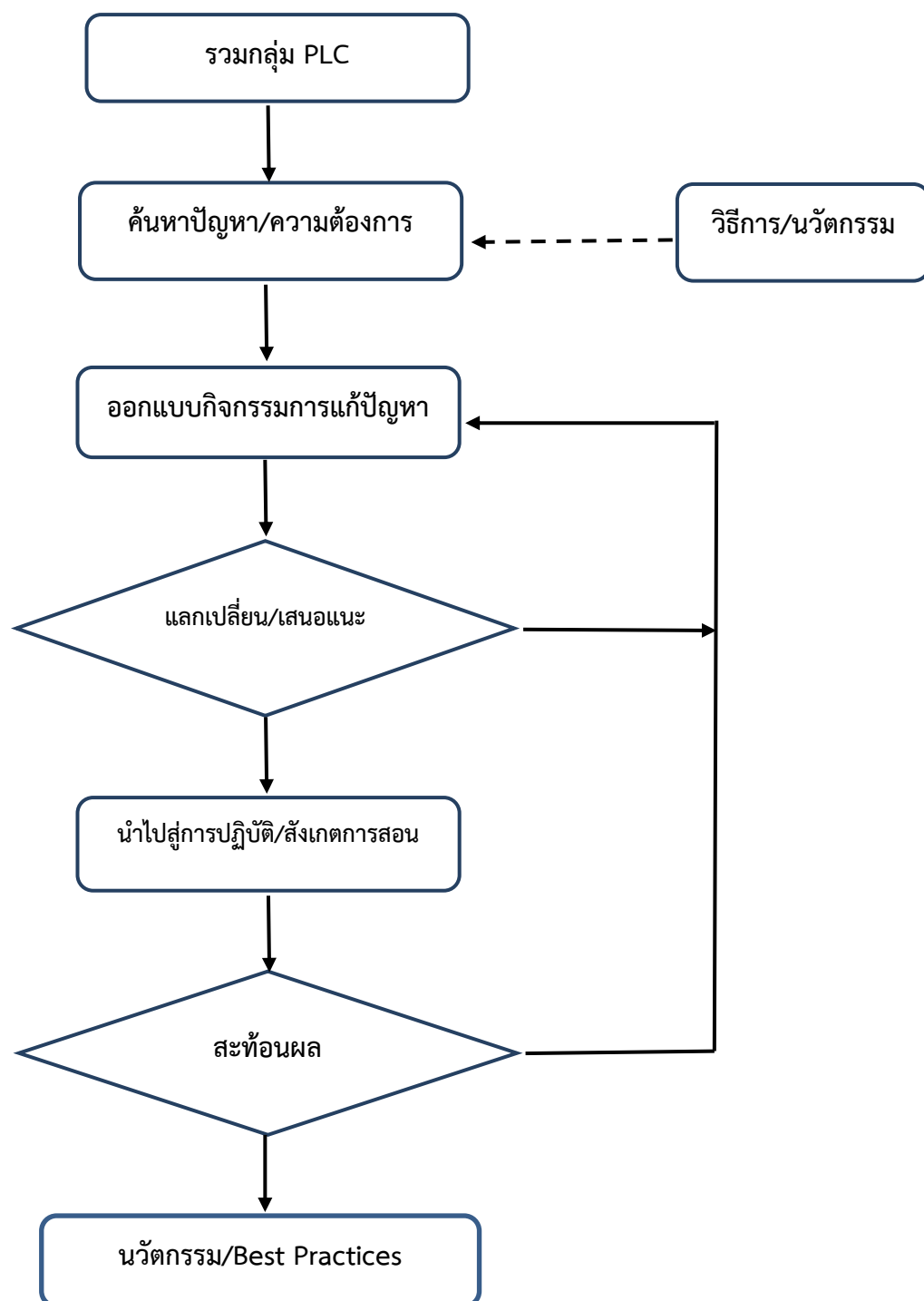
จูลี ศรีชะโคตร (2557 : 35) ได้ให้ความเห็นว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่

1. วิสัยทัศน์ร่วม (Share Vision) เป็นการมองภาพทิศทางสิ่งที่จะเกิดขึ้นจริงในอนาคตร่วมกัน โดยอาศัยความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยต่างๆ โดยเริ่มจากผู้นำ หรือกลุ่มผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ทำหน้าที่เหนี่ยวนำให้ผู้ร่วมงานเห็นวิสัยทัศน์นั้นร่วมกัน นำมาสู่ความชัดเจน ในการตั้งเป้าหมาย หรือ วัตถุประสงค์ร่วม (Shared Purpose) จนเกิดเป็นพลังของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
2. ทีม เป็นการร่วมแรงร่วมใจของทุกคนในชุมชน โดยพัฒนามาจากกลุ่มที่ทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ด้วยความสมัครใจเพื่อให้บรรลุผลบนพื้นฐานการคิดและการรับผิดชอบร่วมกัน
3. ภาวะผู้นำร่วม มี 2 ลักษณะสำคัญ คือ ภาวะผู้นำในฐานะผู้สร้างให้เกิดการนำร่วม และภาวะผู้นำร่วมกันหรือการเป็นผู้นำร่วมกันของสมาชิกในชุมชน
4. การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ (Learning And Professional Development) มีจุดเน้นสำคัญ 2 ด้าน คือ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพ และการเรียนรู้เพื่อจิตวิญญาณความเป็นครู
5. ชุมชนกัลยาณมิตร คือ คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างจริงใจโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน
6. โครงสร้าง คือ มีโครงสร้างที่สนับสนุน มีการบริหารจัดการที่เอื้อต่อชุมชนให้สามารถดำเนินการได้อย่างสะดวก บรรลุตามวัตถุประสงค์

ศักดิ์ชัย ภูเจริญ (2556 : เว็บไซต์) ได้ให้ความเห็นว่า องค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู (PLC) ไว้ดังนี้

1. วิสัยทัศน์ ความเชื่อ และค่านิยม
2. ความเป็นผู้นำและการชี้นำ
3. สิ่งแวดล้อมเชิงบวก
4. การปฏิบัติส่วนบุคคล

6. ขั้นตอนการนำ PLC ไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ภาพ 2 Flow Chart ขั้นตอนการนำรูปแบบ PLC ไปใช้ในสถานศึกษา

จาก Flow Chart ขั้นตอนการนำรูปแบบ PLC ไปใช้ในสถานศึกษามีรายละเอียด แต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. การรวมกลุ่ม PLC

รวมกลุ่มครูที่มีปัญหา/ความต้องการ เดียวกัน เช่นครูกลุ่มสาระเดียวกัน ครูที่สอนในระดับชั้นเดียวกัน เป็นต้น
2. ค้นหาปัญหา ความต้องการ
  - 2.1 ร่วมกันเสนอปัญหา/ความต้องการ
  - 2.2 จัดกลุ่มปัญหา
  - 2.3 จัดลำดับความจำเป็นเร่งด่วน
  - 2.4 เลือกปัญหาเพียง 1 ปัญหา โดยการพิจารณาร่วมกัน
3. ร่วมกันหาแนวทางในการแก้ปัญหา
  - 3.1 เรืองเล่าเร้าพลัง/บอกเล่าประสบการณ์ที่แก้ปัญหาได้สำเร็จ
  - 3.2 ค้นหาตัวอย่าง/รูปแบบที่ประสบความสำเร็จ
  - 3.3 ร่วมกันตัดสินใจเลือกรูปแบบ/วิธีการ/นวัตกรรมในการแก้ปัญหา
4. ออกแบบกิจกรรมการแก้ปัญหา

ออกแบบกิจกรรมตามวิธีการ/นวัตกรรมที่กลุ่มเลือก
5. แลกเปลี่ยนเสนอแนะ

นำเสนอกิจกรรมการแก้ปัญหา ให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่มีประสบการณ์ให้ข้อเสนอแนะ
6. นำสู่การปฏิบัติ /สังเกตการสอน
  - 6.1 นำกิจกรรมไปใช้ในการแก้ปัญหา
  - 6.2 ผู้สังเกตการณ์เข้าร่วมสังเกตในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การเยี่ยมชั้นเรียน สังเกตการสอน เป็นต้น
7. สะท้อนผล
  - 7.1 สรุปผลการนำรูปแบบ/วิธีการ ในการนำไปแก้ปัญหา
  - 7.2 อภิปรายผลการแก้ปัญหา เสนอแนะแนวทางในการพัฒนา

5. วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices)

5.1 Best Practices คืออะไร

American Productivity and Quality Center (อ้างถึงใน บุญดี บุญญาภิกข 2548 : 10-11) ได้ให้คำจำกัดความของ Best Practices ว่า คือการปฏิบัติทั้งหลายที่สามารถก่อให้เกิดผลที่เป็นเลิศสอดคล้องกับ บูรชัย ศิริมหาสาคร (2548) ที่กล่าวว่า Best Practices คือ วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จ ซึ่งเป็นผลมาจากการนำความรู้ไปปฏิบัติจริง แล้วสรุปความรู้และประสบการณ์นั้น เป็นแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดของตนเอง นอกจากนี้ ชัด บุญญา (2550) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่าการปฏิบัติที่เป็นเลิศ Best Practices เป็นความรู้เทคนิค วิธีการ ที่ได้พัฒนาขึ้นเพื่อ

ปรับปรุงการปฏิบัติงาน ทำให้งานประสบความสำเร็จเกินเป้าหมายที่กำหนด และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นผลงานที่เป็นแบบอย่างที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ ภายใต้ข้อจำกัดของวิธีการและหน่วยงานนั้นๆ

ดังนั้นจึงกล่าวสรุปได้ว่า Best Practices คือ วิธีปฏิบัติที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จหรือเป็นการปฏิบัติที่ทำให้องค์กรก้าวหน้าสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งวิธีปฏิบัตินั้นรวมถึง ความรู้ เทคนิค วิธีการที่พัฒนาปรับปรุงมาจากปฏิบัติจริงด้วยตนเองสำหรับในวงการศึกษา ได้มีหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการศึกษาหลายหน่วยงาน ได้ให้ความสนใจ และดำเนินการให้มีการศึกษา และค้นหา Best Practices ทางการศึกษา ทั้งนี้รวมถึงสถาบันการวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ (2550) ซึ่งได้ให้ความหมายของ Best Practices ทางการศึกษา ว่า Best Practices เป็นวิธีการใหม่ๆ ที่สถานศึกษาเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ซึ่งนำไปสู่การบรรลุผลลัพธ์ที่ตอบสนองความคาดหวังของชุมชนผู้ปกครองและเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพทำให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จก้าวหน้าสู่ความเป็นเลิศ

5.2 Best Practices กับ Good Practice

Good Practices เป็นคำที่ใช้กล่าวถึงการปฏิบัติงานในองค์กรที่สามารถปฏิบัติได้ดี มีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับ โดยเป็นที่รับรู้กันทั่วไปในองค์กร แต่ยังไม่มีการจัดอันดับหรือมีหลักฐานหลังจากยืนยันชัดเจน หรือมีกระบวนการตรวจสอบอย่างมีระบบว่าดีจริงหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตามอาจกล่าวได้ว่า Good Practices เป็นเส้นทางที่องค์กร จะก้าวไปสู่การมี Best Practices

5.3 Best Practices กับการจัดการความรู้

วิจารณ์ พานิช (อ้างถึงใน วันทนา เมืองจันทร์ และเต็มจิต จันทคา, 2548 : 1) กล่าวว่า การจัดการความรู้ที่ง่ายคือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากวิธีการทำงาน Best Practices องค์กรประกอบสำคัญประการหนึ่งของการจัดการความรู้ คือ การมีฐานข้อมูลเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศของหน่วยงานต่างๆ ที่มีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับในด้านต่างๆ เช่น ด้านแนวคิด กระบวนการวางแผน การดำเนินงานตามแผน การประเมินผล และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีการเผยแพร่วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ เพื่อให้หน่วยงานอื่นนำไปปรับใช้ ซึ่งเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 ในมาตรา 11 ระบุว่า “ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาในส่วนราชการ เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ”

ดังนั้นหากมองในมุมของการจัดการความรู้องค์กรแล้ว Best Practices จึงมีบทสรุปของวิธีการปฏิบัติที่เป็นความรู้ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) ซึ่งเผยแพร่เป็นความรู้ชัดแจ้งในรูปแบบต่างๆ (Explicit Knowledge) เพื่อให้ผู้อื่นได้นำไปทดลองปฏิบัติ

5.4 ความสำคัญของ Best Practices

มีผู้กล่าวว่า “ถ้านำความรู้ไปใช้ ความรู้นั้น ก็ยิ่งเพิ่มคุณค่า เพราะทำให้เกิดการต่อยอดความรู้ให้แตกแขนงออกไปอย่างกว้างขวาง” ซึ่งพบว่า Best Practices มีความสำคัญและมีบทบาทต่อการส่งเสริมให้มีการใช้ความรู้ ทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร ดังนี้

5.4.1 ส่งเสริมให้คนในองค์กร มี Best Practices ในการทำงานที่ช่วยเพิ่มผลผลิตทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ ดังคำกล่าวของ Peter Senge ที่ว่า ความรู้ คือ ความสามารถในการทำอะไรก็ตามอย่างมีประสิทธิภาพ (Knowledge is the capacity foreffective actions) นอกจากนี้ เอ็ดเวิร์ด ลี ทอร์นไคค์ (Edward Lee Thorndike, 1874-1949) ผู้ค้นพบทฤษฎีความต่อเนื่อง (Connectionism) ทฤษฎีนี้ มีความเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการลองผิดลองถูก เช่น เมื่อให้ผู้เรียนทำกิจกรรมอะไรอย่างหนึ่งซึ่งไม่มีความรู้ในเรื่องนั้นมาก่อน ผู้เรียนจะทำแบบลองผิดลองถูกเพื่อเลือกสิ่งที่เป็นจริง มีคุณค่า และละทิ้งที่ไม่มีคุณค่าหรือมีใช้ความจริง จนกระทั่งค้นพบว่าควรทำอย่างไร จึงจะถูกต้องและรวดเร็วก็จะเลือกทำด้วยวิธีนั้นในครั้งต่อไป นั่นคือ ผู้เรียนได้สร้าง Best Practices ในการทำงานของตนเอง ซึ่ง Best Practices ของผู้เรียนแต่ละคนอาจจะเหมือนหรือไม่เหมือนก็ได้ เพราะเป็นข้อสรุปวิธีการทำงานที่ต่างคนต่างค้นพบตามแนวทางของตนเองเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกันจึงจะรู้ว่าวิธีการของใครดีที่สุด

5.4.2 ส่งเสริมองค์กร ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เดวิด การ์วิน (David Garvin, อ้างถึงใน บุญดี บุญญากิจ. 2548 : 26) กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ รวมทั้งแปลงความรู้ของคนไปเป็นความรู้ขององค์กร การจะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้นั้น จะต้องมิตักษะ 5 ด้าน ได้แก่ การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การทดลองศึกษาหาแนวทางใหม่ๆ การเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีต การเรียนรู้จากวิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศของคนอื่น และการถ่ายทอดความรู้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพทั่วทั้งองค์กร จะเห็นว่า Best Practices เป็นหนึ่งในห้าของทักษะในองค์กรแห่งการเรียนรู้

5.4.3 ส่งเสริมองค์กรให้มีการพัฒนาแบบก้าวกระโดด วิธีการที่ใช้พัฒนาองค์กร เพื่อเพิ่มผลผลิตอย่างต่อเนื่องมีหลายวิธี แต่วิธีที่สามารถทำให้องค์กรพัฒนาแบบก้าวกระโดดสามารถย่นระยะเวลาในการปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กรที่มีอยู่ไม่ก็วิธีและวิธีการหนึ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง คือ การศึกษาวิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ หรือ Best Practices ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จหรือทำได้ดีกว่าเราแล้ว นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาให้ดีกว่าเดิม เช่นโรงเรียนที่เพิ่งวางระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน หากต้องการความสำเร็จในการดำเนินงานอย่างรวดเร็วก็สามารถไปศึกษาเรียนรู้วิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศจากโรงเรียนที่ได้ดำเนินการมาก่อนและประสบผลสำเร็จเป็นโรงเรียนต้นแบบ

5.5 แนวทางการพิจารณา Best Practices ในสถานศึกษา

Best Practices ในสถานศึกษา เกิดขึ้นได้จากการที่สถานศึกษาได้ดำเนินการ ปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบครบวงจรการบริหารคุณภาพ PDCA โดยวิธีการปฏิบัติงานที่เป็น Best Practices อาจเกิดขึ้นในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการทำงานเชิงระบบ ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว มักจะเกิดขึ้นมากกว่าขั้นตอนหนึ่งเสมอ ทั้งนี้ การพิจารณาว่า วิธีปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพ สถานศึกษา วิธีปฏิบัติใดที่จะเรียกได้ว่าเป็น Best Practices นั้น มีแนวทางการพิจารณา 6 ประการ ดังนี้

5.5.1 วิธีปฏิบัตินั้นดำเนินการจนบรรลุผลสำเร็จสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ได้แก่ ชุมชนหรือผู้ปกครอง นอกจากนี้ยังได้สร้างความพึงพอใจให้กับบุคลากรส่วนใหญ่ในสถานศึกษาอีกด้วย

5.5.2 วิธีปฏิบัตินั้น ผ่านกระบวนการนำไปใช้อย่างเป็นระบบครบวงจร จนเห็นผลสำเร็จอย่างชัดเจน ว่าทำให้เกิดคุณภาพสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง คือวิธีปฏิบัติ นั้นมีกระบวนการ PDCA จนเห็นแนวโน้มความสำเร็จของตัวชี้วัดที่ชัดเจนว่าการดำเนินงานมีแนวโน้ม ที่พัฒนาไปในทิศทางที่พึงประสงค์ และเมื่อนำวิธีการนั้นไปปฏิบัติซ้ำก็ได้ผลลัพธ์ที่ใกล้เคียงกัน

5.5.3 บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาสามารถบอกเล่าถึงวิธีปฏิบัตินั้นได้ว่า “ทำอะไร ? (what)” “ทำอย่างไร ? (how)” และ “ทำไม ? จึงทำ ทำไปทำไม ? (why)”

5.5.4 ผลลัพธ์จากวิธีการปฏิบัตินั้น เป็นไปตามองค์ประกอบ ข้อกำหนดของการพัฒนาคุณภาพเชิงระบบ ที่ได้มีการกำหนดไว้ล่วงหน้า

5.5.5 สามารถระบุได้ว่าความสำเร็จที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากปัจจัยใดบ้างและปัจจัยนั้นได้ก่อให้เกิดการปฏิบัติที่ต่อเนื่องและยั่งยืนอย่างแท้จริง

5.5.6 มีการใช้กระบวนการจัดการความรู้ (KM : Knowledge Management) ใน การดำเนินงาน

5.6 กระบวนการค้นหา Best Practices ในสถานศึกษา

สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาเช่น ผู้ปฏิบัติงานของระบบ โดยตรงที่เรียกว่า ชุมชนแนวปฏิบัติ (Community of Practices) ผู้ประเมินคุณภาพ ศึกษานิเทศก์ หรือผู้ให้คำปรึกษาการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สามารถค้นหา Best Practices ได้โดยการ ดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

5.6.1 ค้นหาว่าสถานศึกษาหนึ่งๆ มีวิธีการปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพอย่างไร โดยวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา ความคาดหวังของผู้ปกครอง และชุมชนรวมทั้งผู้มีส่วนได้เสีย ต่างๆ ว่าคาดหวังกับสถานศึกษานี้อย่างไรบ้างทั้งนี้หากสถานศึกษาได้นำแนวทางการพัฒนาคุณภาพ

เชิงระบบไปดำเนินการให้พิจารณาค้นหาจากการดำเนินงานในระบบต่างๆ ทั้งระบบหลัก และระบบสนับสนุน

5.6.2 ค้นหาว่าสถานศึกษามีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ และดำเนินการได้สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้เกี่ยวข้องตามข้อ (1) อย่างไรบ้าง

5.6.3 พิจารณาว่าวิธีปฏิบัติดีๆ เหล่านั้นมีการนำไปใช้จริงอย่างครบวงจร PDCA หรือไม่ โดยเฉพาะในขั้นตอนการประเมินทบทวนระบบ ที่สะท้อนผลการดำเนินงานบรรลุความสำเร็จตามตัวชี้วัดและการนำข้อมูลจากการประเมินไปปรับปรุงการดำเนินงานพัฒนาการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อยืนยันว่าวิธีปฏิบัตินั้น ถูกนำไปใช้จริง และเป็น “นวัตกรรม” การทำงานของสถานศึกษาได้หรือไม่

5.6.4 ใช้กระบวนการจัดการความรู้ เช่น เรื่องเล่าเร้าพลัง “Storytelling) ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติ ผู้เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียด

- 1) กำหนดเป้าหมายของการแลกเปลี่ยนวิธีปฏิบัติ (Knowledge Vision)
- 2) เล่าประสบการณ์จากการปฏิบัติการ (Knowledge Sharing)
- 3) สรุปรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Knowledge Asset)

5.6.5 วิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จ และบทเรียนที่สถานศึกษาได้เรียนรู้จากการดำเนินการตามวิธีปฏิบัติเหล่านั้น

5.7 องค์ประกอบของการเขียนเอกสาร Best Practices

Best Practices จะมีประโยชน์เมื่อถูกเผยแพร่ให้เกิดการเรียนรู้ของคนในสถานศึกษาหรือผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ดังนั้น การเขียน Best Practices เพื่อเผยแพร่จึงควรมีรายละเอียดที่ชัดเจนที่สะท้อนการเป็นวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ และนำไปสู่การศึกษาเรียนรู้เพื่อเทียบเคียงสู่การปฏิบัติ มีองค์ประกอบและแนวทางในการเขียนเอกสาร Best Practices มีดังนี้

5.7.1 ความเป็นมา เป็นการเขียนเพื่อให้เห็นบริบทสภาพทั่วไปของสถานศึกษาโดยย่อและนำเสนอสิ่งที่เป็นความคาดหวังของผู้ปกครองหรือชุมชนที่มีต่อสถานศึกษา

5.7.2 การพัฒนาคุณภาพระบบสถานศึกษาการเขียนต้องสะท้อนให้เห็นต่อการพัฒนาสถานศึกษาดำเนินการอย่างไร โดยควรนำเสนอผังกระบวนการของระบบที่มี Best Practices พร้อมคำอธิบายขั้นตอนต่างๆ เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนด้วย

5.7.3 Best Practices เป็นการเสนอวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศซึ่งเป็นข้อสรุปจากการจัดการความรู้ของบุคลากรที่ปฏิบัติงานจริง ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษามีอะไรบ้าง และอธิบายว่า คืออะไร? ทำอย่างไร? และทำไม? ทั้งนี้ให้ระบุว่า Best Practices มาจากขั้นตอนใดของระบบ ซึ่ง Best Practices ควรครอบคลุม ขั้นตอนของระบบตั้งแต่ 2 ขั้นตอนขึ้นไป

5.7.4 ผลการดำเนินการ เป็นการอธิบายผลที่เกิดจาก Best Practices ตามตัวชี้วัดความสำเร็จว่าส่งผลต่อคุณภาพสถานศึกษาอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ต้องนำเสนอ ผลตามตัวชี้วัดทั้งด้านกระบวนการและด้านผลลัพธ์ของระบบที่มี Best Practices

5.7.5 ปัจจัยความสำเร็จ เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ว่า Best Practices เกิดขึ้นได้เพราะอะไร มีเงื่อนไขอะไรบ้าง มีอะไรเป็นปัจจัยในระบบที่ทำให้วิธีปฏิบัติเหล่านี้ ดำรงอยู่ได้ในระยะยาวไม่ใช้การทุ่มเทเฉพาะกิจของสถานศึกษา

5.7.6 บทเรียนที่ได้รับ เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาเรียนรู้จากการทำงานตามวิธีปฏิบัติเหล่านี้อย่างไรบ้าง อะไรเป็นเคล็ดลับที่ดำเนินได้ประสบผลสำเร็จ รวมทั้งข้อพึงระวัง มีอะไรบ้าง

สรุป Best Practices ถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพที่จะเป็นสื่อในการเรียนรู้ หรือเป็นรูปธรรมในการเทียบระดับ (Benchmarking) ของสถานศึกษาต่างๆ ซึ่งแนวทางที่นำเสนอนี้มาจากประสบการณ์ของนักวิจัยในโครงการวิจัย และพัฒนาการเรียนรู้เพื่อคุณภาพการศึกษา TopSTAR ซึ่งต้องเรียนรู้และจัดการความรู้จากภาคสนามให้มีความชัดเจนและเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาต่อไป

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการนิเทศการศึกษา

เกษม เป้าศรีวงษ์ (2557 : 72-74) ได้วิจัยพัฒนารูปแบบการนิเทศ แบบเสริมพลังครูวิจัยปฏิบัติในชั้นเรียน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศมี 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การอบรม (training) การโค้ช (Coaching) และการสะท้อน (Reflection) การศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศ พบว่า 1) พลังงานท างานภายในตนเอง ของครูหลังจากใช้รูปแบบการนิเทศสูงกว่าก่อนการใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความรู้ความเข้าใจการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ของครูหลังการใช้รูปแบบการนิเทศ สูงกว่าก่อนการใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลจากการวิจัยปฏิบัติในชั้นเรียน ของครูมีคุณภาพตั้งแต่ระดับดีถึงดีมาก จำนวน 41 เรื่อง จากทั้งหมด 50 เรื่อง คิดเป็น ร้อยละ 82.00 4) รูปแบบการนิเทศ มีประสิทธิภาพตามมาตรฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการใช้ประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ และความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก

ระย้า คงขาว (2557 : 155-156) ได้วิจัยพัฒนารูปแบบการนิเทศ เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ สำหรับครูระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักการนิเทศการศึกษาต้องใช้ความเป็นประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วม มีการติดตามอย่างต่อเนื่องและสร้างขวัญกำลังใจอย่างหลากหลายและ เหมาะสมโดยใช้ปัจจัยด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ ด้านทรัพยากร และด้านการบริหาร ที่ดีและมีประสิทธิภาพ 2) รูปแบบการนิเทศมี

กระบวนการ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ร่วมสร้างความตระหนัก ขั้นที่ 2 ร่วมรวมพลังค้นหา ขั้นที่ 3 ร่วมทำร่วมพัฒนา ขั้นที่ 4 ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่การพัฒนา ขั้นที่ 5 ร่วมเผยแพร่สู่มวลชน 3) ผลการประเมิน รูปแบบการนิเทศและคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุดทั้งสองรายการ 4) ผลการใช้รูปแบบการนิเทศ พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 และครูมีความสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด 5) ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรูู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ชญาภาญจ์ ศรีเนตร (2558 : 117-118) ได้วิจัยพัฒนารูปแบบ การนิเทศภายใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศภายใน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการสำรวจความต้องการและความจำเป็น ด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการดำเนินการนิเทศ ด้านการประเมินและรายงานผลการนิเทศ และด้านการขยายผล ยกย่องและ เชิดชูเกียรติ ผลการประเมินรูปแบบพบว่า มีความเหมาะสมและเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

นพพรพรรณ ญาณโกมุท (2558 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยพัฒนารูปแบบการนิเทศ ภายในตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนเอกชน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบ การนิเทศภายในที่พัฒนาขึ้น มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ ของรูปแบบ กระบวนการนิเทศภายใน และการประเมินผลรูปแบบ ผลการประเมินคุณภาพ ของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในมีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุดและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติจริง ผลการใช้รูปแบบ พบว่า หลังการใช้ รูปแบบการนิเทศภายในครูมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้และสมรรถนะในการนิเทศ ภายในสูงขึ้น โดยแยกเป็นรายด้าน ดังนี้ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ และการนิเทศภายในหลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และการนิเทศภายในหลังการใช้ รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เดช สารจันทร์ (2559, หน้า 87-98) วิจัยพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยใช้ การเสริมพลังเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูคณิตศาสตร์ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขตภาคเหนือตอนบน พบว่า 1) รูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้น มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการแนวคิด วัตถุประสงค์ เงื่อนไขความสำเร็จ กระบวนการ และประสิทธิผลของรูปแบบ 2) ผลการประเมินคุณภาพ รูปแบบที่สร้างขึ้น พบว่า ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความมีประโยชน์ และด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการใช้ รูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้น พบว่า หลังการนิเทศด้วยรูปแบบการนิเทศ

โดยใช้การเสริมพลังเป็นฐานครุคณิตศาสตร์มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก

กนกกร ทองศรี (2560 : 103-104) ได้วิจัยพัฒนารูปแบบการนิเทศ เพื่อพัฒนาครูผู้สอน เรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนด้วยกระบวนการวิจัย ในชั้นเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากองแก้ว เขต 4 ผลการศึกษาพบว่า 1) ความพึงพอใจของครูผู้รับการนิเทศที่มีต่อการนิเทศตามรูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้น โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ส่วนรายเรื่องในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก และมากที่สุด 3) ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนด้วยกระบวนการวิจัย ในชั้นเรียนของครูผู้รับการนิเทศ โดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนน จากการทดสอบ ก่อนและหลังการนิเทศ พบว่า ค่าเฉลี่ยหลังการนิเทศสูงกว่าก่อนการนิเทศ อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการนิเทศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่รับการนิเทศมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่นิเทศหลังใช้รูปแบบการนิเทศ สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบการนิเทศ มีความสามารถตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบการนิเทศ ที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับมากขึ้นไป

6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning)

จิรวรรณ ชูริรัมย์ (2553 : 82-85) ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ปี การศึกษา 2552 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัษรคามคำแหง กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาจากการสุ่ม ตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 50 คน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุด กิจกรรมการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ชุดกิจกรรมการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest – Posttest Design การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีทางสถิติ t – test แบบ dependent Samples ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ 1.ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2. ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ใน การคิดวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เพชรพร วงษ์สกุลพิน (2556 : 94-95) ได้ศึกษาผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แสง สำหรับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง แสง สำหรับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องแสง

สำหรับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พิรพัฒน์ คำเกิด (2557 : 38-44) ได้เปรียบเทียบพฤติกรรมการเรียนรู้ก่อนเรียนและ หลังเรียนของนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนแบบ Active Learning ด้วยเทคนิคการคิดเดี่ยว คิดคู่ ร่วมกัน คิด เทคนิคแบบต่อภาพ และการใช้แผนผังทางปัญญา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น นักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ หลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมพลังงาน ชั้นปี ที่1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในปี การศึกษา 2556 จำนวน 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ (1)แผนการสอนรายวิชาฟิสิกส์วิศวกรรม 1 โดยจัดการจัดการเรียน แบบใฝ่ รู้ด้วยเทคนิคการคิดเดี่ยว คิดคู่ ร่วมกันคิด เทคนิคแบบต่อภาพ และการใช้แผนผังทางปัญญา ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วอยู่ในระดับเหมาะสมมาก (2) แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ จำนวน 25 ข้อ มีความตรงเชิงโครงสร้างและมีความเที่ยง .88 (3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน จำนวน 20 ข้อ มีอำนาจจำแนกระหว่าง .16-.70 ความยากง่ายระหว่าง .22-.93 และความเที่ยง .52 และ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนแบบใฝ่รู้ด้วย เทคนิคการคิดเดี่ยว คิดคู่ ร่วมกันคิด เทคนิคแบบต่อภาพ และการใช้แผนผังทางปัญญา หลังเรียนสูง กว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประภาพันท์ บุญยัง (2558 : 223) ได้พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องระบบนิเวศ สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนก่อนเรียนและ หลังเรียนด้วยชุดการเรียน และศึกษาเจตคติต่อทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนหลังเรียน กลุ่มที่ศึกษาเป็น ผู้เรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2557 โรงเรียนบ้านพระแก้ว ตำบลพระแก้ว อำเภอสงขะ จังหวัดสุรินทร์จำนวน 30 คน ใช้เวลาในการทดลอง 16 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และแบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการทดสอบค่าที ผลการวิจัย พบว่า 1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง ระบบนิเวศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยจัดการ เรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีประสิทธิภาพ 87.78/86.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ มาตรฐาน 80/80 2) ผู้เรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง ระบบนิเวศ สำหรับผู้เรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิทยาศาสตร์ทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 และ ผู้เรียนมีเจตคติทางวิทยาศาสตร์ในระดับดี

กิลล์ (Giles, 1975) ได้ทำการวิจัย เรื่อง คุณค่าของชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ในระดับ ประถมศึกษา พบว่าชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากกิจกรรม และสื่อการสอนต่างๆ ที่ครูจัดไว้เป็นการสนองความต้องการของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น ส่วนการสอนตามปกติได้จัดกิจกรรมการเรียน การสอนไปตามแผนการสอนที่กำหนดไว้ครูผู้สอนมีบทบาทในการเรียนการสอนโดยเป็นผู้บรรยาย อธิบาย ควบคุมให้เป็นไปตามแผนการสอนโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียน ไม่มีความเป็นอิสระต่อการทำกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนไม่มีความกระตือรือร้นและไม่อยากรู้ ไม่อยากเห็นในสิ่งที่เรียนในบทเรียนนั้น ๆ

แอนเดอร์สัน (1982 : 4795) ได้สร้างชุดการเรียนด้วยตนเองเพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้ง ไว้และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของผู้ที่ฝึกอบรมเป็นครู สังคมศึกษาระดับประถมศึกษา โดยใช้ชุดการเรียนด้วยตนเองกับการสอนแบบบรรยาย ผลการวิจัย พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญจากกลุ่มที่สอนโดยใช้ชุดการเรียนด้วยตนเองและการสอนแบบบรรยาย ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การวางแผนการสอนและวิธีการสอน แต่ไม่มีความแตกต่างกันในด้านทัศนคติที่มีต่อวิชาสังคมศึกษา และครูฝึกโดยมากชอบการเรียนด้วย ตนเอง

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมที่มีสื่อการเรียนรู้และกิจกรรมที่หลากหลาย สามารถพัฒนาการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้น อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง

6.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC

พิเชฐ เกษวงษ์ (2556 : 66 - 67) การนำเสนอแนวทางการสร้างชุมชนแห่ง การเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 การดำเนินการ วิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ 1) สร้างแนวทางการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามความตรงตามหลัก วิชาการวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง 2) ศึกษาความเหมาะสมของแนวทางการ สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 12 คนเครื่องมือเป็นแบบสอบถามความเหมาะสมของแนวทางการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทาง วิชาชีพวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ และ 3) ศึกษาความเป็นไปได้ ของแนวทางการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา ศึกษาจากประชากรที่เป็น ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวน 67 คน เครื่องมือแบบสอบถามความเป็นไปได้ของแนวทางการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วน

เป็ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการสร้าง ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 2 ประกอบด้วย 1) การสร้างจุดเริ่มแห่งความร่วมมือร่วมใจ เช่น ส่งเสริมให้ครูมี การปรับปรุงและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 2) การจัดให้ครูมีโอกาสเสวนาใครครวญระหว่างกัน เช่น นำประเด็นปัญหาจากการปฏิบัติงานของครูมาพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างกัน 3) การส่งเสริมให้ มีการรวมกลุ่มเพื่อบ่มเน้นที่การเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ส่งเสริมให้มีการใช้วิธีการเรียนรู้ที่ หลากหลาย 4) การส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้าน ค่านิยมและปทัสถานร่วม เช่น กำหนด กลยุทธ์ในการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมาย และ 5) การสนับสนุนให้มีการร่วมมือกันในการ ทำงาน เช่น ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกันของครู โดยแนวทางทั้ง 5 ด้าน มีความ เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ทุกรายการ

ฤทัยรัตน์ แสนปวน (2554 : 65 - 68) ใดศึกษาสภาพความเป็นองค์กรแห่ง การเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง อำเภอมะริมจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ด้านมุ่งสู่ความเป็นเลิศ บุคลากรมีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเองอยู่เสมอ มีปัญหา ด้านการจำกัดของรายได้ ทำให้การจัดสรรงบประมาณให้ทุนศึกษาต่อระดับปริญญาตรียังไม่ ครบคลุมครูผู้ดูแลเด็กทุกคนด้านรูปแบบวิธีการคิดของบุคลากร พบว่ามีความพร้อมที่จะปรับเปลี่ยน แนวคิด วิธีการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงาน ปัญหาคือยังมีครูผู้ดูแลเด็ก ยึดติดอยู่กับการทำงานในแบบเดิมที่คุ้นเคย ขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน มีวุฒิการศึกษาต่ำ และจบการศึกษามาไม่ตรงกับ สาขาด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม พบว่า บุคลากรทุกคน ได้มีส่วนร่วม ในการกำหนดวิสัยทัศน์การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ กำหนดพันธกิจ แต่ยังคงขาดการติดตามและ ประเมินผล และการนำผลการประเมินมาปรับปรุงยุทธศาสตร์พันธกิจ และวิสัยทัศน์เป็นรูปธรรม ชัดเจนด้านการเรียนรู้เป็นทีม พบว่าหน่วยงานเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ตัดสินใจแก้ปัญหาการ ปฏิบัติงานร่วมกัน แต่พบปัญหาว่าบุคลากรไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม และด้านความคิด เชิงระบบ สามารถจัดลำดับความสำคัญของการปฏิบัติงานในหน่วยงานใดหน่วยงานเปิดโอกาสให้ บุคลากรได้ตัดสินใจแก้ปัญหาการปฏิบัติงานร่วมกัน แต่ยังคงขาดการนำปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะทำงานมา ปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และขาดการเชื่อมโยงของปัญหากับเรื่องราวต่างๆ

กัมพล ไชยนันท์ (2554 : 154 - 158) ใดศึกษายุทธศาสตร์การสร้างชุมชน แห่งการเรียนรู้โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในภาคเหนือ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของท้องถิ่นภาคเหนือตอนบน กำหนดยุทธศาสตร์การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในภาคเหนือตอนบน และประเมินยุทธศาสตร์การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในภาคเหนือตอนบน กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนตามประกาศสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครองใน 4 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงราย พะเยา แร และน่าน จำนวน 2,440 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ของท้องถิ่นภาคเหนือตอนบน

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดยุทธศาสตร์การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยใช้ โรงเรียนเป็นฐานในภาคเหนือตอนบน ประชากรคือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ สถานศึกษา ครู และกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประชานุเคราะห์ 15 รวมทั้งสิ้น 53 คน เครื่องมือในการวิจัย แบบวิเคราะห์ชุมชน และสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ยและการบรรยายความเรียง ขั้นตอนที่ 3 การประเมินยุทธศาสตร์การสร้าง ชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในภาคเหนือตอนบน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำยุทธศาสตร์ไปใช้ใน สถานศึกษา วิเคราะห์ ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความถี่ และการ บรรยายความเรียง ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานภาพการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของท้องถิ่น ภาคเหนือตอนบนส่วนใหญ่ การศึกษาของประชาชนจบชั้นประถมศึกษา สภาพทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านปานกลางสถาน ประกอบการในหมู่บ้านอยู่ระหว่าง 5 - 10 แห่ง โอกาสเข้าถึงเทคโนโลยี สารสนเทศเข้าถึงได้ง่ายและ โครงสร้างพื้นฐานด้านอินเทอร์เน็ตครอบคลุมทั่วถึง โดยสถานภาพการ เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของ ท้องถิ่นภาคเหนือตอนบนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สวนราย ด้านได้แก่ บุคคลแห่งการเรียนรู้ และการจัดการความรู้ในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง แหล่งเรียนรู้ใน ชุมชนและองค์ความรู้ในชุมชน อยู่ในระดับมาก 2) ยุทธศาสตร์การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยใช้ โรงเรียนเป็นฐานในภาคเหนือ ตอนบน ได้แก่ ยุทธศาสตร์หลักพัฒนาบุคคลแห่งการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์หลักพัฒนาแหล่งเรียนรู้ใน ชุมชน ยุทธศาสตร์หลักพัฒนาองค์ความรู้ และยุทธศาสตร์ หลักการจัดการความรู้ในชุมชน 3) การประเมินยุทธศาสตร์การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยใช้ โรงเรียนเป็นฐานในภาคเหนือ ตอนบน พบว่า ด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด

เยาวลักษณ์ พิพัฒน์จำเริญกุล (2554 : 156 - 157) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบ ชุมชนแหการเรียนรูตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนา รูปแบบชุมชนแหการเรียนรูตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และประเมินผลการนำรูปแบบชุมชน แห่งการเรียนรูตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในพื้นที่ต้นแบบ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคคลในชุมชนบ้านม่วงคำใต้ ตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูเกายาว จังหวัดพะเยา ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ผู้อำนวยการโรงเรียน วิทยากรท้องถิ่น และประชาชนใน ชุมชน โดยเก็บ รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ และ นำเสนอผลการวิจัย ด้วยวิธีการพรรณนา ผลการวิจัยสรุปได้วา รูปแบบชุมชนแหการเรียนรูตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงประกอบด้วย กระบวนการและขั้นตอนเพื่อนาชุมชนก้าวสู่ชุมชนแหการ เรียนรูตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 1) ความสนใจและการเปิดรับ 2) การสร้าง ความรู้ ความเข้าใจ

3) การรวมกลุ่มความสนใจ 4) การสร้างกิจกรรมเพื่อสนับสนุนกระบวนการ เรียนรู้ สำหรับขั้นตอน การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ บ้านม่วงคำใต้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนเล่าประสบการณ์ 2) การแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น3) สรุป แนวคิด 4) นำไปใช้ในการนำรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ใน พื้นที่ต้นแบบ ณ บ้านม่วงคำใต้ พบว่า ประชาชนในชุมชนร่วมกันกำหนด แผนกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ ออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 เตรียมความรู้ ความเข้าใจ ให้กับประชาชน ระยะที่ 2 กระตุ้นและ พัฒนากลุ่มต่างๆ ในชุมชน และระยะที่ 3 สร้างเครือข่าย การเรียนรู้ร่วมกันทั้งภายในและภายนอก ชุมชน ผลการประเมินการนำรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ใน พื้นที่ต้นแบบ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยอมรับ และให้ความสนใจกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงมากขึ้น หลังจากที่ได้ลงมือปฏิบัติจริง

กฤษฎีกา คำา ชำาณู (2552 : 79 - 82) ได้ศึกษาการพัฒนาความเป็นองค์กร แห่งการ เรียนรูกรณีศึกษาโรงเรียนเกาะโพธิ์ถั่วงามวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2 ผล การศึกษา พบว่า 1) ระดับความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน เกาะโพธิ์ถั่ว งามวิทยา โดยรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับ “มาก” ทุกองค์ประกอบ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจาก มากไปหาน้อย 3 อันดับแรกคือ การจูงใจ ภาวะผู้นำทางวิชาการ และ เทคโนโลยีและระบบงานสำา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “มาก” 3 อันดับสุดท้าย คือ การปฏิบัติด้าน การจัดการ การปฏิบัติของครูและ ทีมงาน และการปฏิบัติด้านการบริหารและ 2) แนวทางการ พัฒนาโรงเรียนเกาะโพธิ์ถั่วงามวิทยา ไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้คือ ศึกษา วิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก จัดทำ แผนปฏิบัติการประจำปี จัดหาบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถตรงตามความต้องการของโรงเรียน นิเทศการทำงาน สับเปลี่ยนทีมงานในการ ปฏิบัติงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาระบบงานธุรการ และระบบติดต่อสื่อสารให้เป็นระบบ คล่องตัว รวดเร็วและทันเวลา วางแผนงานการประกันคุณภาพ การศึกษา ปฏิบัติงานประกัน คุณภาพการศึกษาให้เป็นเรื่องปกติของชีวิตประจำวัน มีระบบควบคุม คุณภาพการตรวจสอบคุณภาพ และประเมินคุณภาพ

มาลี สืบกระแส (2552 : 219 - 222) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบองค์กร แห่งการเรียนรู้ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบันการเป็นองค์กรแหการ เรียนรูของสำาณงาน เขตพื้นที่การศึกษา มีระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสำาณงานเขต พื้นที่การศึกษาโดยเฉลี่ย อยู่ในระดับมากและระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะอยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และสามารถ พยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการ เรียนรูได้ พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ทุกตัว พยากรณ์องค์กรแหง การเรียนรู้ได้โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การ พยากรณ์อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 65.30 องค์กรแห่งการ เรียนรูอย่างมีนัยสำาคัญทางสถิติคือ การ สร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ (Vision Mission and Strategies) การจัดทำโครงสร้างและ

การบริหารงาน (Structure and Administration) การมีภาวะผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) และการกำกับติดตามการดำเนินงาน (Monitoring)

สง่า จงสาระ (2552 : 93 - 97) ศึกษาค้นคว้าพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียน เป็นสำคัญของครูโรงเรียนบ้านสวนผึ้ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ซึ่งมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนบ้านสวนผึ้ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยมีกรอบการวิจัย คือ การจัดทำแผนการจัดการ เรียนรู้ การจัดการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ 2 วงรอบ แต่ละ วงรอบประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล กลุ่มผู้ร่วมวิจัยมี จำนวน 13 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 18 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบ ประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบสาม เสา และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เชิงบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า สภาพก่อนการพัฒนาครู โรงเรียนบ้านสวนผึ้ง การจัดการเรียนรูของครู ส่วนมากยังไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ โดยจัดการเรียนรูแบบยึดครูเป็นศูนย์กลาง ยึด การจัดการเรียนรูแบบครูเป็นคนบรรยายให้ความรู้กับ นักเรียนเป็นส่วนมาก ครูเป็นผู้หาความรู้ต่างๆ มาให้ผู้เรียน ครูยังขาดการเตรียมการสอน โดยเฉพาะการจัดทำแผนการจัดการเรียนรูส่วนมากครูจะ ใช้แผนการจัดการเรียนรูสำเร็จรูปของของ สำนักพิมพ์ต่างๆ มาใช้จัดการเรียนรู เทคนิคการจัดการ เรียนรู้และการวัดผลประเมินผลยังไม่ หลากหลาย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบางกลุ่มสาระยังต่ำกว่า เกณฑ์มาตรฐาน ผู้วิจัยจึงได้ใช้กลยุทธ์ การพัฒนาในครั้งนี้ 2 กลยุทธ์ คือการประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศภายใน ผลการ ดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 1 ใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการ ผลการ ดำเนินการพัฒนา ปรากฏว่า กลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจตามกรอบการพัฒนา คือ ทำให้ผู้ร่วม วิจัยทุกคน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดทำแผนการ จัดกาเรียนรู การจัดการเรียนรูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและได้ฝึกปฏิบัติจริง จนสามารถเขียนแผนการ จัดการเรียนรู ไดและนำความรู้และทักษะที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการไปจัดทำแผนการจัดการ เรียนรูได้ด้วย ตนเอง จากการใช้กระบวนการนิเทศภายในโดยการสังเกตการณ์จัดการเรียนรู เพื่อ กำเนิดตามการ นำแผนการจัดการเรียนรูของครูไปใช้ในการจัดการเรียนรูในห้องเรียนอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง พบว่าในการจัดการเรียนรูของผู้ร่วมวิจัยทั้ง 13 คน มีการปฏิบัติตามเกณฑ์การจัดการ เรียนรูที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญในภาพรวมระดับพอใช้ จึงได้ใช้กลยุทธ์การนิเทศภายในดำเนินการ พัฒนาต่อใน วงรอบที่ 2 ผลการพัฒนาด้วยการนิเทศภายใน พบว่า ครูผู้ร่วมวิจัยทั้ง 13 คน มีการ พัฒนาและ ปรับปรุงการจัดทำแผนการเรียนรู จัดการเรียนรูได้ในระดับดี ผลการพัฒนาการจัดการ เรียนรูที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญของครู โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศภายใน ส่งผลให้ผู้ ร่วมวิจัย สามารถจัดการเรียนรูอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนได้เรียนรูตามศักยภาพดังนั้นผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงควรพัฒนากิจกรรมดังกล่าวให้ต่อเนื่องเพื่อให้การจัดการเรียนรูมี

ประสิทธิภาพ มากขึ้น

สมบัติ ยศปัญญา (2552 : 81 - 90) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อ ศึกษาสภาพและปัญหา การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่ การศึกษาเลย เขต 1 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการ จัดการเรียนรู้ที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 จำแนกตามหน้าที่และ ขนาดของโรงเรียน 3) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการ วิจัยประกอบด้วย ข้าราชการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 341 คน เครื่องมือที่ใช้ในการ วิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่า ความเที่ยงเท่ากับ 0.92 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน การทดสอบทางสถิติที่ (t-test) สอนการเก็บข้อมูลโดยการ สอนทนากลุ่มใช้การวิเคราะห์ เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่ามีปัญหาโดยภาพ รวมอยู่ในระดับน้อย 2) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มี ตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน มีความ คิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ สภาพและปัญหาการจัดการเรียน รู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเลย เขต 1 จำแนกตามขนาด ของโรงเรียนโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาความ คิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเห็นตรงกันว่าแนวทางการพัฒนา การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 นั้น จะต้องพัฒนาทั้งระบบสร้างความเข้าใจ ร่วมกันระหว่าง ผู้บริหาร ครู นักเรียน คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองผู้เรียน ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ครูจะต้องเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียน รู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูต้องพัฒนาตนเองให้ อยู่ในกรอบศีลธรรมและวัฒนธรรมไทย มีความ รับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ ครูต้องจัดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยความสุข จากการ ปฏิบัติจริงครูควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออก อย่างอิสระตามความสามารถเป็นรายบุคคล ครู ควรนำวัสดุในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการผลิตสื่อ สื่อมีความหลากหลาย มีความเพียงพอ มีความ เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ครูและนักเรียนควรมี ส่วนร่วมในการผลิตสื่อ และการประเมินผลการ เรียนรู้นั้น ต้องประเมินอย่างหลากหลาย ทุกฝ่ายมี ส่วนร่วมและจะต้องรายงานผลให้ผู้ปกครองและผู้ มีส่วนได้เสียทราบต่อไป

รัตติญา บุญเยี่ยม (2552 : 101 - 107) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณภาพการจัดการ เรียนรู้ที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอน โรงเรียนป่าไม้อูทิศ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอน โรงเรียนป่าไม้อูทิศ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 และศึกษา ผลการ พัฒนาการจัดการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอน โรงเรียนป่าไม้อูทิศ 4 สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนป่าไม้อูทิศ 4 จำนวน 38 คน ผู้เรียนตั้งแต่ช่วง ชั้นที่ 1 - 4 จำนวน 280 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูลมี 2 ฉบับ ฉบับแรกเป็น แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารและครูผู้สอน ฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้เรียน การวิเคราะห์ ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปหา เพื่อหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอนและนักเรียน มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่าปัญหา คือ ครูยังมี พฤติกรรมการสอนเหมือนเดิมไม่ปรับเปลี่ยน สอนแบบเปิดหนังสือ ไม่มีกิจกรรมเร้าใจ ไม่จัดหาสื่อที่ สอดคล้องกับผู้เรียน ไม่นำแผนการจัดการ เรียนรู้ไปใช้จริง มีแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อการประเมิน ขาดเทคนิคการสอนการใช้สื่อ น้อย นักเรียนขาดการมีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึง ได้นำไปเป็นหัวข้อในการจัดอบรม เชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญในตอนี่ 2 ต่อไป ระยะ ที่ 2 การศึกษาผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดำเนินการโดยการจัดการ อบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้กับครู ในโรงเรียนป่าไม้อูทิศ 4 จำนวน 38 คน และเปรียบเทียบคะแนนความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูระหว่างก่อนการอบรมและหลังอบรม โดยใช้แบบทดสอบ จำนวน 30 ข้อ เป็นเครื่องมือใน การเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติที่ แบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์ กัน ผลการศึกษา พบว่า ครูมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหลังการอบรมสูง กว่าก่อนการ อบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังจากนั้นได้ศึกษาเกี่ยวกับการนำความรู้ ไปใช้ในการ จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นระยะเวลา 4 เดือน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ แบบประเมิน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผล การศึกษาพบว่า ครูผู้สอนมีความสามารถจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในระดับมาก ค่าเฉลี่ย สูงสุด คือ ครู สามารถจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่เร้าใจ จูงใจ เสริมแรงให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่าง เต็มศักยภาพ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และได้ฝึกปฏิบัติ จริง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดและเลือกวิธีการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ เชื่อมโยง ประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเข้ากับชีวิตจริง ใช้เทคนิควิธีการกระตุ้นความคิดจินตนาการและ การแสดงออกในการสร้างสรรค์ผลงานของผู้เรียน ส่งเสริมผู้เรียนให้ค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเองและ มีความคิดสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แก้ปัญหาด้วยตนเอง กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับ

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเน้นกระบวนการกลุ่มและยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับกลุ่มและผู้เรียนกับครูผู้สอนชี้แจงแผนการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างชัดเจน และมีการสำรวจแหล่งข้อมูลสำหรับผู้เรียนเพื่อการศึกษาค้นคว้าตามลำดับ

ธนบดี บัวใหญ่รักษา (2550 : 86 - 97) ศึกษาด้านการพัฒนาครู ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านสวนหอมผางาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพ ปัญหาความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและแนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนบ้านสวนหอมผางาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียของโรงเรียน ประกอบด้วย ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ผู้ปกครองผู้เรียน ผู้นำชุมชนและผู้นำผู้เรียน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ใช้เทคนิค การศึกษาจากเอกสาร การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การเปิดเวทีคืนข้อมูลและ เทคนิค Swot แล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาตามแนวทางการ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา โดยภาพรวม พบว่า ครูมี ความรู้ เข้าใจเป้าหมายการจัดการศึกษาและหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 น้อยมาก ครูมีส่วนร่วมในการทำหลักสูตรสถานศึกษาน้อยมาก หลักสูตรสถานศึกษาที่ใช้อยู่คัดลอกมาจาก โรงเรียนอื่น ครูไม่ทำการวิเคราะห์หลักสูตร มีการจัดแผนการเรียนรู้แต่ไม่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่ได้นำไปใช้ในการสอนจริง ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเดิม ครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใน การเรียนการสอน ครูจัดการเรียนการสอน ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน ครูส่วนใหญ่ไม่มีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล การเยี่ยมบ้านผู้เรียนไม่ทั่วถึงและไม่ต่อเนื่อง ครูไม่ใช้สื่อและเทคโนโลยีในการสอน ครูมีการวัดผลประเมินผล เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ ไม่ได้ วัดผลประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน ครูมีการทำวิจัยในชั้นเรียนน้อยมาก และไม่ได้นำผลการวิจัยมา พัฒนาผู้เรียน จากสภาพปัจจุบันดังกล่าว พบว่า ครูไม่เพียงพอ ครูไม่ได้สอนตามวิชาเอก ครูมี ภาระงานการสอนและงานอื่นที่ได้รับมอบหมายมากเกินไปทำให้ไม่มีเวลาเตรียมการสอน ครูมีอายุ ราชการนาน รับราชการในโรงเรียนเดิมนาน ไม่มีการย้ายโรงเรียน มีงบประมาณด้านการ สนับสนุนในการพัฒนาครูในเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เทคนิคการสอน ที่หลากหลาย การจัดทำแผนการสอน แผนเรียนรู้แบบบูรณาการ การผลิตและการจัดหาสื่อ เทคโนโลยี การวัดผลประเมินผล การวิจัยในชั้นเรียนอย่างเพียงพอ ครูขาดความรู้ ความเข้าใจใน เป้าหมายของการจัดการศึกษาและหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูไม่สามารถจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาเองได้ การจัดการเรียนการสอนนักเรียนไม่มีส่วนร่วม ผู้เรียนถูกบังคับให้รับความรู้ เพียงอย่างเดียว ครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการจัด การเรียนการสอนและไม่สนใจในการพัฒนา ตนเอง ผู้เรียนไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

กว่าเกณฑ์มาตรฐาน จากสภาพปัจจุบันและปัญหาดังกล่าว ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความคาดหวัง ต้องการให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในเป้าหมายการจัดการศึกษา และสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ได้อย่างแท้จริง มีความรู้ ความสามารถ และทักษะการจัดทำแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนโดยใช้เทคนิควิธีในการสอนที่หลากหลายให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูทุกคนมีความรู้ มีทักษะ มีความชำนาญในการผลิต และเลือกใช้สื่อนวัตกรรม เทคโนโลยีในการสอน ให้ความรักความอบอุ่นและเอาใจใส่เยี่ยมเยียน ผู้เรียนให้ทั่วถึง มีการวัดและประเมินผลนักเรียนตามสภาพจริง และนำผลการวัดและประเมินผล มาปรับปรุงการเรียนการสอน โดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาผู้เรียนและพัฒนาตนเอง ของครูสุครุมีอาชีพต่อไป ผลจากการศึกษาของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้เสนอแนวทาง การพัฒนาครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยให้ครูมีการศึกษาค้นคว้าใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เข้ารับการอบรม สัมมนาประชุมเชิงปฏิบัติการในเรื่องหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เทคนิคการสอนใหม่ ๆ การวัดผลประเมินผลของนักเรียน การวิจัยในชั้นเรียนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อนำมาปรับเปลี่ยน พฤติกรรมในการจัดการเรียนการสอนโดยให้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนจัดงบประมาณสนับสนุน ในการอบรมครูภายในโรงเรียนและส่งครูเข้ารับการอบรม สัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการในเรื่องที่ เกี่ยวกับการพัฒนาครู ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้เพียงพอ ครูทุกคนใน โรงเรียนควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเดือนละ 1 ครั้ง โรงเรียนต้องมีการนิเทศภายในเพื่อช่วยเหลือครูในการจัด การเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียน อย่างต่อเนื่อง

สุรพงศ์ เอื้อศิริพรฤทธิ์ (2547 : 174 - 183) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้ร่วมความเป็น องค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า 1) ตัวแปรที่เป็น องค์ประกอบหลักที่มีอิทธิพลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในจังหวัด ภาคใต้ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลักคือ องค์กร ภาวะผู้นำ การเรียนรู้ การจัดการความรู้ และ เทคโนโลยี ซึ่งทั้ง 5 องค์ประกอบหลักจะต้องปฏิบัติผ่านตัวแปรที่เป็นองค์กร แหการเรียนรู้ที่เป็น องค์ประกอบย่อยทั้งหมด 13 องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ความเป็นองค์กรแห่ง การเรียนรู้ 62 ตัว 2) ตัวบ่งชี้ร่วมความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดภาคใต้ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ที่เป็นองค์ประกอบหลักรวม 5 องค์ประกอบ เรียงลำดับ ตามน้ำหนัก องค์ประกอบจากมากไปน้อยได้ดังนี้ การเรียนรู้ การจัดการความรู้ องค์กร ภาวะผู้นำ และเทคโนโลยี 3) ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดภาคใต้กับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยใช้ค่าไคสแควร์ค่าดัชนีวัด ระดับ ความกลมกลืน และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้วทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผลการ ทดสอบพบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีนัยสำคัญทางสถิติ

Hord (1997 : 476-6861) ได้ทำการสังเคราะห์รายงานการวิจัยเกี่ยวกับผลดีของโรงเรียนที่มีการจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ กับโรงเรียนทั่วไปที่ไม่มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบผลดีต่อครูดังนี้ 1) ลดความรู้สึกโดดเดี่ยวในการสอน 2) เพิ่มความรู้สึกผูกพันต่อพันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียนมากขึ้น โดยเพิ่มความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติให้บรรลุพันธกิจ 3) เกิดความรู้สึกร่วมกันรับผิดชอบต่อพัฒนาการโดยรวมของนักเรียนและร่วมกันรับผิดชอบต่อผลสำเร็จของนักเรียน 4) เกิด “พลังการเรียนรู้ (Powerful Learning)” ซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนของตนมีผลดียิ่งขึ้น คือ มีการค้นพบความรู้ ความเชื่อใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับวิธีการสอนและตัวผู้เรียนซึ่งตนไม่เคยสังเกตหรือสนใจมาก่อน 5) เข้าใจในด้านเนื้อหาสาระที่ต้องทำการสอนแตกฉานยิ่งขึ้น และรูว่า ตนเองควรแสดงบทบาทและพฤติกรรมในการสอนอย่างไร จึงจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ได้ดีที่สุดตามเกณฑ์ที่คาดหวัง 6) รับทราบข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ที่จำเป็นต่อวิชาชีพได้อย่าง กว้างขวางและรวดเร็วขึ้น ส่งผลดีต่อการปรับปรุงพัฒนางานวิชาชีพของตนได้ตลอดเวลา 7) เกิดแรงบันดาลใจที่จะสร้างแรงบันดาลใจต่อการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนต่อไป 8) เพิ่มความพึงพอใจ ขวัญกำลังใจต่อการปฏิบัติงานสูงขึ้น และลดอัตราการลาหยุดงานน้อยลง 9) มีความก้าวหน้าในการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้สอดคล้องกับลักษณะผู้เรียนได้อย่างเด่นชัดและรวดเร็ว 10) มีความผูกพันที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ให้ปรากฏอย่างเด่นชัดและยั่งยืน และ 11) มีความประสงค์ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ ต่อปัจจัยพื้นฐานด้านต่างๆ สวนผลดีต่อผู้เรียนคือ 1) ลดอัตราการตกซ้ำชั้น 2) ลดอัตราการขาดเรียน 3) ผลการเรียนรู้ เพิ่มขึ้นเด่นชัดโดยเฉพาะในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก 4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และวิชาการอ่านที่สูงขึ้นอย่างเด่นชัด และ 5) ความแตกต่างด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลงชัดเจน Sillins, Zarins และ Mulford (2002 : 24 - 32) ได้ศึกษาเพื่อหาคุณลักษณะ และกระบวนการที่บ่งชี้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (What Characteristics and Processes Define a School as a Learning Organization) เป็นโครงการวิจัยในประเทศ ออสเตรเลีย ใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูและผู้บริหารในโรงเรียนรับออสเตรเลียใต้ (South Australia) และแทสมาเนีย (Tasmania) ผู้วิจัยนำเสนอองค์ประกอบของคุณลักษณะของโรงเรียนที่เป็นองค์กร แห่งการเรียนรู้ 7 ด้าน คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การพัฒนาเป้าหมายร่วมกัน การสร้าง บรรยากาศการเรียนการสอนแบบร่วมมือ การกระตุ้นใช้ความคิดริเริ่มและกล้าเสี่ยง ทบทวนสิ่งที่ เกี่ยวข้องและมีอิทธิพลต่องานของโรงเรียน การสร้างงานให้ดีขึ้น และโอกาสในการพัฒนาวิชาชีพ อย่างต่อเนื่อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบที่สร้างขึ้นไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงได้ทำการสร้างสเกล องค์ประกอบใหม่ ได้องค์ประกอบใหม่ 4 โมเดล คือ บรรยากาศไวใจและร่วมมือ การริเริ่ม และกล้าเสี่ยง พันธกิจร่วม และการพัฒนาวิชาชีพ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่า โมเดลโครงสร้างคุณลักษณะที่กำหนดขึ้นมีความสอดคล้องกับ

ข้อมูลเชิงประจักษ์

Wheeler (2003 : Web Site) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ศึกษาประสบการณ์ของชาวอเมริกัน โดยมีจุดมุ่งหมายในการวิจัยคือ ต้องการเปิดเผยการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ไปจนถึงการประยุกต์ใช้องค์กรแห่งการเรียนรู้ในอเมริกา โดยใช้แนวคิดของ Senge (1990) ที่ประกอบด้วย หลักวินัย 5 ประการ ได้แก่ ความเชี่ยวชาญส่วนบุคคล การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การสร้างแบบแผนทางความคิดและการคิดเชิง ระบบโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และวิจัยเชิงปริมาณข้อมูล ด้านคุณภาพใช้วิธีการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ การสังเกต การทบทวนเอกสาร การพูดคุยแสดงความคิดเห็น ข้อค้นพบในการ วิจัย พบว่า (1) ครูมีการเรียนรู้ด้วยตนเอง (2) การประยุกต์ใช้หลักวินัย 5 ประการขององค์กร แห่งการเรียนรู้ต้องมีกรอบรม มีการเริ่มเพื่อพัฒนาและมีการออกแบบผลลัพธ์ของแผนปรับปรุง โรงเรียน (3) การวิจัยจะเน้นในหลักวินัย 5 ประการ โดยครูต้องทำงานร่วมกันต้องสามารถพัฒนาภารกิจของโรงเรียนอย่างเป็นทีม สรุปได้ว่าหลักในการศึกษาเกี่ยวกับการที่จะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ควรจะทำเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ความสำเร็จในการทำงานของบุคลากรและ การเรียนรู้ของผู้เรียน จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งจะนำสู่การปฏิบัติในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู เพื่อให้เป็น รูปธรรมและตรงประเด็นสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอนไปสู่เป้าหมาย ร่วมกันคือ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่หลากหลาย ผู้เรียนลงมือปฏิบัติเรียนรู้อย่างมีกระบวนการให้ได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และนำชุมชนแหล่งความรู้อื่น ๆ มาสู่การเรียน การสอนโดยผู้บริหารและครูผู้สอน จะต้องปรับเปลี่ยน บทบาทของตนเองมาเป็นผู้คอยกำกับอำนวยความสะดวก สนับสนุนส่งเสริมและช่วยเหลือให้คำแนะนำผู้เรียน รวมทั้งสร้างบรรยากาศที่ดี ในการเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข

7. กรอบแนวคิดการพัฒนา รูปแบบการนิเทศ PPDER เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นกระบวนการ PLC สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกรอบแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อกำหนดการพัฒนา รูปแบบการนิเทศ PPDER เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นกระบวนการ PLC สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ดำเนินการสังเคราะห์ความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบ ความสอดคล้องของกระบวนการนิเทศการศึกษา ตามแนวคิดของนักการศึกษา ดังตาราง 3 และ ตาราง 4

ตาราง 3 การวิเคราะห์ความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบตามแนวคิด ของนักการศึกษา

องค์ประกอบของรูปแบบ	แนวคิดของนักการศึกษา								
	ประยูร บุญใช้ (2544)	ธีระ รุญเจริญ (2550)	ยุพิน ยืนยง (2553)	อรอุมา รุ่งเรืองวงษ์กุล (2556)	วิหาร พละพร (2558)	สวีสรี เถาว์โท (2558)	นิธิธาร์ ชูทรัพย์ (2559)	Joyce and Weil (1992)	ความเห็นที่สอดคล้องกัน
1. ชื่อรูปแบบ							√		1
2. ที่มาและความสำคัญ				√			√		2
3. แนวคิดทฤษฎีพื้นฐาน							√		1
4. หลักการของรูปแบบ	√	√	√	√	√	√	√	√	8
5. สาระสำคัญ				√					1
6. จุดประสงค์/วัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมาย	√	√	√	√	√	√	√	√	8
7. เนื้อหาสาระการพัฒนา	√			√	√	√	√		5
8. ระบบและกลไกของรูปแบบ		√							1
9. กระบวนการ/วิธีดำเนินงาน	√	√	√	√	√	√	√	√	8
10. สภาพปัจจัยการบรรลุเป้าหมาย				√					1
11. การวัดผลประเมินผล	√	√	√	√	√	√	√	√	8
12. เงื่อนไขของรูปแบบ		√							1
13. แนวทางการนำรูปแบบไปใช้					√				1

ผู้วิจัยได้พิจารณาความเห็นของนักการศึกษา จำนวน 8 ท่าน โดยมีเกณฑ์ ในการพิจารณา คือมีความคิดเห็นของนักการศึกษาที่สอดคล้องกันตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป (ตั้งแต่ 4 คน ขึ้นไป) สรุป องค์ประกอบของรูปแบบ ได้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. หลักการ เป็นความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือหลักการในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ ตามรูปแบบ
2. วัตถุประสงค์ เป็นเป้าหมายที่กำหนดไว้ในการพัฒนาคุณลักษณะ ที่ต้องการให้เกิด ขึ้นกับผู้เรียน
3. เนื้อหา เป็นสาระความรู้ที่กำหนดไว้ให้สัมพันธ์สอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายของ รูปแบบ
4. กระบวนการ เป็นขั้นตอนหรือลำดับของการจัดกิจกรรมการนิเทศ กำหนดบทบาท ของผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศในแต่ละขั้นตอนเพื่อให้การนิเทศบรรลุ ตามจุดมุ่งหมาย

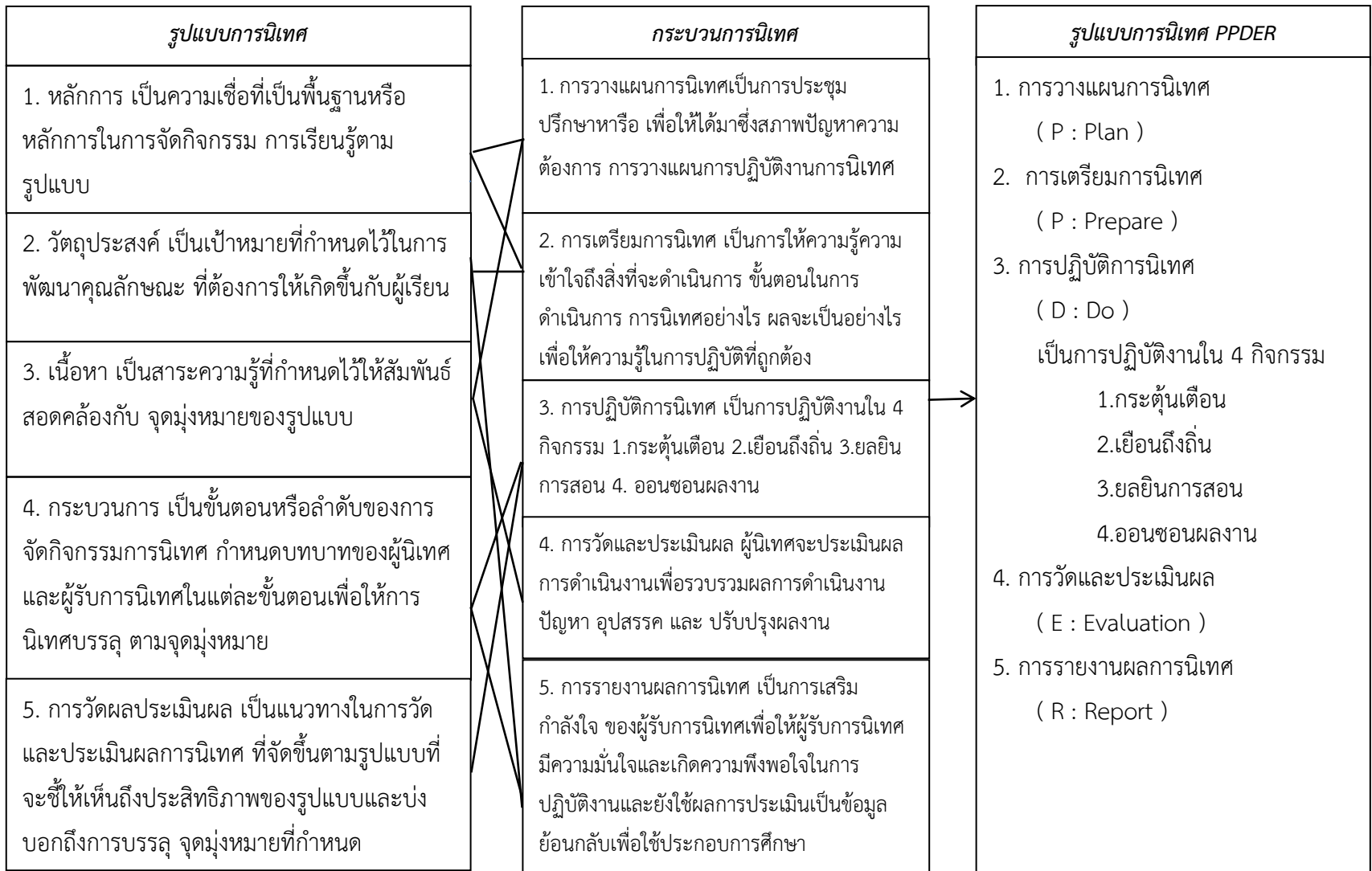
5. การวัดผลประเมินผล เป็นแนวทางในการวัดและประเมินผลการนิเทศ ที่จัดขึ้นตามรูปแบบที่จะชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของรูปแบบและบ่งบอกถึงการบรรลุ จุดมุ่งหมายที่กำหนด

ตาราง 4 การวิเคราะห์ความสอดคล้องของกระบวนการนิเทศการศึกษา ตามแนวคิดของนักการศึกษา

กระบวนการนิเทศ	แนวคิดของนักการศึกษา								
	สังัด อุทรานันท์ (2530)	สบข. (2535)	สุภาภรณ์ กิตติรัชตานนท์ (2550)	เกรียงไกร สังข์ชัย (2552)	วชิรา เครือคำอ้าย (2558)	วีชรา เล่าเรียนดี (2553)	ยุพิน ยืนยง (2553)	ชญากร จักรินทร์ (1998)	ความเห็นที่สอดคล้องกัน
1. การสร้างความตระหนัก			✓				✓		1
2. ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ		✓		✓				✓	3
3. การคัดกรองระดับความรู้ความสามารถ							✓		1
4. การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ	✓			✓		✓	✓		4
5. การวางแผน/การจัดทำแผนการนิเทศ	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	7
6. การสร้างเครื่องมือ/สื่อ/พัฒนาวิธีการ		✓	✓						2
7. เลือกประเด็นหรือเรื่องที่น่าสนใจจะปรับปรุงและพัฒนา						✓			1
8. นำเสนอโครงการพัฒนาและขั้นตอนการปฏิบัติ						✓			1
9. เตรียมความรู้เทคนิคการจัดการเรียนรู้					✓				1
10. การปฏิบัติการณ์นิเทศ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
11. การสร้างเสริมกำลังใจในการนิเทศ	✓							✓	2
12. การประเมินผลและรายงานผลการนิเทศ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
13. การขยายผลการนิเทศ			✓						1

จากการวิเคราะห์แนวคิดของนักการศึกษา จำนวน 8 ท่าน ผู้วิจัยได้ คัดเลือกความเห็นของนักการศึกษาที่มีความเห็นความสอดคล้องกันร้อยละ 50 ขึ้นไป (ตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป) สรุประบวนการนิเทศมี 5 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนการนิเทศ 2) การเตรียมการนิเทศ 3) การปฏิบัติการณ์นิเทศ 4) การวัดและประเมินการนิเทศ และ 5) การรายงานผลการนิเทศ

เมื่อศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและหลักการแล้ว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบ ความสอดคล้องของกระบวนการนิเทศการศึกษา ตามแนวคิดของนักการศึกษา เพื่อนำมาวิเคราะห์หารูปแบบ และกระบวนการนิเทศ เพื่อนำไปใช้ในการสร้างรูปแบบการนิเทศ ดังภาพ 3

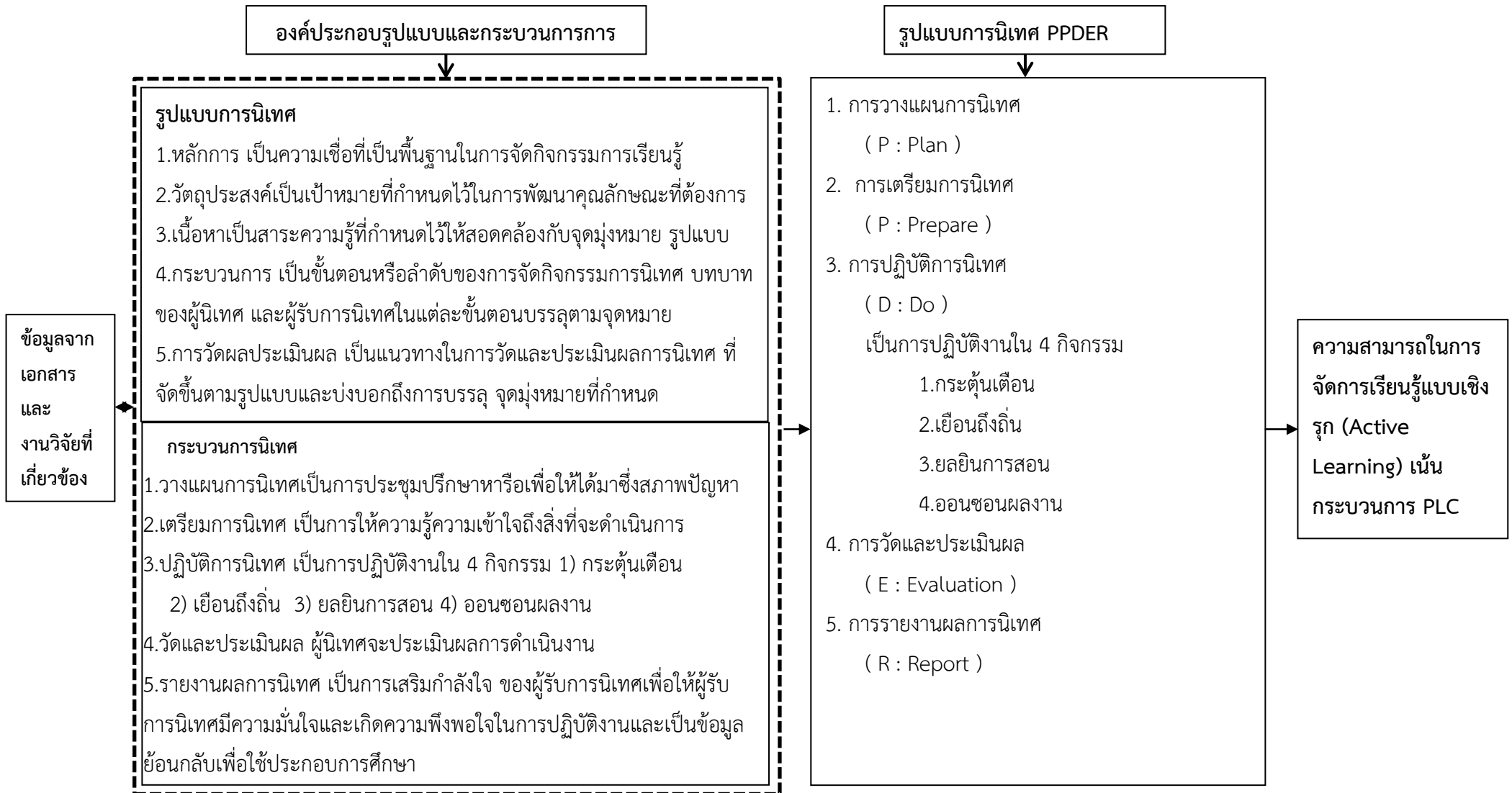

ภาพ 3 การวิเคราะห์หารูปแบบการนิเทศ PPDER

จากแนวคิดทฤษฎีและหลักการดังกล่าว และการศึกษาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบ ความสัมพันธ์ของกระบวนการนิเทศการศึกษา ตามแนวคิดของนักการศึกษา ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์ออกมาเป็นรายละเอียดของขั้นตอน รูปแบบการนิเทศ PPDER ได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผนการนิเทศ (Plan : P) เป็นการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อให้ได้มา ซึ่งสภาพปัญหาความต้องการที่จะนิเทศ วางแผนการปฏิบัติงานการนิเทศ
2. การเตรียมการนิเทศ (Prepare : P) เป็นการให้ ความรู้ความเข้าใจถึงสิ่งที่จะดำเนินการขั้นตอนในการดำเนินการมีความจำเป็นสำหรับ การนิเทศอย่างไร ผลจะเป็นอย่างไรเพื่อให้ความรู้ในการปฏิบัติที่ถูกต้อง
3. การปฏิบัติงาน (Do : D) เป็นการปฏิบัติงานใน 4 ลักษณะ คือ
  - 1) กระตุ้นเตือน การปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศ โดยจัดการประชุมปฏิบัติการสร้างความตระหนัก และให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน ด้วยการจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และใช้กระบวนการ PLC
  - 2) เยือนถึงถิ่น เป็นขั้นที่ผู้รับการนิเทศลงมือในการปฏิบัติงานตาม ความรู้ความสามารถที่ได้รับมาจากการให้ความรู้ในสิ่งที่ทำ และ
  - 3) ยลยนิการสอน การปฏิบัติงานของผู้นิเทศ นิเทศติดตามสังเกตชั้นเรียนการจัดการเรียนเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และใช้กระบวนการ PLC ขั้นนี้ผู้นิเทศจะทำการนิเทศและควบคุมคุณภาพให้งานสำเร็จออกมาตามกำหนดเวลา และมีคุณภาพสูง การปฏิบัติงานของผู้สนับสนุนการนิเทศในเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องใช้ต่างๆ ที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานบรรลุผล
  - 4) ออมนสอนผลงาน ผู้รับการนิเทศ นำเสนอผลงาน Best Practice การยกระดับคุณภาพผู้เรียน ด้านการบริหารและด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และใช้กระบวนการ PLC ในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20
4. การวัดและประเมินผล (Evaluation : E) ผู้นิเทศจะประเมินผลการดำเนินงานเพื่อรวบรวมผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค และ ปรับปรุงผลงาน เป็นการเสริมกำลังใจ ของผู้บริหารเพื่อให้ผู้รับการนิเทศมีความมั่นใจและเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
5. การรายงานผลการนิเทศ (Report : R) ผู้นิเทศจะประเมินผลการดำเนินงานเพื่อรวบรวมผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค การประเมินผลกระทำได้หลายวิธีและนำผลจากการนอกจากนี้ยังใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อใช้ประกอบการศึกษา สภาพปัญหาและการวางแผนการปฏิบัติการดำเนินการต่อไป

เมื่อศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบ และกระบวนการนิเทศ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบวิจัยในกรอบแนวคิดการพัฒนาารูปแบบการนิเทศ PPDER เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นกระบวนการ PLC สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ดังภาพ 4

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดการพัฒนาารูปแบบการนิเทศ PPDER